

Valga maakonna ühistranspordiuuring

Tellija:

Valga Maavalitsus
Kesk 12, Valga 68203
Tel 766 6111
<http://www.valgamv.ee>

Teostaja:

AS Regio
Riia 24, Tartu 51010
Tel 738 7300, faks 738 7301
www.regio.ee

REGIO

Tartu 2011

SISUKORD

1. SISSEJUHATUS.....	3
2. LÄHTEANDMED.....	4
3. OLEMASOLEVA LIINIVÕRGU ANALÜÜS	5
3.1 Rahvastiku paiknemine Valgamaal.....	5
3.2 Valgamaa ühistranspordivõrk.....	6
3.2.1 Rongiliiklus	6
3.2.2 Bussiliiklus.....	8
3.2.3 Reaside sagedus nädalapäevade lõikes.....	15
3.2.4 Reisid tõmbekeskustesse	15
3.2.5 Ümberistumise ooteajad rongi ja bussi ühispeatustes ning tõmbekeskustes ...	23
3.3 Maakondliku ühistranspordi võrdlus normidega	24
3.3.1 Sõitude arvud peatustest maakonna- ja vallakeskustesse	25
3.3.2 Sõiduaeg peatustest maakonna- ja vallakeskustesse.....	29
3.3.3 Jalgsikäigu tee pikkus peatusesse	34
3.4 Ühistranspordi käsitlemine maakonna ja omavalitsuste arengudokumentides.....	39
4. ÜHISTRANSPORDI KASUTUS PILETIINFO PÕHJAL	40
4.1 Piletimüügi andmete analüüs	40
4.1.1 Bussipeatuste kasutus.....	40
4.1.2 Bussiliinide täituvus	43
4.1.3 Sõitjate arv peatustevahelistel lõikudel.....	44
4.2 Viimaste aastate reisijate arvu ja piletitulu analüüs	46
4.2.1 I liinigrupi andmed.....	46
4.2.2 III liinigrupi andmed	48
5. KÜSITLUSUURING	51
5.1 Kohalike omavalitsuste esindajate arvamus	51
5.1.1 Üldine kokkuvõte küsitlusuuringu tulemustest	51
5.1.2 Küsitlusuuringust selgunud kitsaskohad ning ettepanekud valdade kaupa	53
5.2 Muud arvamusel ja ettepanekud	62
6. ÜLEVAADE LIINIVÕRGU KITSASKOHTADEST JA MUUDATUSETTEPANEKUTEST	63
6.1 Bussipeatuste kasutus	63
6.2 Olemasoleva liinivõrgu põhiprobleemid ning muudatusettepanekud	64
6.3 Rongiliikluse muudatusettepanekud	73
7. KOKKUVÕTE.....	74
8. ÜLEANTAVAD MATERJALID.....	75

1. SISSEJUHATUS

Valga maakonna ühistranspordiuuring keskendub Valgamaa ühistranspordivõrgu kaardistamisele ning analüüsile. Analüüsis käsitletakse liinide reise, mis olid kehtivad 01.04.2011. Analüüsis kasutatud piletimüügi andmestik on perioodist 01.01.2011-31.07.2011.

Käesoleva analüüsi eesmärgid on:

- selgitada välja Valga maakonna inimeste ühistranspordi vajadus;
- analüüsida olemasolevat liinivõrku ja leida kitsaskohad;
- teha ettepanekud muudatusteks ja anda soovitused efektiivsemaks liinivõrguks.

Ühistranspordi kui teenuse kvaliteeti saab iseloomustada mitmete näitajate abil. Teenuse kättesaadavust iseloomustab sõitude arv ja sõiduaeg valla- ja maakonnakeskustesse ning tõmbekeskustesse kui oluliste teenusepakkujate juurde. Teenuse juurdepääsetavust iseloomustab jalgsikäigu tee pikkus peatusesse. Vaadeldakse ka seoseid ühistransporti kirjeldavate näitajate ja teenindatava elanikkonna paiknemise ja vanuselise jaotuse vahel ning ühistranspordi kasutust piletimüügi info põhjal.

Uuring koosneb 3 põhietapist:

- olemasoleva liinivõrgu analüüs;
- ühistranspordi kasutus piletiinfo põhjal;
- küsitlusuuring.

Töö teostamisel aitasid kaasa Liia Rätsep ja Ivar Unt Valga maavalitsusest ning Valgamaa kohalike omavalitsuste esindajad. Liinide ja peatuste algandmed komplekteeris ühistranspordi infosüsteemist Ingmar Roos Maanteeametist.

2. LÄHTEANDMED

Ühistranspordi uuringu teostamiseks kasutati eri allikatest pärinevaid lähteandmeid, et saada võimalikult palju infot hetkeolukorra kohta.

Käesolevas ühistranspordiuuringus kasutati alljärgnevaid lähteandmeid:

- Bussiliinid – ÜTRIS, liinide tabelid reisijatevedu korraldavatest ettevõtetest, Valga bussijaama infostend;
- Bussipeatused – ÜTRIS;
- Rongiliinid ja -peatused – Edelaraudtee AS, ÜTRIS
- Paikkondade klassifikatsioon – Valga maakonna teemaplaneering „Maakonna sotsiaalne infrastruktuur 2009-2015“;
- Rahvastikuandmed – Rahvastikuregister, seisuga august 2011;
- Küsitlusuuring – maavalitsuse ja kohalike omavalitsuste esindajate ettepanekud;
- Teemakaartide taustandmed – Regio andmebaas.

Valgamaa ühistranspordivõrgu kaardistamisel kasutati kõikide teadaolevate liinide marsruute ning graafikuid. Täpsem analüüs nagu reise sagedused tõmbekeskustesse, sõitude arvu, sõiduaja ja jalgsikäigu tee pikkuse võrdlus soovituslike normidega viidi läbi ainult maakonna ja vallaliinidega.

3. OLEMASOLEVA LIINIVÕRGU ANALÜÜS

Olemasoleva liinivõrgu analüüsis kaardistati Valgamaa ühistranspordi peatused ja liinide ühendused. Liinivõrku võrreldi rahvastikuandmetega, samuti seadustest ning maakonna arengudokumentidest tulenevate normatiividega. Võrreldi ka erinevate liinide omavahelist ajalist sidusust ning toodi välja ümberistumiseks kuluv ooteaeg rongi ja bussi ühispeatustes ning tõmbekeskustes olevates bussipeatustes.

3.1 Rahvastiku paiknemine Valgamaal

Ühistranspordi vajaduse kaardistamisel ning analüüsimisel on oluline teada, kus inimesed elavad. Selle jaoks kasutati Valga maavalitsuse poolt edastatud rahvastikuregistri andmeid seisuga august 2011. Elanike arv oli antud sünniaasta kaupa ning asustusüksuse täpsusega. Kokkuleppel tellijaga klassifitseeriti rahvastiku andmed kolme vanuserühma: alla 19 aastased, 20-64 aastased ja üle 65 aastased.

Valgamaal elas 15. augustil 2011 aasta seisuga 33 453 inimest. Ligi pool maakonna rahvastikust elab Valga ja Tõrva linnas. Täpsem elanike jaotus omavalitsuste kaupa on toodud Tabel 1.

Tabel 1. Valga maakonna elanike arv omavalitsuste lõikes Rahvastikuregistri andmetel

KOHALIK OMAAVALITSUS	VANUS KUNI 19	VANUS 20 KUNI 64	VANUS 65 JA VANEMAD	KOKKU
Helme vald	524	1304	408	2236
Hummuli vald	189	556	174	919
Karula vald	178	615	219	1012
Palupera vald	243	653	217	1113
Puka vald	324	1060	357	1741
Põdrala vald	177	504	177	858
Otepää vald	792	2501	857	4150
Sangaste vald	297	825	269	1391
Taheva vald	132	508	188	828
Tõlliste vald	335	1070	355	1760
Tõrva linn	539	1827	669	3035
Valga linn	2879	8335	2708	13922
Õru vald	90	285	113	488
KOKKU	6699	20043	6711	33453

Valgamaal on kokku 160 asustusüksust. Rahvastikuregistri andmetes oli inimeste elukoht antud asustusüksuse täpsusega. See täpsus ei ole piisav ühistranspordi vajaduse analüüsimiseks, kuna ei ole teada, kuidas inimesed asustusüksuste siseselt paiknevad. Sellepärast seoti Rahvastikuregistri andmed AS Regio eluhoonete andmebaasiga. Inimeste arv jaotati eluhoonete vahel ära proportsionaalselt eluhoone pindalaga,

kusjuures arvestati eraldi individuaalelamuid (sh talud, suvilad, ehitatavad elamud) ja mitmepereelamuid (korterelamud, ridaelamud). Kuna mitmepereelamutel ei ole teada täpne korruste arv, võeti kasutusele keskmine korruselamu koefitsient ehk 2,5 korrust. See koefitsient korrutati hoone pindalaga ning saadi tõenäoline elanike arv mitmepereelamus.

Rahvastiku andmed on analüüsis esitatud rahvastiku ruutudena. Ruutude küljepikkus on 1 km ning need on jaotatud seitsmeks eri klassiks sõltuvalt ruutu jäävate elanike arvust. Klassid on saadud elanike arvu kolmega korrutamisel ja ümardamisel. Ruute, millesse ei jää ühtegi elanikku, ei ole kaardi loetavuse ja selguse huvides kujutatud.

3.2 Valgamaa ühistranspordivõrk

Valgamaa ühistranspordivõrgu moodustavad busside maakonnaliinid, vallaliinid, kaugliinid ja rahvusvahelised liinid ning rongiliiklus. Analüüsis on käsitletud lisaks Valga maavalitsuse poolt korraldatud maakonnaliinidele ka naabermaakondade maakonnaliine, mis on ühenduses Valga maakonnaga. Tartumaa maakonnaliinide hulka kuuluvad liinid nr 905, 906, 908, 926 ja Põlvamaa maakonnaliinid on 65 ja 67.

3.2.1 Rongiliiklus

Valga maakonnas on raudteeühendus Tartu, Võru ja Riia suunal. 2011 aastal toimus reisirongiliiklus vaid kahel suunal – Tartu ja Riia.

Reisirongiliiklus Tartu suunal

Reisijatevedu toimub diislrongidega ning seda korraldab Edelaraudtee AS. Iga päev väljub Valgast 2 rongi Tartu suunas, millest üks on Valga-Tallinn ning teine Valga-Tartu liin. Päevas sõidab 2 rongi Valga suunas ning need on mõlemad Tallinn-Valga liinid. Tartu ja Valga vahelisel lõigul kestab reis orienteeruvalt 1 tund ja 30 minutit. Reaside ajad põhisõiduplaani järgi on toodud Tabel 2. Tallinna sõiduks lisandub sellele veel umbes 3 tundi ja 20 minutit. Kuigi Tallinn-Valga-Tallinn liin ei ole Tartus ümberistumisega, on pikk sõiduaeg tingitud sellest, et tegu ei ole kiirliiniga. Järjestatuna Tartu-Valga suunaliselt jääb Valga maakonda 10 rongipeatust: Palupera, Aakre, Puka, Mägiste, Pikaantsu, Keeni, Mõneku, Sangaste, Raavitse ja Valga. Edelaraudtee reisirong teeb peatuse neist kuues: Paluperas, Pukas, Mägistes, Keenis, Sangastes ja Valgas. Nende peatuste ooteplatvormid on ka kaasajastatud eurokõrgusele.

Tabel 2. Rongiühendus Tartu-Valga ja Valga-Tartu suundadel alates 29. mai 2011

MARSRUUT	NÄDALAPÄEVAD	KELLAAEG
Valga-Tartu (Tallinnasse)	Iga päev	05:44-07:17
Tartu-Valga (Tallinnast)	Iga päev	10:01-11:34
Valga-Tartu (Tallinnasse)	Iga päev	16:47-18:17
Tartu-Valga	Iga päev	18:21-19:54

Reisirongiliiklus Riia suunal

Reisijatevedu Riia suunal korraldab AS „Pasažieru vilciens”. Rongid väljuvad 3 korda päevas Valga raudteejaamast (05:12, 11:44, 17:29) ning 3 korda päevas ka saabuvad sinna (09:48, 16:35, 21:23). Reis Riia ja Valga vahel kestab orienteeruvalt 3 tundi ja 15 minutit. Alates 29. maist 2011 on nii Riia kui Tartu/Tallinn suunalisel sõidul 1 kord päevas ühildatud rongide sõiduplaanid nii, et Valgas toimub ümberistumine ja ooteaeg jääb alla 10 minuti (Tabel 3).

Tabel 3. Valgas ühendatud rongide sõiduplaanid

	Tallinn	Tartu	Valga	Riia
Tallinn-Valga	6:46	9:55	11:35	
Valga Riia			11:44	15:03
	Riia	Valga	Tartu	Tallinn
Riia-Valga	13:17	16:35		
Valga-Tallinn		16:47	18:22	21:24

Reisirongiliiklus Võru suunal

Järjestatuna Valga-Võru suunaliselt jääb Valga maakonda 5 rongipeatust: Valga, Ratsimäe, Mürgi, Karula, Tuulemäe. Kuigi sellel suunal on reisijatevedu varem toimunud, siis analüüsitava ajaperioodil ühtegi liini käigus ei olnud. Reisirongi liikluse taastamise küsimus Valga-Võru raudteelõigul on olnud aktuaalne teema seoses Koidula piiripunkti ja seal asuva Koidula raudteejaama renoveerimisega aastal 2011. Tööde käigus ehitati kokku Valga poolt ja Tartu poolt tulevad raudteelõigud, mis võimaldavad nende suundade vahel nüüd ka otseühendust.

3.2.2 Bussiliiklus

Valga maakonnas käigus olevad autobussiliinid jagunevad vallaliinideks, maakonnaliinideks, kaugliinideks ja rahvusvahelisteks liinideks. Iga liin võib päevas korduda mitmel erineval kellaajal ja kasutada erinevaid marsruute olenevalt kellaajast või nädalapäevast. Erinevate marsruutide all mõistetakse ka edasi-tagasi sõitu. Neid variatsioone nimetatakse liini reisideks.

Käigus olevate liinide ja iga liini reise kohta olid analüüsiks olemas sõidugraafikute ja peatuste andmed. Peamiseks andmeallikaks oli Ühistranspordi Infosüsteem (ÜTRIS). Selle süsteemi andmetest valmis ruumiandmebaas, mis võimaldab teha päringuid liinide sõiduplaanide ja marsruutide kohta ning tulemusi kaardil kujutada.

Valga maakonnas on käigus 2 vallaliini, 39 maakonnaliini, 20 kaugliini ning Valga bussijaamas teeb peatuse ka 2 rahvusvahelist liini, mis sõidavad Tartu-Riia-Tartu suunal. Tabel 4 on toodud käigusolevate bussiliinide numbrid, reisijatevedu korraldav ettevõtte ning marsruut. Tabelis võivad bussiliinid korduda, kui liini reise omavad eri marsruute.

Tabel 4. Valga maakonna bussiliinid

LIINI NR	LIINI LIIK	VEDAJA	LIINI NIMETUS	
3	maakonnaliin	MTG AS	LINNA KESKUS-TAAGEPERA	E-R
4	maakonnaliin	MTG AS	TAAGEPERA-LINNA KESKUS-TAAGEPERA	E-R
4	maakonnaliin	MTG AS	HOLDRE-LINNA KESKUS-TAAGEPERA	E-R
5	maakonnaliin	Hargla Masinaühistu	HARGLA-SARU-HARGLA-KOIKKÜLA-VALGA-SARU-HARGLA	E-P
5	maakonnaliin	MTG AS	RIISKA-TÕRVA-LINNA KESKUS-TAAGEPERA-TÕRVA	E-R
7	maakonnaliin	MTG AS	HUMMULI-KOORKÜLA-ALAMÕISA-HUMMULI PÕHIKOOL	E-R
8	maakonnaliin	MTG AS	PRIIPALU-TSIRGULIINA-PRIIPALU	E-R
9	maakonnaliin	MTG AS	TUURI-LEEBIKU-RIIDAJA-PIKASILLA	E-R
11	maakonnaliin	MTG AS	LINNAKÜLA-TÕRVA-LINNAKÜLA	E-R
12	maakonnaliin	MTG AS	LINNAKÜLA-SOONTAGA-LINNAKÜLA	E-R
12	maakonnaliin	MTG AS	TÕRVA-JÕGEVESTE-TÕRVA	N
12	maakonnaliin	MTG AS	LINNAKÜLA-JÕGEVESTE-SOONTAGA-RULLI-TÕRVA	E-R
18	maakonnaliin	MTG AS	VALGA-VILASKI-ANTSLA	E-P
18	maakonnaliin	MTG AS	VALGA-LÜLLEMÄE-ANTSLA	E-P
20	maakonnaliin	MTG AS	VALGA-TÕRVA-TAAGEPERA	E-L
20	maakonnaliin	MTG AS	VALGA-TÕRVA-TAAGEPERA-TÕRVA	E-P
22	maakonnaliin	MTG AS	TÕRVA-VALGA	E-P
22	maakonnaliin	MTG AS	VALGA-TÕRVA-ALA-TÕRVA	E-R
23	maakonnaliin	MTG AS	VALGA-TÕRVA-PIKASILLA-RIIDAJA-TÕRVA	E-P
24	maakonnaliin	MTG AS	VALGA-KEENI-PRIIPALU-VALGA	E-L
25	maakonnaliin	MTG AS	PUKA-VALGA	E-L

25	maakonnaliin	MTG AS	PUKA-ELVA	E-L
25	maakonnaliin	MTG AS	ELVA-PUKA-VALGA	E-P
26	maakonnaliin	MTG AS	VALGA-AITSRA-TÕRVA	E-L
26	maakonnaliin	MTG AS	TÕRVA-KOORKÜLA-VALGA	E-L
27	maakonnaliin	MTG AS	TÕRVA-HOLDRE-TÕRVA	E-L
28	maakonnaliin	MTG AS	VALGA-KEENI-SANGASTE-VALGA	E-P
29	maakonnaliin	MTG AS	TÕRVA-JÕGEVESTE-VALGA	E-P
30	maakonnaliin	MTG AS	VALGA-LÜLLEMÄE-VALGA	P
31	maakonnaliin	MTG AS	VALGA-REBASEMÕISA-VALGA	E-L
32	maakonnaliin	MTG AS	TÕRVA-RIIDAJA-TÕRVA	E-P
34	maakonnaliin	MTG AS	VALGA-PUKA-OTEPÄÄ	T,N,L
35	maakonnaliin	MTG AS	VALGA-SANGASTE-SIHVA-OTEPÄÄ	P
35	maakonnaliin	MTG AS	VALGA-SANGASTE-SARAPUU-SIHVA-OTEPÄÄ	E-L
36	maakonnaliin	MTG AS	VALGA-REBASEMÕISA-VALGA	E-L
37	maakonnaliin	MTG AS	VALGA-PUKA-OTEPÄÄ	E,K,R
38	maakonnaliin	MTG AS	OTEPÄÄ-SIHVA-SANGASTE-VALGA	E-P
39	maakonnaliin	MTG AS	VALGA-SANGASTE-VIDRIKE-OTEPÄÄ	E-P
40	maakonnaliin	MTG AS	OTEPÄÄ-PUKA-VALGA	E-L
65	maakonnaliin	Harjumaa Liinid AS	SAVERNA-OTEPÄÄ-VALGJÄRVE-SAVERNA-MAARITSA-KANEPI-HOBUALA-KANEPI	E-R
67	maakonnaliin	Harjumaa Liinid AS	SAVERNA-OTEPÄÄ	E-L
71	maakonnaliin	OÜ Tarbus	OTEPÄÄ-KÄÄRIKU-OTEPÄÄ-PANGODI-KAMBJA-TARTU	E-P
71	maakonnaliin	OÜ Tarbus	OTEPÄÄ-PANGODI-TARTU	E-P
72	maakonnaliin	OÜ Tarbus	OTEPÄÄ-ELVA-TARTU	E-L
73	vallaliin	OÜ Tarbus	OTEPÄÄ-KÄÄRIKU-OTEPÄÄ	E-R
74	maakonnaliin	OÜ Tarbus	OTEPÄÄ-NEERUTI-OTEPÄÄ	E-L
75	vallaliin	OÜ Tarbus	OTEPÄÄ-VIDRIKE-ANNE-OTEPÄÄ	T,R
76	maakonnaliin	OÜ Tarbus	OTEPÄÄ-ANNE-ANTSLA	E-L
78	kaugliin	Taisto Transport AS	ANTSLA-VALGA-VILJANDI-TALLINN	E-P
112	kaugliin	Taisto Transport AS	ANTSLA-SANGASTE-KÄÄRIKU-OTEPÄÄ-TARTU-TALLINN	E-P
70	kaugliin	SEBE AS	VALGA-TÕRVA-KARKSI-NUIA-VILJANDI-VÕHMA-TALLINN	E-P
77	kaugliin	SEBE AS	VALGA-TÕRVA-KARKSI-NUIA-VILJANDI-VÕHMA-TALLINN	E-P
291	kaugliin	SEBE AS	VÕRU-VARSTU-VALGA-TÕRVA-KILINGI-NÕMME-PÄRNU	E-P
300	kaugliin	FIE Heiki Truuvelt	KARKSI-NUIA-TÕRVA-PIKASILLA-ELVA-TARTU	E-L
312	kaugliin	Taisto Liinid AS	VALGA-OTEPÄÄ-TARTU	E-P
313	kaugliin	GoBus AS	TÕRVA-TARTU	E-L
319	kaugliin	GoBus AS	VALGA-TARTU	E-P
320	kaugliin	GoBus AS	TÕRVA-TARTU	E-P
330	kaugliin	Taisto Transport AS	TARTU-OTEPÄÄ-SANGASTE-ANTSLA	R,P
330	kaugliin	Taisto Transport AS	ANTSLA-SANGASTE-OTEPÄÄ-TARTU	E,L

346	kaugliin	GoBus AS	TARTU-TÕRVA-PÄRNU	E-P
369	kaugliin	GoBus AS	VALGA-TÕRVA-TARTU	E-P
376	kaugliin	OÜ Tarbus	TÕRVA-VALGA-VÕRU	E-L
380	kaugliin	OÜ ARILIX	VALGA-OTEPÄÄ-TARTU	E-P
630	kaugliin	Ekspress-Auto L OÜ	OTEPÄÄ-TARTU-MUSTVEE-JÕHVI-NARVA	R,P
690	kaugliin	Mulgi Reisirid AS	TÕRVA-VILJANDI-TÜRI-PAIDE-TALLINN	P
691	kaugliin	Mulgi Reisirid AS	TALLINN-VILJANDI-TÕRVA	P
901	kaugliin	SEBE AS	VALGA-TARTU-MUSTVEE-JÕHVI-NARVA	R,L,P
905	maakonnaliin	OÜ Tarbus	OTEPÄÄ-PANGODI-TARTU	E-P
906	maakonnaliin	OÜ Tarbus	OTEPÄÄ-NEERUTI-PANGODI-TARTU	E-P
908	maakonnaliin	OÜ Tarbus	OTEPÄÄ-NEERUTI-PANGODI-AARIKE-TARTU	E-P
926	maakonnaliin	OÜ Tarbus	OTEPÄÄ-LAGUJA-ELVA	E-R

Käigus on maakonnaliinid, mis on sisuliselt õpilasliinid. Seega on nendel piletiga reisijate arv väike, kuid kooliperioodil õpilaste igapäeva sõitudeks olulised. Õpilasliine kasutavad transpordiks ka teised elanikud. Need liinid on:

- 3, 4, 5 - Ala kooli õpilastele
- 7 - Hummuli Põhikooli õpilastele
- 8 - Tsirguliina Keskkooli õpilastele
- 9 - Pikasilla ja Riidaja Põhikoolide õpilastele
- 11 ja 12 - Tõrva Gümnaasiumi õpilastele

Liinide marsruudid on kujutatud joonistel 1-4. Liinid on eristatud liikide kaupa ning taustaks on rahvastiku tiheduse andmed. Rahvastiku tiheduse andmed on esitatud kõigi Valgamaa elanike kohta (Joonis 1), vanuserühmas 19 aastat ja nooremad (Joonis 2), vanuserühmas 20-64 aastat (Joonis 3) ja vanuserühmas 65 aastat ja vanemad (Joonis 4).

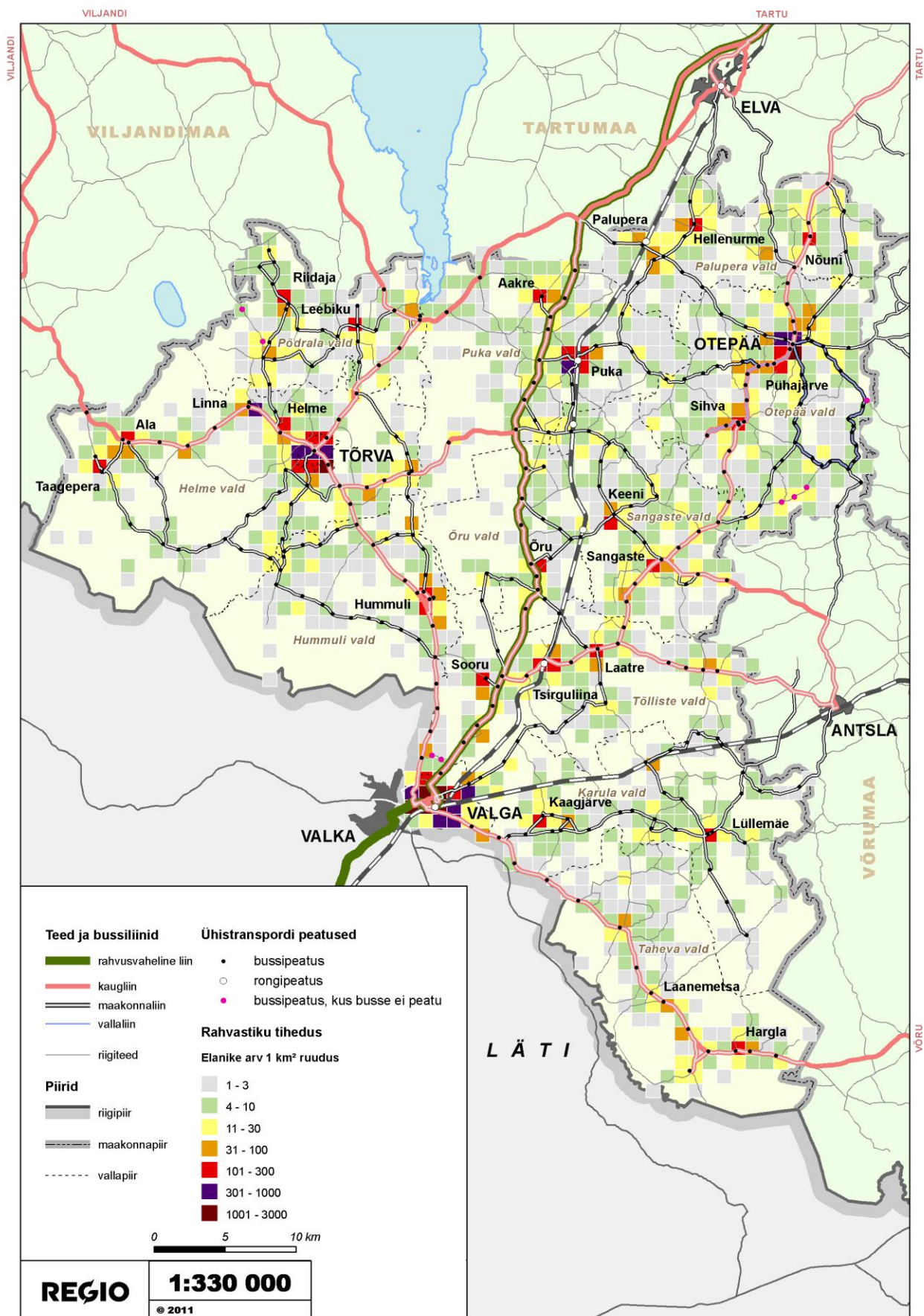
Bussipeatuseid, milles ükski käigus olev liin analüüsis käsitletud ajaperioodil ei peatu, on 8. Need on Kikka, Krupi, Motokeskuse, Pori, Rudina, Suve, Tõutsi, Vastsemõisa.

Tõutsi, Krupi ja Kikka peatused asuvad Ilmjärve-Kontsu maanteel. Seda maantee lõiku ei läbi ükski bussiliin.

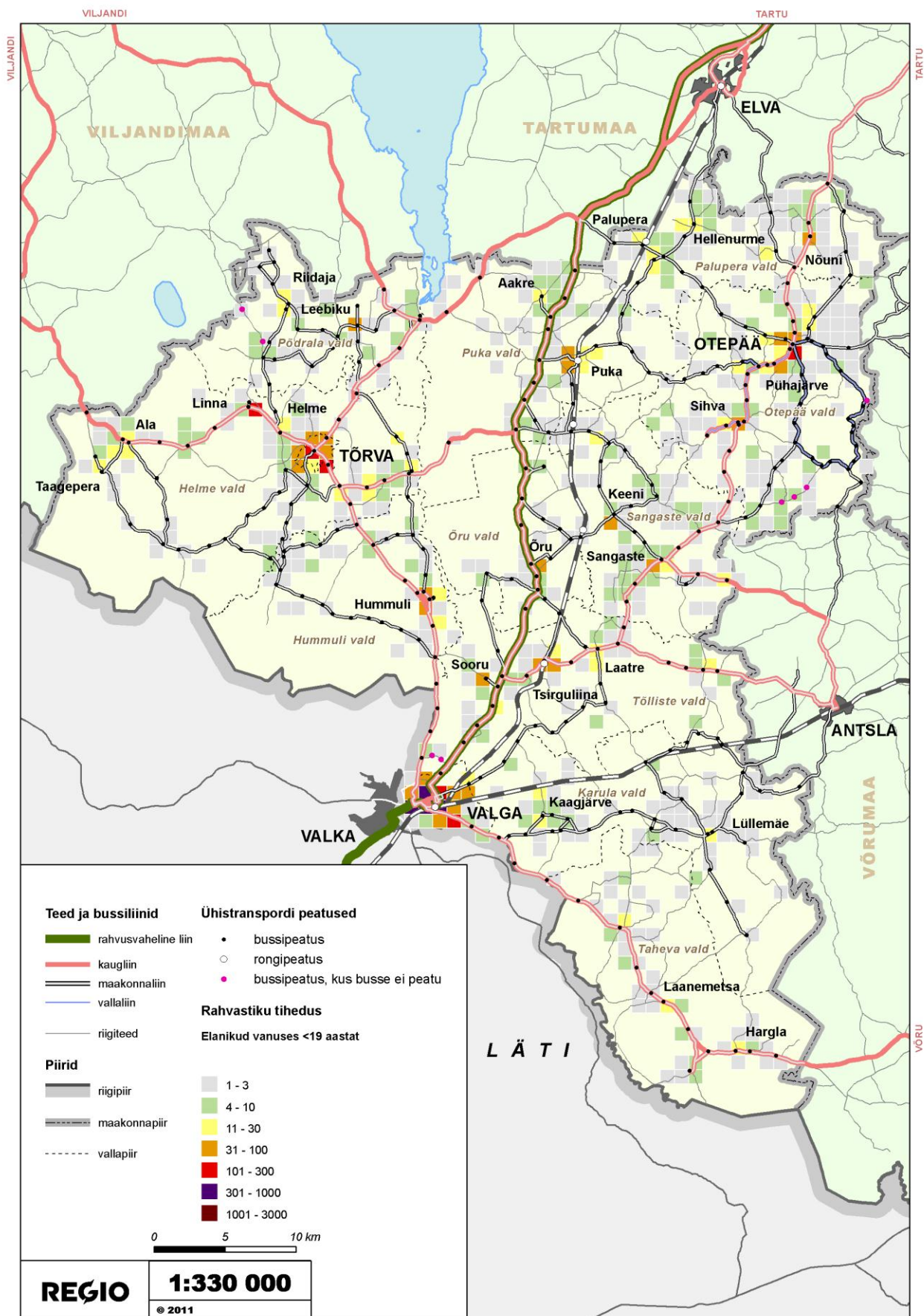
Motokeskuse ja Suve peatused asuvad Jaanikese küla juurde viival maanteelõigul, millel samuti ühtegi liini käigus ei ole. Lähim bussipeatus Jaanikese küla elanikele on u. 800 meetri kaugusele jääv Jaanikese peatus. Samas peatuvad nendes peatustes kuni 8 korda päevas Valga linnaliini bussid.

Vanamõisa peatusele on lähim transpordiühendusega bussipeatus u. 500 meetri kaugusel Vastsemõisa-Truuta maantee ääres. See peatus kannab samuti Vanamõisa nime.

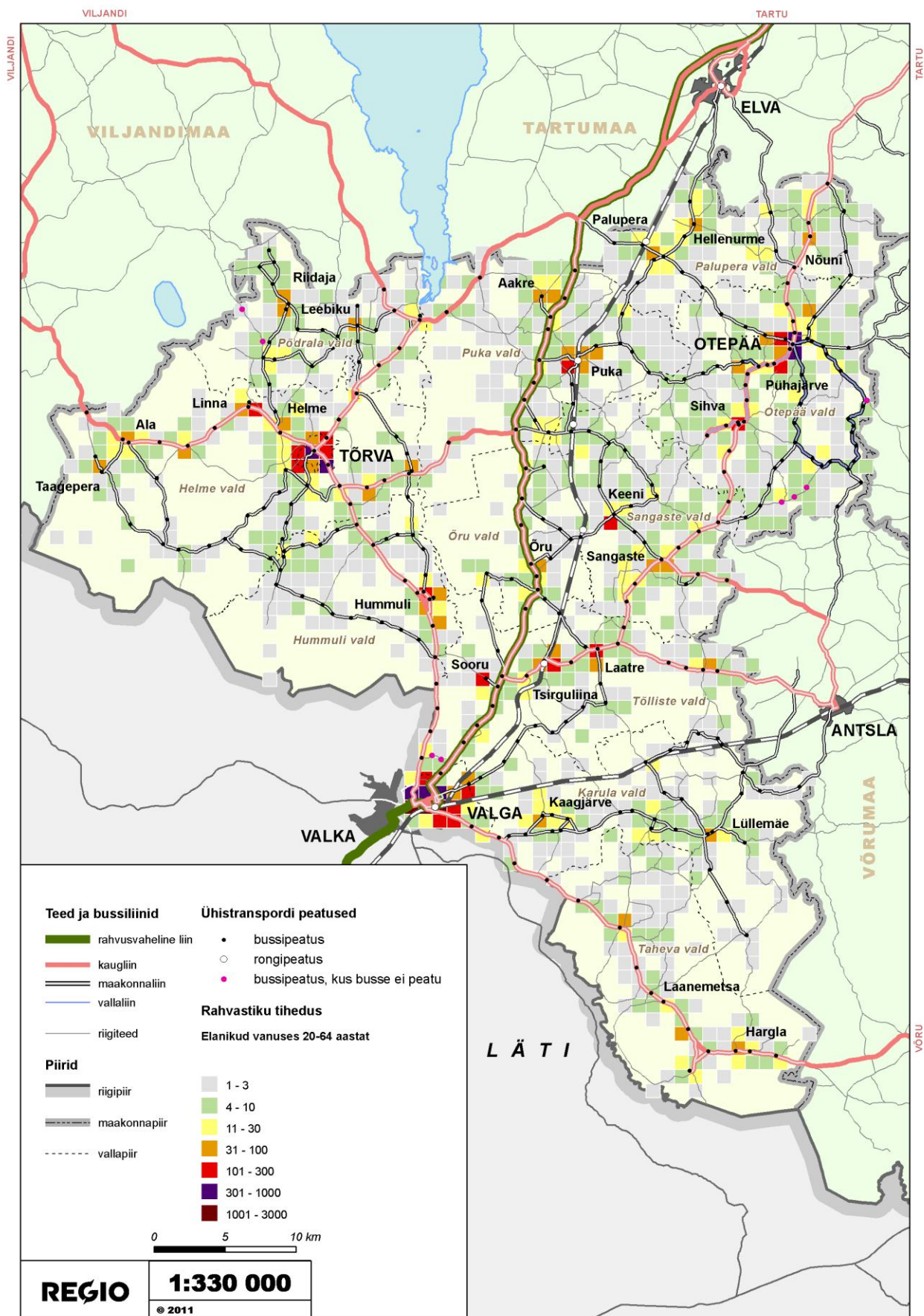
Loodi-Helme maantee ääres asuvas Rudina peatuses ükski liin ei peatu nagu ka sama maantee ääres asuvas Pori peatuses. Lähim bussipeatus on sellest u. 500 meetri kaugusel Lõve-Riidaja maantee ääres asuv Pori peatus. Alates 01.09.2011 muutus Põdrala valla õpilasliini nr 9 marsruut ning liin peatub igal tööpäeval kaks korda mõlemas Pori peatuses.

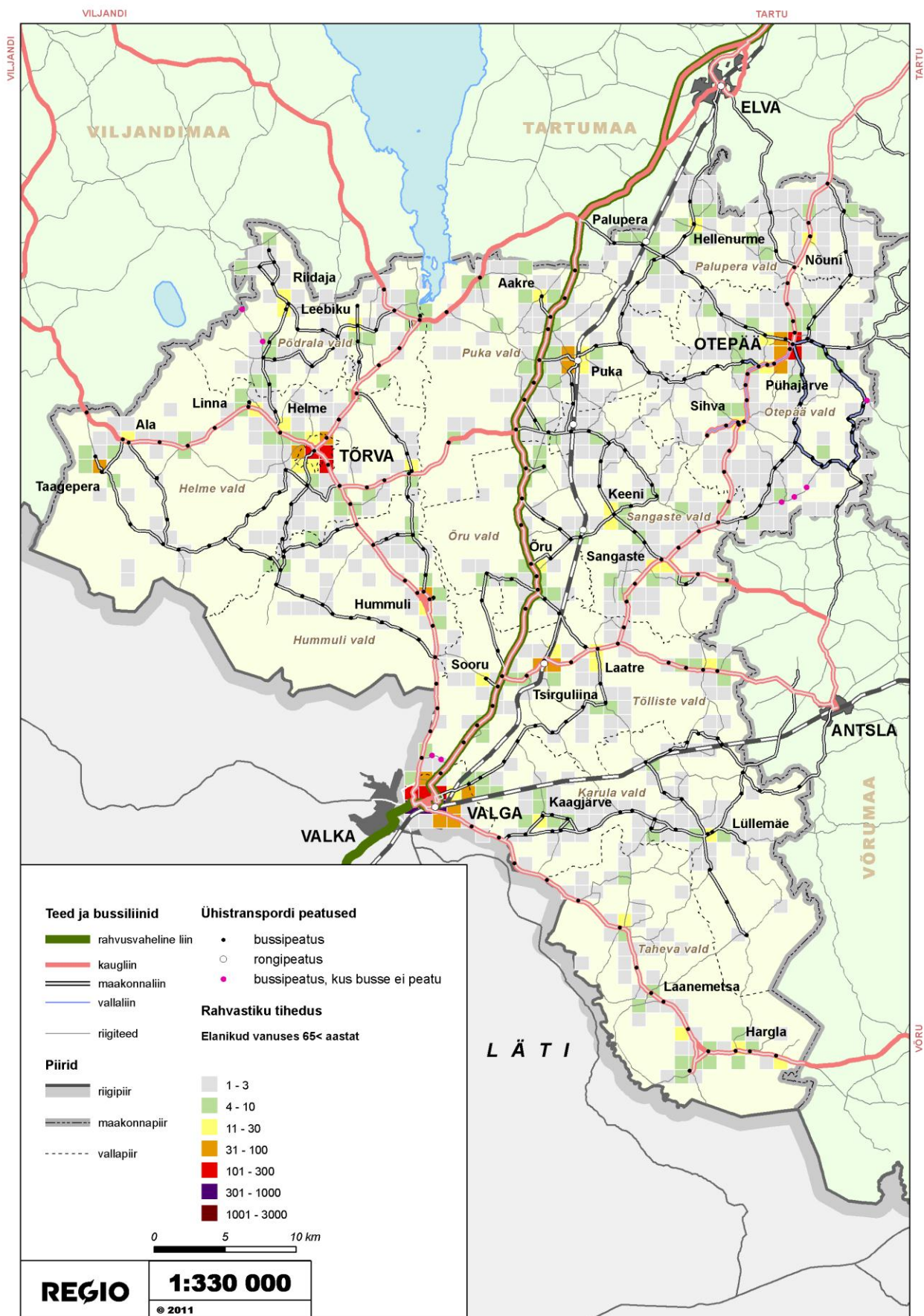
Joonis 1. Valga maakonna ühistranspordivõrk (liinid ja peatused) ja elanike arv 1 km² ruudus

Joonis 2. Valga maakonna ühistranspordivõrk (liinid ja peatused) ja elanikud vanuses alla 19 aastat

Joonis 3. Valga maakonna ühistranspordivõrk (liinid ja peatused) ja elanikud vanuses 20-64 aastat

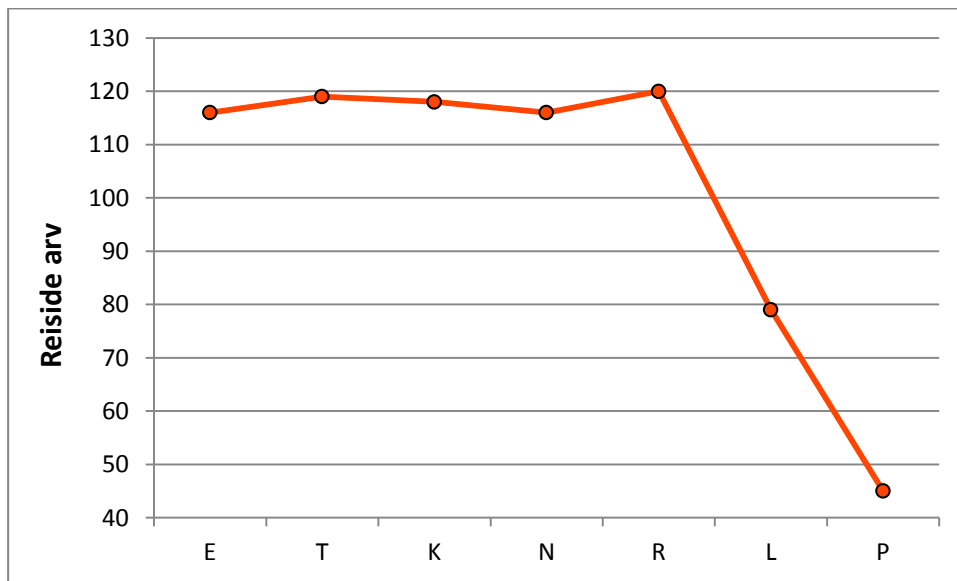
Joonis 4. Valga maakonna ühistranspordivõrk (liinid ja peatused) ja elanikud vanuses üle 65 aasta

3.2.3 Reaside sagedus nädalapäevade lõikes

Maakonnaliinide reaside sagedus esmaspäevast reedeni väga ei muutu. Tööpäevadel on keskmiselt 118 reisi päevas. Madalaim reaside sagedus on neljapäeval ja esmaspäeval (116 reisi) ja kõrgeim reedel (120 reisi).

Nädalavahetusel on reaside sagedus oluliselt madalam, kui nädala sees. Ka laupäeva ja pühapäeva reaside sageduse erinevus on 43%. Keskmiselt on puhkepäevadel 62 reisi päevas ning see on 48% väiksem kui tööpäevadel.

Reaside arv nädalapäevade lõikes on toodud Joonis 5.

Joonis 5. Maakonna bussiliinide reaside sagedus nädalapäevade lõikes

3.2.4 Reisid tõmbekeskustesse

Valga maakonna teemaplaneeringus „Maakonna sotsiaalne infrastruktuur 2009-2015“ määratletakse Valga, Tõrva ja Otepää linnad kui Valgamaa kohalikud tõmbekeskused, millel on piirkonnas oluline teenusepakkuja roll. Seega on oluline, et nendes keskustes olevad teenused oleksid elanikele ka kättesaadavad. Ühistranspordiühendust bussipeatuste ja tõmbekeskuste vahel maakonnaliinidega vaadeldakse kokkuleppel tellijaga ajavahemike kaupa, mis on enamlevinud tõmbekeskusesse või sealt tagasi pöördumiseks:

- Tõmbekeskusesse tööpäeval kella 8-ks (Joonis 6)
- Tõmbekeskusest tagasi sõit tööpäeval 12:00-15:00 (Joonis 7)
- Tõmbekeskusesse sõit tööpäeval 17:00-19:00 (Joonis 8)
- Tõmbekeskusesse sõit nädalavahetusel 10:00-12:00 (Joonis 9)
- Tõmbekeskusest tagasi sõit nädalavahetusel 15:00-16:00 (Joonis 10)
- Tõmbekeskusesse sõit nädalavahetusel 18:00-20:00 (Joonis 11)

Kaartidel on kujutatud, millistest peatustest on või ei ole käsitletaval kellaajal võimalik tõmbekeskusesse või sealt tagasi sõita. Erinevatesse tõmbekeskustesse sõidud on erinevate leppemärkidega, et kaardil joonistuksid välja need peatused, millel on ühendus mitme tõmbekeskusega. Taustaks on elanike arvud paikkondades jaotatud kolme vahemikku – alla 500 elaniku, 500-1000 elanikku ja üle 1000 elaniku.

Tööpäevadel on tõmbekeskusesse sõiduks käsitletud kellaega 07:30-08:00 (Joonis 6). Selleks ajaks ei ole võimalik kohale jõuda Taheva valla elanikel. Ühendus puudub ka paljudest Puka, Hummuli, Tõlliste ja Otepää valla peatustest. Kuigi enamasti on puuduliku ühendusega peatused väiksema elanike arvuga piirkondades, leidub ka rahvarohkemaid asulaid (näiteks Sihva, Hargla, Tagula, Aakre, Pilkuse, Jeti, Laanemetsa, Taheva), kust ei ole võimalik hommikul tõmbekeskusesse sõita. Samas Otepää-Valga maantee ääres asuvatest peatustest on võimalik kella 8ks jõuda nii Otepäele kui ka Valgasse.

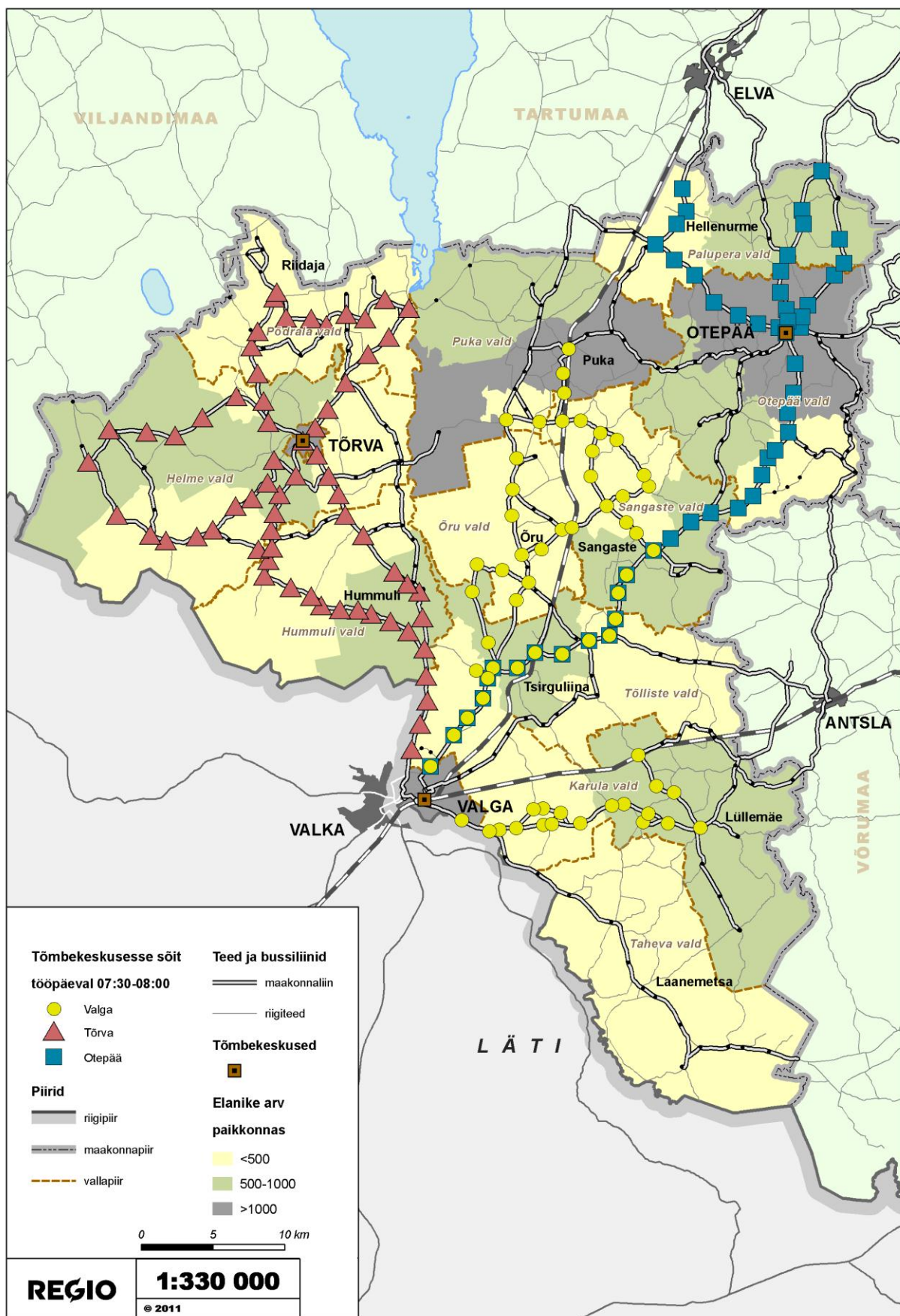
Teine ajavahemik tõmbekeskusesse sõiduks tööpäevadel on 17:00-19:00 (Joonis 8). Selleks ajaks ei saa kohale Põdrala ja Taheva valla elanikud. Ka puuduvad reisirajad Hellenurmest Otepää suunal ja osadel peatustel Karula ja Puka vallas. Tõrva-Valga maantee äärsetel peatustel on aga võimalus jõuda nii Tõrvasse kui ka Valgasse. Samuti ka Otepää linnast lõunapoolsed peatused, kust jõuab nii Valgasse kui ka Otepäele.

Tööpäevadel tõmbekeskustest tagasi sõiduks on antud ajavahemik 12:00-15:00 (Joonis 7). Sellel ajal on kõige parem ühendus maakonnakeskusest tagasi sõidul. Valga-Tõrva maantee ääres asuvatesse peatustesse on võimalik valitud kellaajaks jõuda nii Valgast kui ka Tõrvast. Ka Valga-Otepää ja Otepää-Puka suunal on peatusi, kuhu on võimalik saada nii Valgast kui ka Otepäält. Ühendus on olemas kõigil peatustel Taheva ja Sangaste vallas.

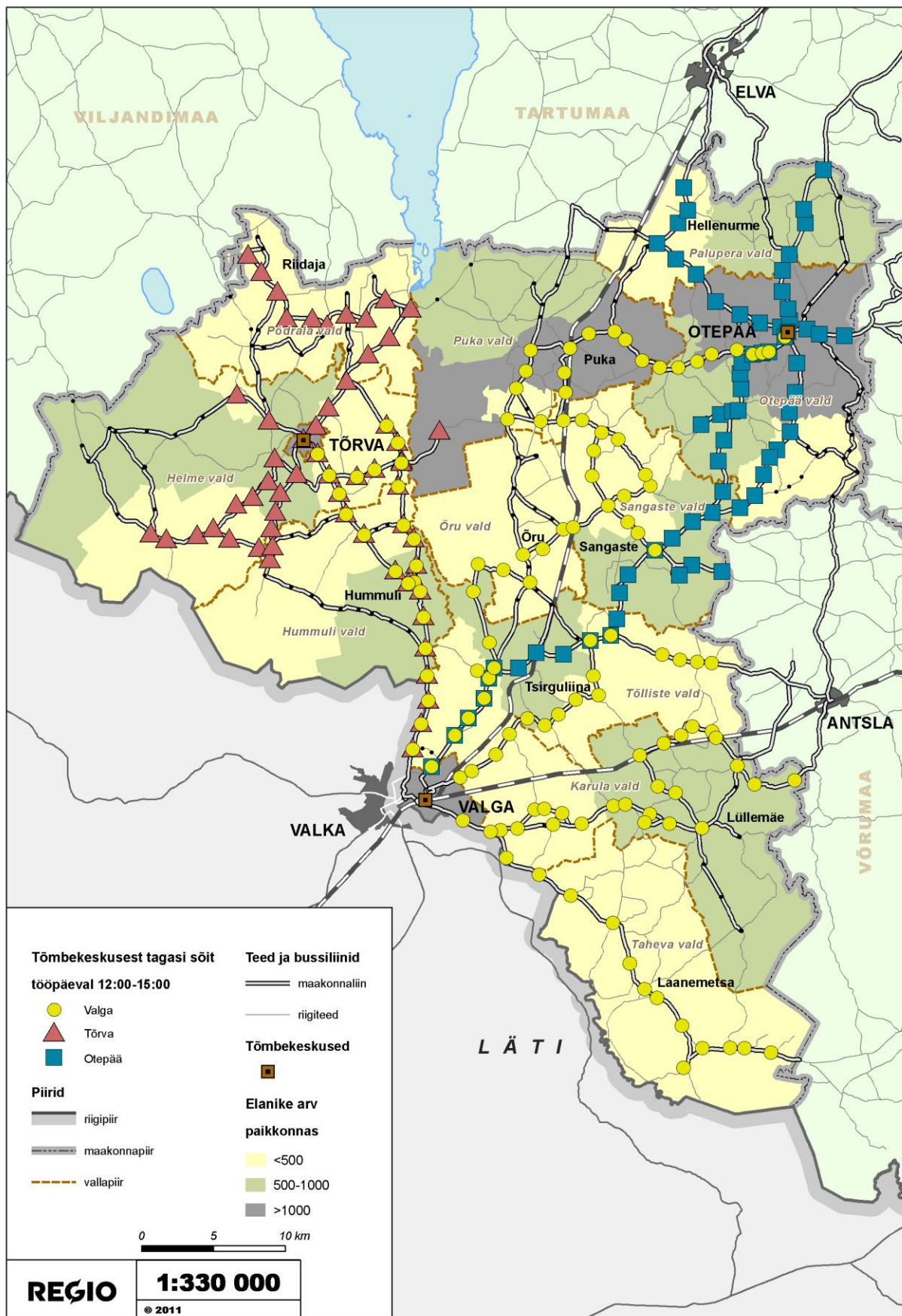
Nädalavahetusel on hommikune tõmbekeskusesse sõidu aeg hilisem kui nädala sees – 10:00-12:00 (Joonis 9). Sellel ajal on ühendused keskustega väga puudulikud. Valgasse ja Tõrvasse läheb üks reis ning Otepäele 2 reisi eri suundadest.

Teine ajavahemik nädalavahetusel keskustesse sõiduks on 18:00-20:00 (Joonis 11). Sellel vahemikul on valdav Valga suunaline ühendus. Tõrvasse saavad Põdrala valla elanikud ja Otepäele Otepää linnast põhja pool elavad inimesed. Ühendus puudub paljudest peatustest Helme, Otepää, Hummuli, Karula ja Öru vallast.

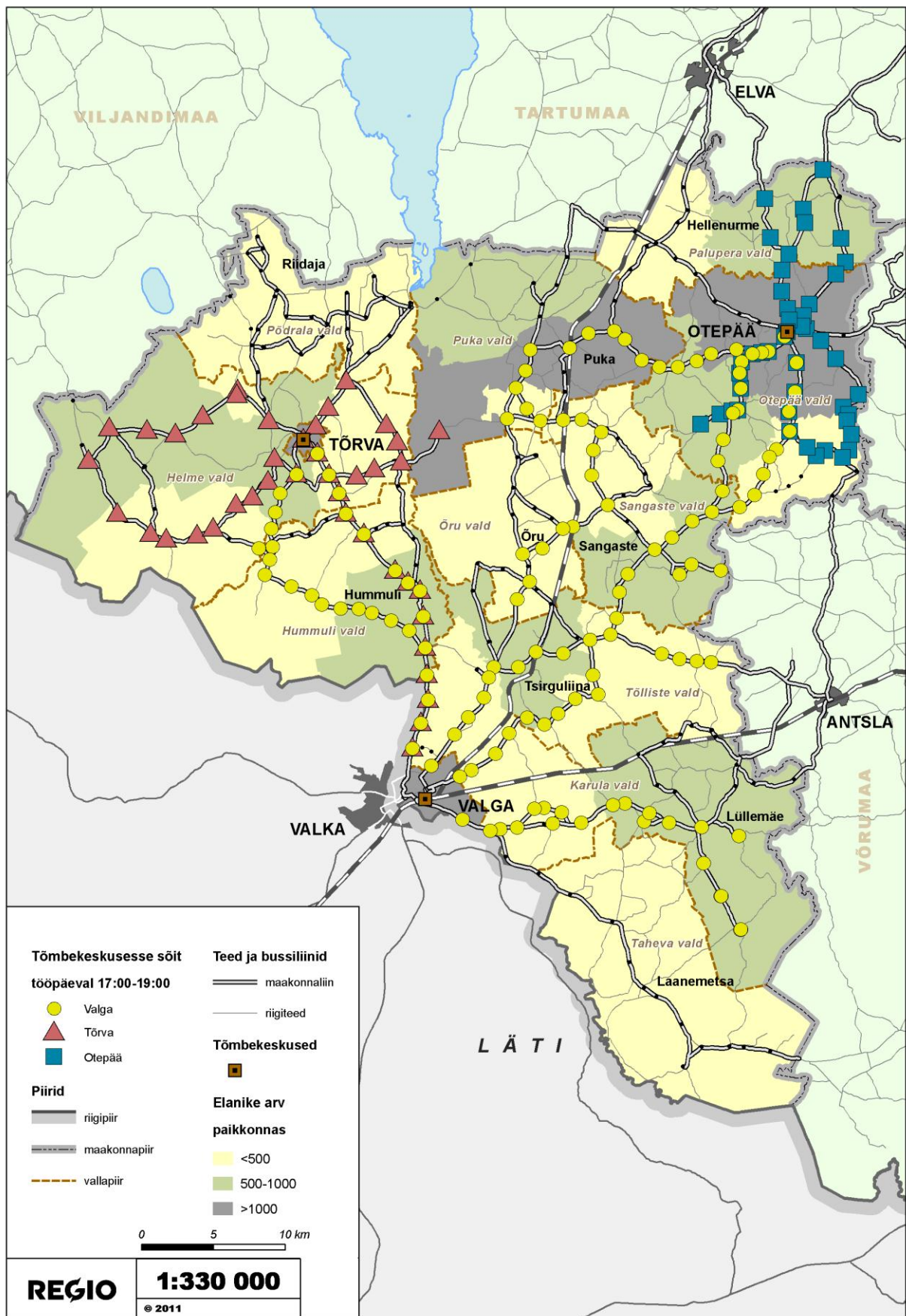
Nädalavahetusel keskusest tagasipöördumise ajaks on 15:00-16:00 (Joonis 10). Ka sellel vahemikul on valdav ühendus maakonnakeskusest Valgast. Valga-Tõrva ja Valga-Otepää maanteede ääres on võimalik mitmesse keskusesse jõuda. Ühendus puudub Taheva vallas ja paljudel peatustel Hummuli, Öru, Sangaste ja Palupera vallas.

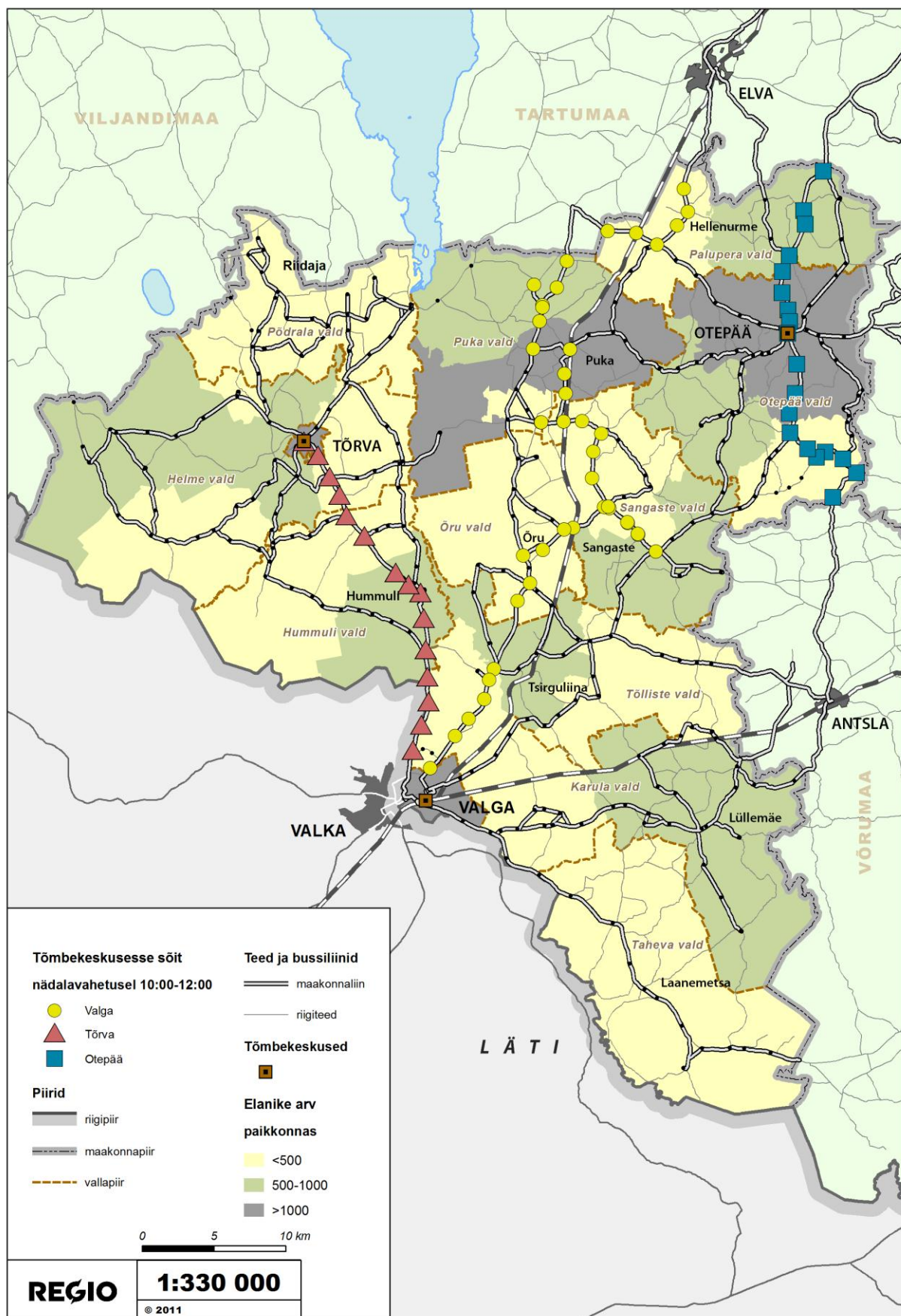
Joonis 6. Tõrebekeskusse sõit tööpäeval kell 07:30-08:00

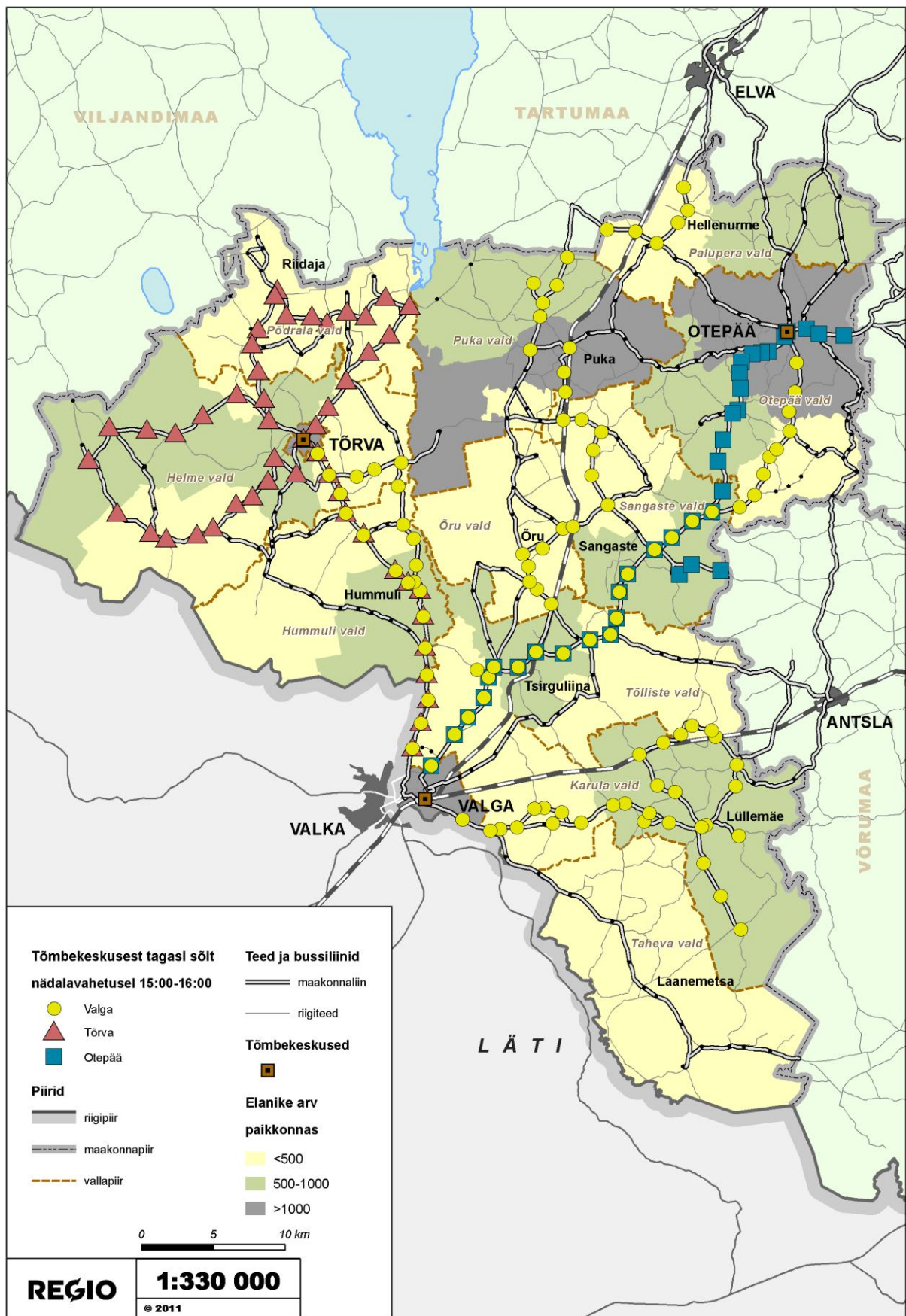
Joonis 7. Tõrebekeskusest tagasi sõit tööpäeval kell 12:00-15:00

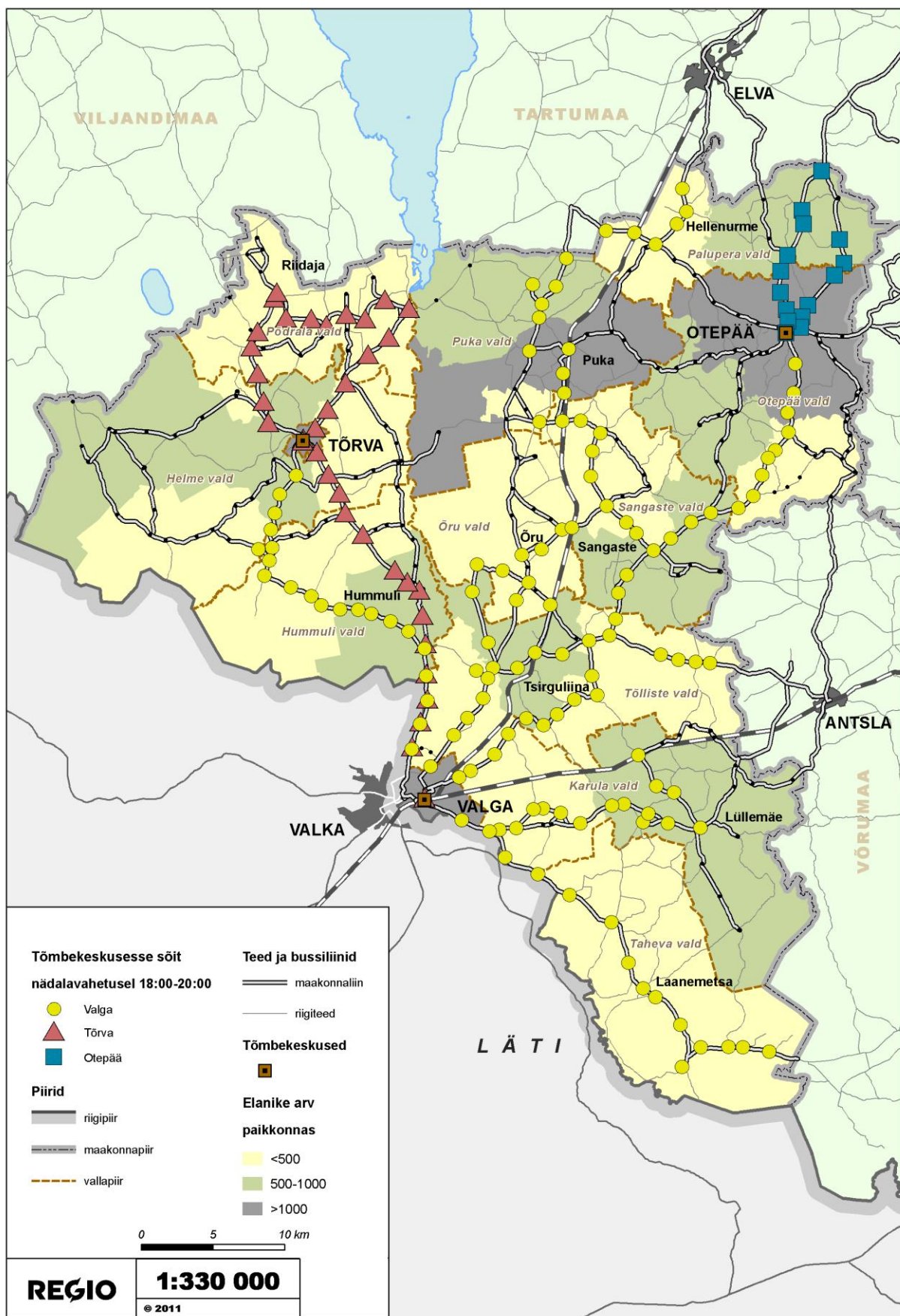
Joonis 8. Tõmbekeskusesse sõit tööpäeval 17:00-19:00

Joonis 9. Tõmbekeskusesse sõit nädalavahetusel 10:00-12:00

Joonis 10. Tõrebekeskusest tagasi sõit nädalavahetusel 15:00-16:00

Joonis 11. Tõrebekeskusesse sõit nädalavahetusel 18:00-20:00

3.2.5 Ümberistumise ooteajad rongi ja bussi ühispeatustes ning tõmbekeskustes

Valgamaal on kodanikualgatuse korras pakutud välja rongi ja bussi **ühispeatuste** idee. Need on peatused, kus peatuses oleks võimalus suhteliselt paljudelt bussiliinidelt ümber istuda rongile ja ka vastupidi rongilt bussile. Ühispeatused oleks võimalik välja arendada järgmistes rongi- ja bussipeatustes Tartu-Valga suunal:

- Palupera
- Puka
- Mägiste
- Keeni (bussipeatus Raudtee)
- Sangaste (bussipeatus Tsirguliina)
- Valga (Valga bussijaam).

Valga-Võru suunal oleks mõeldav ühispeatatus Väheru.

Samad liiklussõlmed on välja toodud ka Valga maakonna teemaplaneeringus „Maakonna sotsiaalne infrastruktuur 2009-2015”.

Osades nimetatud peatustes sisuliselt mõningane ümberistumine toimub, osades mitte. Kõikides peatustes võib-olla polegi otstarbekas ühispeatust välja arendada. Ühispeatuste korralikuks toimimiseks tuleb peatustes välja arenda ka vastav taristu: parkimisplatsid, infostendid, ootekojad, vajadusel bussidele ümberpööramise võimalus.

Tartu-Valga suunal nimetatud ühispeatuste kohta koostati kellaaegade võrdlev tabel (lisa 1) , et oleks võimalik võrrelda hetkel kehtivate erinevate transpordiliikide kellaaegade ajaliste sidusust. Tabelis on kommentaariga välja toodud ooteajad, mis jäävad alla ühe tunni. Vähendamaks tabeli mahtu, on Valga bussiaegadest tabelis esitatud vaid ühe tunni ooteaja sisse jäävad bussiajad, teistes peatustes on esitatud kõik bussiajad.

Tõmbekeskuste Otepää, Tõrva ja Valga kohta koostati võrdlevad tabelid kaugliinide ja maakonnaliinide kellaaegadega (lisad 2-4). Tabelites on kommentaariga välja toodud ooteajad, mis jäävad alla ühe tunni.

Käesoleva aruande peatükis 6.2 on välja toodud bussiaegade muudatusettepanekud, mis tulenevad nii ühispeatuste kui ka kaugliinide ja maakonnaliinide võrdlustabelitest välja tulnud vastuoludest.

3.3 Maakondliku ühistranspordi võrdlus normidega

Ühistranspordiseaduse alusel võeti Teede- ja Siseministeeriumis 7. juunil 2000 aastal vastu määrus nr 41 „Teenindustaseme soovituslikud normid avalikule ja kohalikule liiniveole“. Määruse II osa sätestab soovituslikud normid valla ja maakonna ühistranspordile. Normide määramisel lähtuti teenuse kättesaadavusest ja juurdepääsetavusest, mida iseloomustatakse teenindustaseme näitajatega.

Käesolevas töös leiavad käsitlust järgmised teenindustasemete näitajad:

1. Liiklussagedus
2. Sõiduaeg
3. Jälgikäigu tee pikkus peatusesse

Määruses on rahvastiku käsitlemises kasutatud paikkondade ehk kantide määratlust. Paikkond ehk kant on vallasiseselt eristuv üksus, mille elanikkonda saab pidada ühtseks sotsiaal-territoriaalseks koosluseks. Määruses on normid seotud paikkondades elavate inimeste arvuga. Elanike arvu paikkondades vaadeldakse kolmes klassis – kuni 500 elanikku, kuni 1000 elanikku ja üle 1000 elaniku.

Valga maakonnas on 36 kanti ning need on määratletud teemaplaneeringus „Maakonna sotsiaalne infrastruktuur 2009-2015“. Paikkonnad koos sinna kuuluvate asustusüksustega on loetletud järgnevalt:

Paikkonnad kuni 500 elanikuga:

Hargla - Hargla küla, Kalliküla küla, Sooblase küla, Tsirgumäe küla, Tõrvase küla
Hellenurme - Hellenurme küla, Mäelooga küla, Pastaku küla, Urmi küla
Holdre-Koorküla - Holdre küla, Koorküla küla
Jeti - Aitsra küla, Jeti küla
Jõgeveste - Jõgeveste küla, Kalme küla, Roobe küla
Kaagjärve - Kaagjärve küla, Londi küla, Pugritsa küla, Raavitsa küla
Keeni - Keeni küla, Kurevere küla, Mäeküla küla
Koikküla - Koikküla küla, Koiva küla, Lepa küla, Lutsu küla, Ringiste küla
Kuigatsi - Kuigatsi küla, Mägiste küla, Pringi küla, Vaalu küla, Vaardi küla, Ädu küla
Laanemetsa - Korkuna küla, Laanemetsa küla, Taheva küla
Laatre - Iigaste küla, Laatre alevik, Muhkva küla, Vilaski küla, Väljaküla küla
Leebiku - Kaubi küla, Kungi küla, Leebiku küla, Uralaane küla
Linnaküla - Linna küla
Lõve - Lõve küla, Pori küla, Voorbahi küla
Paju - Jaanikese küla, Paju küla
Palupera - Astuveri küla, Atra küla, Miti küla, Palupera küla
Pikasilla - Karu küla, Pikasilla küla
Priipalu - Killinge küla, Mustumetsa küla, Priipalu küla, Õlatu küla
Puide - Alamõisa küla, Puide küla
Riidaja - Reti küla, Riidaja küla, Vanamõisa küla
Rulli - Liva küla, Rulli küla
Sooru - Sooru küla, Supa küla
Tagula - Korijärve küla, Tagula küla
Vidrike - Ilmjärve küla, Kassiratta küla, Kaurutootsi küla, Koigu küla, Truuta küla, Tõutsi küla, Vidrike küla
Õru - Kiviküla küla, Lota küla, Uniküla küla, Õru alevik, Õruste küla

Paikkonnad kuni 1000 elanikuga:

Aakre - Aakre küla, Palamuste küla, Pedaste küla, Purtsi küla, Pühaste küla, Rebaste küla

Ala-Taagepera - Ala küla, Ala-Taagepera, Karjatnurme küla, Kähu küla, Pilpa küla, Taagepera küla

Helme - Helme alevik, Kirikuküla küla, Möldre küla, Patküla küla

Hummuli - Hummuli alevik, Kulli küla, Piiri küla, Ransi küla, Soe küla

Lüllemäe - Karula küla, Kirbu küla, Koobassaare küla, Käärilmäe küla, Lusti küla, Lüllemäe küla, Pikkjärve küla, Rebasemõisa küla, Valtina küla, Väheru küla

Nõuni - Lutike küla, Makita küla, Neeruti küla, Nõuni küla, Päidla küla, Räbi küla

Sangaste - Lauküla küla, Lossiküla küla, Restu küla, Risttee küla, Sangaste alevik, Sarapuu küla, Tiidu küla

Sihva - Arula küla, Kääriku küla, Märdi küla, Raudsepa küla, Sihva küla

Tsirguliina - Rampe küla, Tinu küla, Tsirguliina alevik, Tõlliste küla

Paikkonnad üle 1000 elanikuga:

Otepää - Kastolatsi küla, Mägestiku küla, Mäha küla, Nüpli küla, Otepää küla, Pedajamäe küla, Pilkuse küla, Pühajärve küla, Vana-Otepää küla

Puka - Kibena küla, Kolli küla, Komsu küla, Kähri küla, Meegaste küla, Plika küla, Prange küla, Puka alevik, Põru küla, Ruuna küla, Soontaga küla

3.3.1 Sõitude arvud peatustest maakonna- ja vallakeskustesse

Ühistranspordi kättesaadavust iseloomustab liiklussagedus. Igale maakonnaliini peatusele arvutati välja keskmine sõitude arv tööpäevas maakonnakeskusesse ja vastava valla keskusesse, milles peatus asub. Maakonna- ja valla bussiliinide sõitude arvudele maakonna- ja vallakeskustesse on sätestatud soovituslikud normid ning need sõltuvad paikkonna elanike arvust (Tabel 5).

Tabel 5. Minimaalsed liiklussageduse normid maakonna- ja vallakeskustesse

ELANIKE ARV PAIKKONNAS	SÕITUDE ARV VALLA-KESKUSESSSE (kord tööpäevas)	SÕITUDE ARV MAAKONNA-KESKUSESSSE (kord tööpäevas)
Kuni 500 elanikku	2	1
Kuni 1000 elanikku	2-3	2
Üle 1000 elaniku	3-4	3

Joonis 12 iseloomustab **sõitude arvu maakonnakeskusesse Valgasse**. Otseühendus Valgaga on olemas 70% maakonna- ja vallaliinide peatustel.

Otseühendus Valgaga puudub täielikult Põdrala vallas asuvatel maakonnaliinide peatustel. Vaid üks liin sõidab otse Valgast Põdrala valda, kuid vastupidises suunas (maakonnakeskusesse) saab vaid ümberistumisega.

Otepää ja Palupera vallas on samuti otseühendus Valgaga väga puudulik. Otepää vallas puudub otseliin maakonnakeskusesse 36 bussipeatusest. Samas on seal valla poolt korraldatud liinid, mis toimivad ka kui kogujaliinid, mis vallast inimesed Otepäele kokku toovad ja kust saab edasi Otepää-Valga otseliinile istuda. Ühegi maakonnakeskusesse suunduva liiniga on veel bussipeatuseid Helme, Hummuli, Palupera, Puka, Otepää ja Öru valdades.

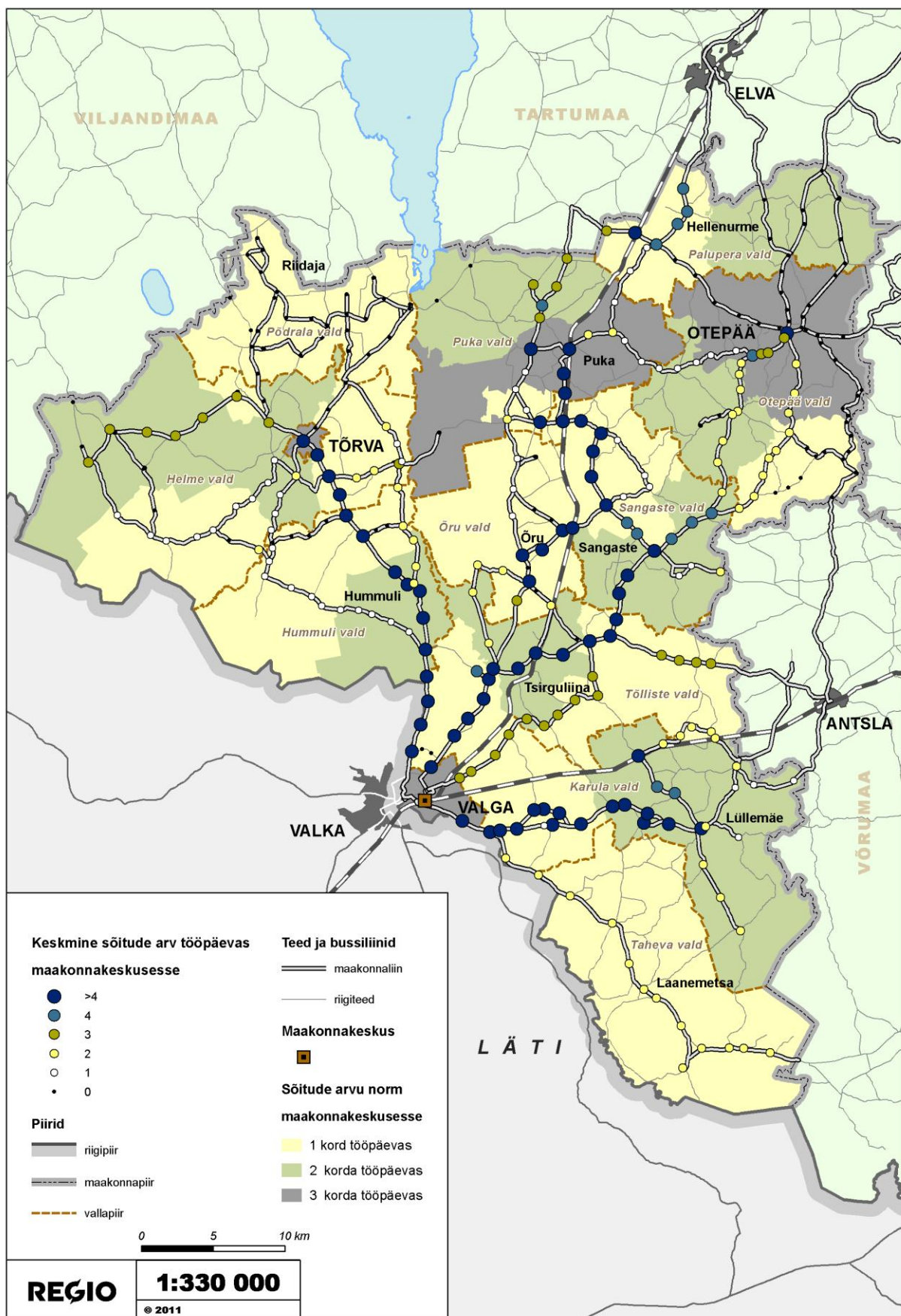
Probleeme on ka nende peatustega, kus küll peatub otseliin maakonnakeskusesse, kuid peatumiste arv tööpäevas ei vasta soovituslikule normile. Lüllemäe, Sangaste, Tsirguliina, Helme ja Sihva paikkondades peaks elanike arvu järgi olema tagatud vähemalt 2 reisi maakonnakeskusesse tööpäevas. Samas esineb seal peatuseid, kust suundub ainult üks liin Valgasse tööpäevas. Puudulikuks jääb ka Puka ja Otepää paikkondade ühendus Valgaga, kust peaks tagatud olema vähemalt 3 reisi päevas.

Joonis 13 iseloomustab **sõitude arvu peatustest vallakeskustesse**. Arvestatud on vaid neid reise, mis suunduvad selle valla keskkusesse, milles peatus ise asub ja mis ei läbi enam teiste valdade keskuseid. See aitab välistada neid reise, mis sõidavad vallakeskusesse läbi mitme teise valla ja oleks ebaotstarbekalt pika sõiduajaga. Otseühendus vallakeskusega, mis vastab nendele tingimustele, on 81%-l maakonna- ja valla bussiliinide peatustel.

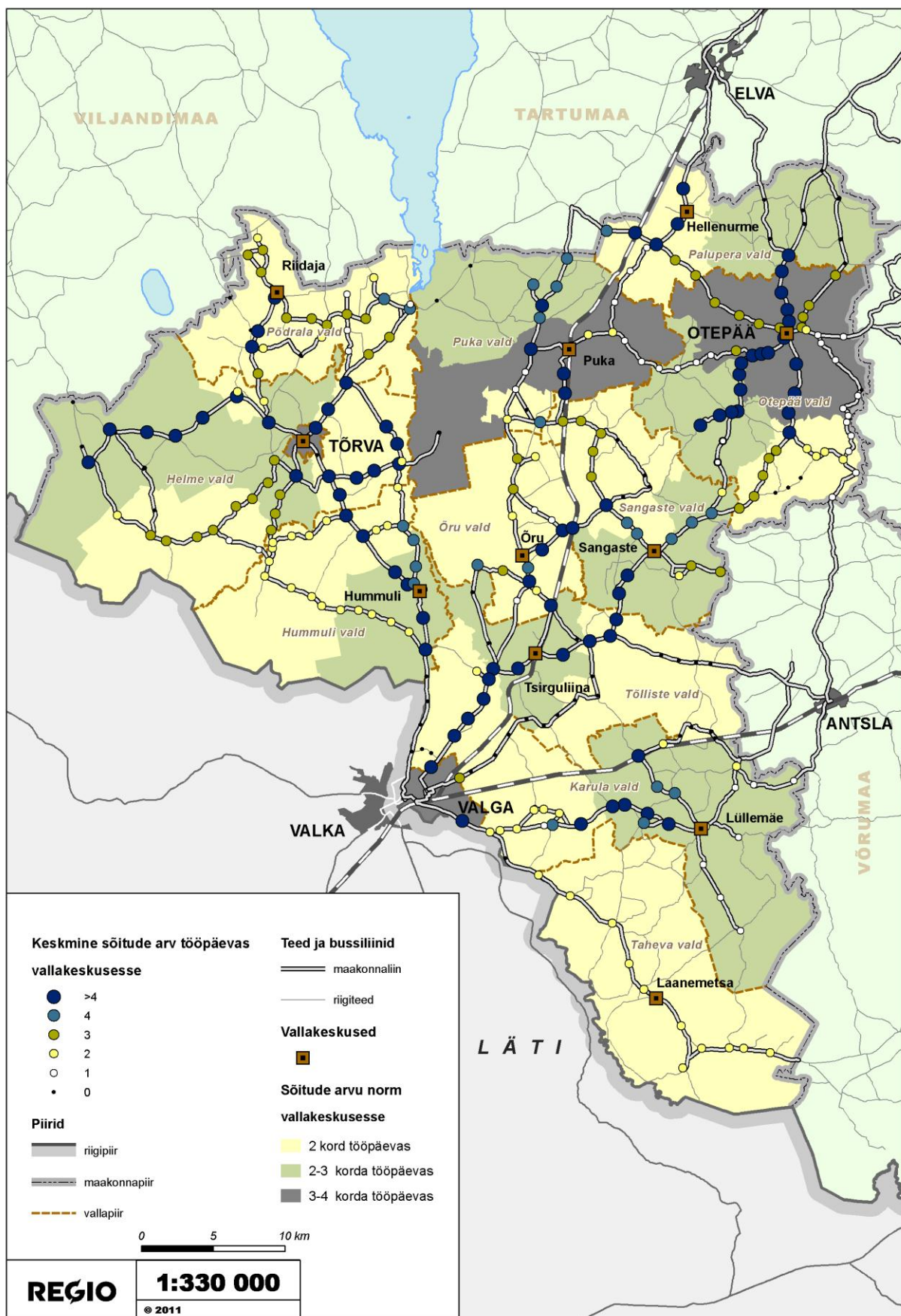
Otseühendus vallakeskustega on olemas kõikidel Hummuli ja Öru valla bussipeatustel. Kõikides teistes valdades leidub peatuseid, kust ei lähe ükski reis vallakeskusesse. Soovituslike normide järgi on sõitude arv liiga väike osadel Puka, Otepää, Sangaste ja Lüllemäe ja Öru paikkondade bussipeatustel.

Sõitude arvu analüüsist tuleb välja, et Otepää, Riidaja ja Helme valla elanikel on oluliselt parem ühendus vallakeskusega kui maakonnakeskusega. Samas kui Öru ja Tõlliste valdades on otseühendus Valgaga tihedam kui vallakeskustega.

Esineb ka olukorda, kus soovitusliku normi järgi piisaks ka, kui käigus oleks vähem liine. Näiteks Öru ja Sangaste valdades on teatud marsruutidel käigus üle 4 reisi päevas maakonnakeskusesse. Enamasti esinebki suur reiside arv just sellistel marsruutidel, mis ühendavad omavahel suuremaid asulaid ja tõmbekeskusi. Seega ongi võimalik olukord, kus samas vallas või piirkonnas on üksteisele lähedal asuvatel peatustel tegelikult väga suur erinevus ühendusel maakonna- või vallakeskustega. Liinide marsruutide muutmine võimaldaks ühtlustada maakonnakeskustesse sõitude arvu suuri erinevusi.

Joonis 12. Keskmine sõitude arv tööpäevas peatustest maakonnakeskusesse ja sõitude arvu normid paikkondades

Joonis 13. Keskmine sõitude arv tööpäevas peatusest vallakeskusesse ja sõitude arvu normid paikkondades

3.3.2 Sõiduaeg peatustest maakonna- ja vallakeskustesse

Ühistranspordi sõiduaeg on teenuse taseme näitaja, millele on sätestatud soovituslikud normid. Maakonna- ja vallaliinidele normide määramisel on lähtutud maksimaalsest sõiduajast maakonna- ja vallakeskusesse ning see sõltub elanike arvust paikkonnas (Tabel 6).

Tabel 6. Maksimaalse sõiduaja normid maakonnatranspordile

ELANIKE ARV PAIKKONNAS	SÕIDUAEG VALLAKESKUSESSE	SÕIDUAEG MAAKONNAKESKUSESSE
Kuni 500 elanikku	0,5-1 tund	kuni 1 tund
Kuni 1000 elanikku	0,5 tundi	kuni 1 tund
Üle 1000 elaniku	0,5 tundi	kuni 0,5 tundi

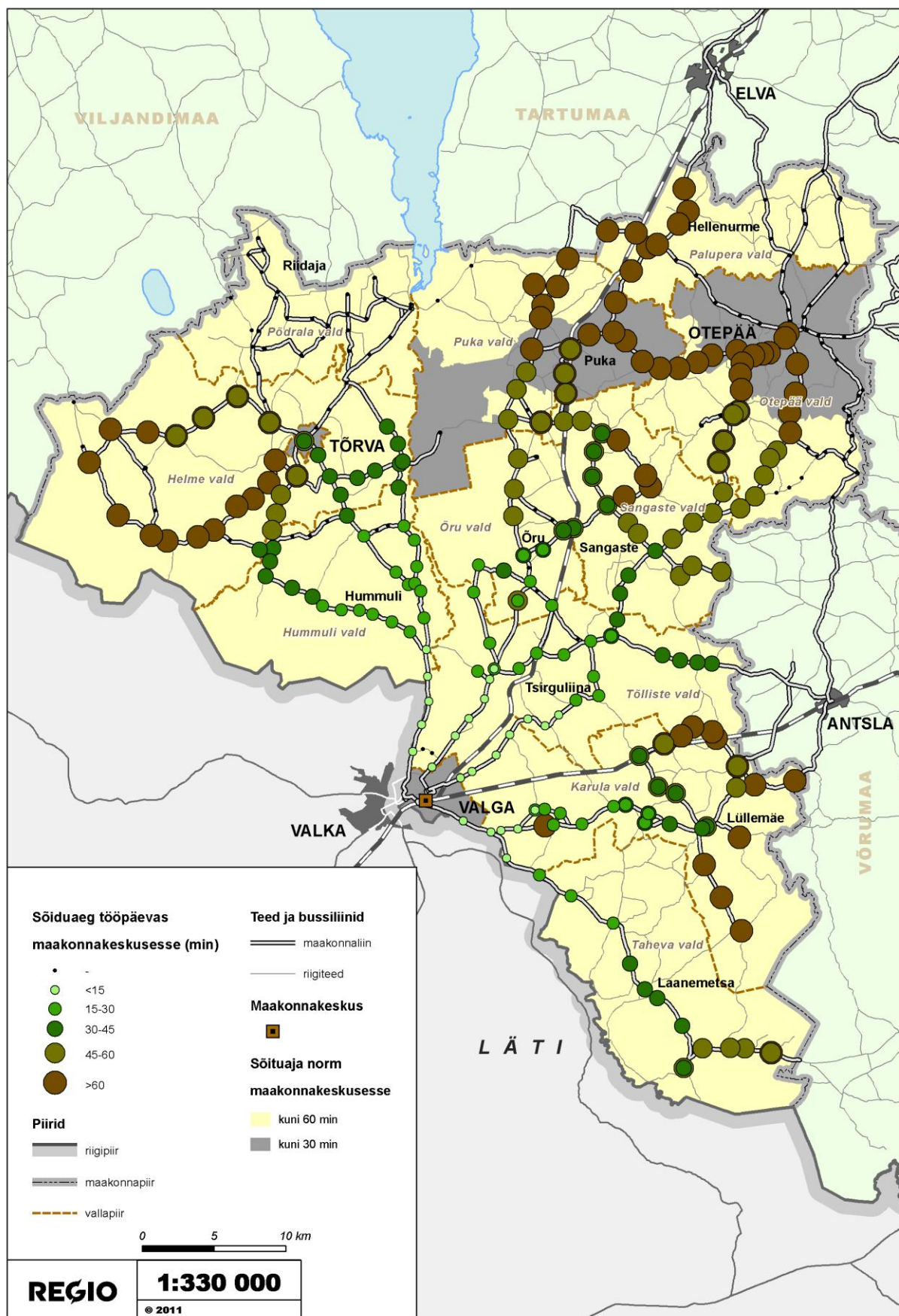
Maakonna- ja vallaliinide peatustele arvutati minimaalne ja maksimaalne sõiduaeg maakonna- ja vallakeskusesse. Kuna liinid võivad ühe reisi jooksul läbida sama peatust mitu korda ja käigus on erineva marsruudiga liine, siis on oluline kujutada peatusest kõige lühemat võimalikku sõiduaega keskusesse ja ka kõikide reiside keskmist.

Maakonnakeskusesse sõitmiseks (Joonis 14) ei vasta ükski peatus üle 1000 elanikuga paikkondadest (Otepää ja Puka) soovituslikule normile. Kõige kiiremad reisirid sõidavad sealt Valgasse vähemalt 45 minutiga, kuid valdavalt kulub sõiduks üle tunni aja. Kõikide maakondlike liinide sõiduaeg Otepäält Valgasse on vähemalt üks tund. See on minimaalne sõiduaeg mitte ekspressliinide puhul, sest kasutatakse kõige otsemat teed. Kuigi Otepää paikkonnast maakonnakeskusesse sõiduks peaks normi järgi kuluma kuni 30 minutit, ei ole see reaalne, kuna Valga asub 48 km kaugusel.

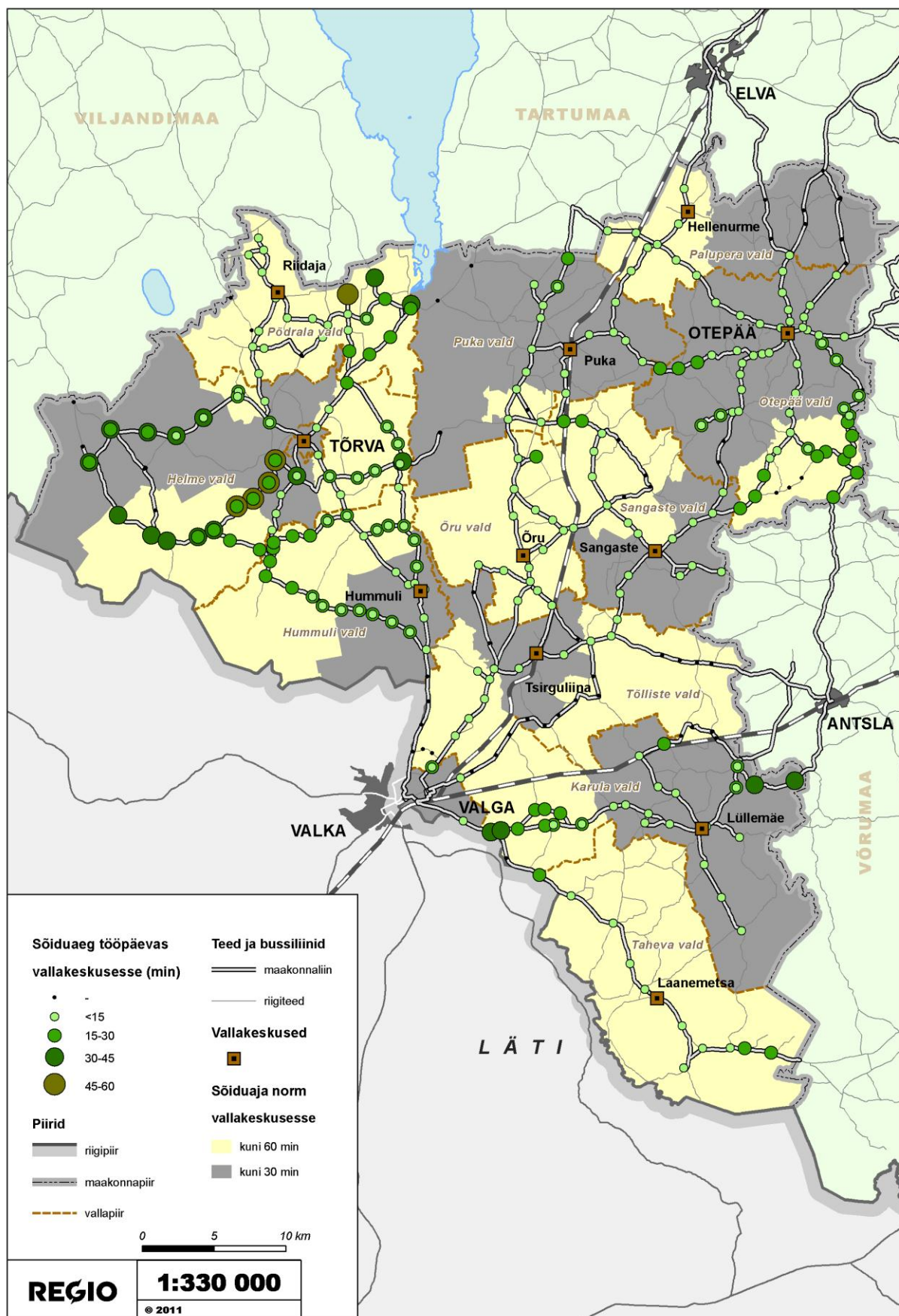
Ülejäänud paikkondadest võib sõiduaeg maakonnakeskusesse olla 1 tund. Selle normi täitmisega on probleeme Valgast kõige kaugematel valdadel nagu Palupera ja Helme vald, kuid probleeme sõiduajaga on ka Karula vallast. Neist kulub keskusesse sõiduks üle 60 minuti. Karula vallas on normile mittevastav ka Rautina peatus, kust kulub keskusesse sõiduks üle tunni aja. Tegu on liiniga nr 31 Valga-Rebasemõisa-Valga, mis Valgast Rebasemõisa suundudes teeb seal peatuse, kuid tagasiteel enam mitte.

Vallakeskusesse sõit (Joonis 15) peab normide järgi üldiselt vähem aega võtma. Paikkondades, kus elab üle 500 elaniku, on soovituslik sõiduaeg vallakeskusesse pool tundi ja nendes piirkondades enamasti selle normi täitmisega probleeme ei esine. Kuigi keskmine sõiduaeg mitmete peatuste puhul seda normi ületab, siis minimaalne sõiduaeg jääb enamasti alla 30 minuti. Vaid kaks peatust Lustimõisa ja Kikati Karula vallas ei vasta normile. Kuni 500 elanikuga paikkondades peaks sõit vallakeskusesse oleme lühem kui 60 minutit. Sellele kriteeriumile vastavad kõik peatused, kus vallakeskusesse suunduvad maakonnaliinid peatuvad.

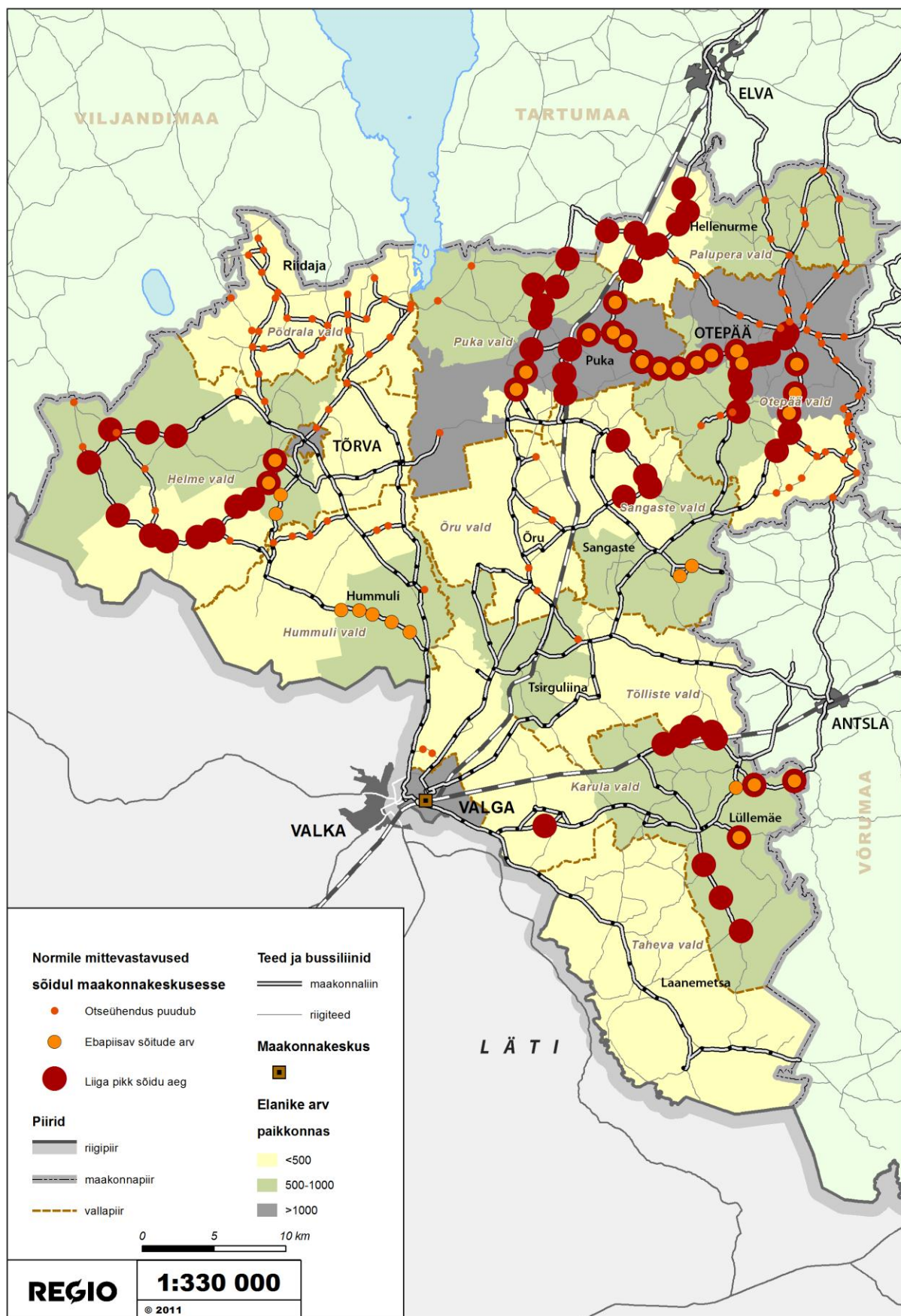
Normidele mittevastavatest peatustest parema ülevaate saamiseks on koostatud normatiivide koondkaardid (Joonis 16 ja Joonis 17). Välja on toodud bussipeatused, millest puudub otseühendus maakonna- või vallakeskusega, millest kulub keskusesse sõiduks liiga pikk aeg ning millest ei suundu keskusesse normile vastav arv sõite.

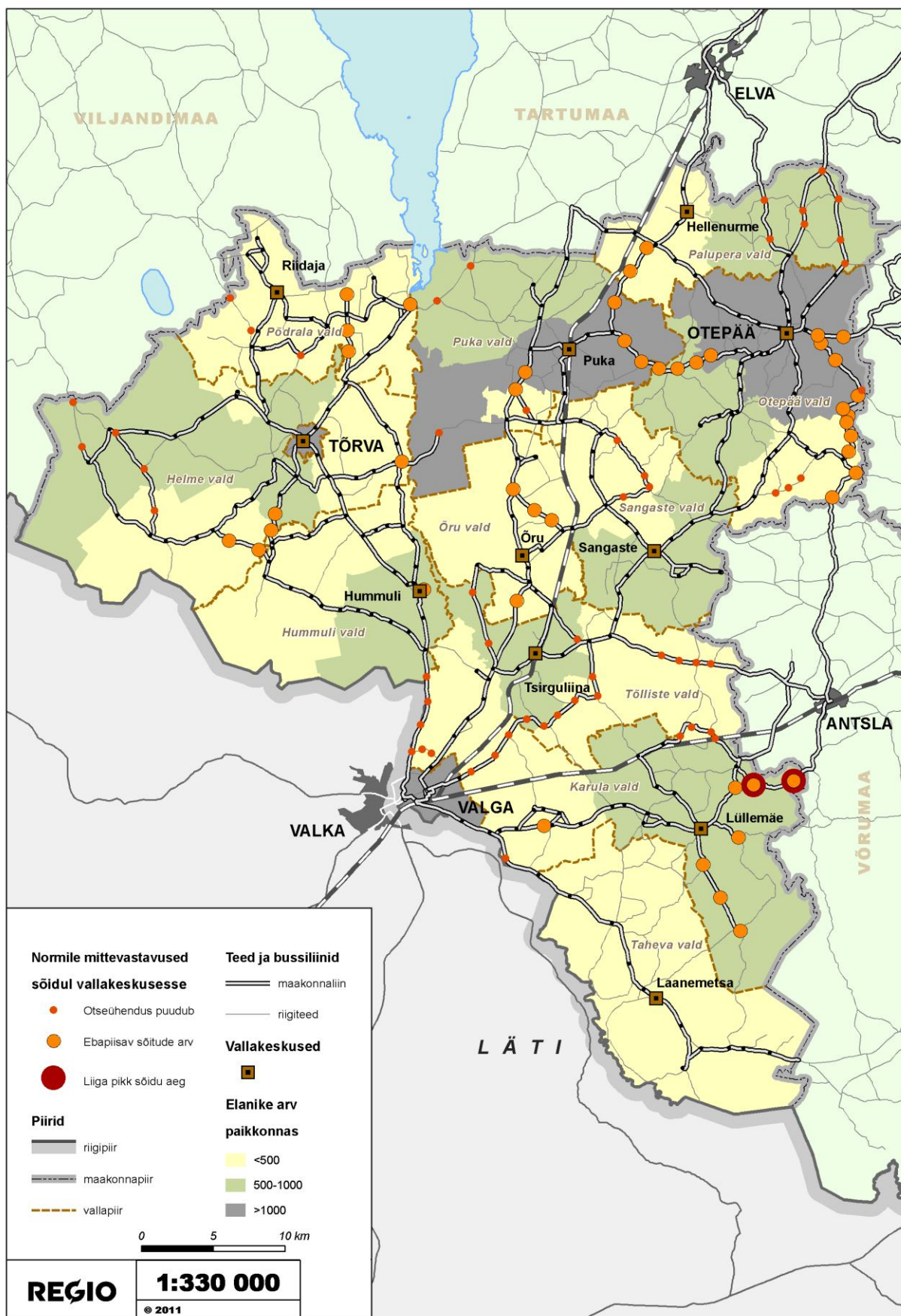
Joonis 14. Minimaalne (pealpool) ja keskmine (allpool) sõiduaeg maakonnakeskusesse. Taustal sõiduaaja normid paikkondades

Joonis 15. Minimaalne (pealpool) ja keskmine (allpool) sõiduaeg vallakeskustesse. Taustal sõiduaaja normid paikkondades

Joonis 16. Normidele mittevastavused sõidul maakonnakeskusesse

Joonis 17. Normile mittevastavused sõidul vallakeskusesse

3.3.3 Jalgsikäigu tee pikkus peatusesse

Jalgsikäigu tee pikkuse soovituslikud normid peatusesse sõltuvad elanike arvust paikkonnas (Tabel 7). Määruse kohaselt on soovituslik tagada jalgsikäigu tee pikkuse piirnorm peatusesse maakonnaliinidel vähemalt 90%-le paikkonna elanikele.

Tabel 7. Elanike jalgsikäigu tee pikkuse piirnormid

ELANIKE ARV PAIKKONNAS	JALGSIKÄIGU TEE PIKKUS PEATUSESSE
Kuni 500 elanikku	kuni 3 km
Kuni 1000 elanikku	kuni 2 km
Üle 1000 elaniku	kuni 1 km

Kasutusel olevate maakonnaliinide peatustele loodi ümber jalgsikäigu tee pikkust kujutav puhver, mille suurus sõltus paikkonna elanike arvust. Puhver kujutab normile vastavat linnulennulist kaugust peatusesse. 54% maakonnaliinide peatustest sai ümber 3 km raadiusega puhvri ning 29% peatustest 2 km raadiusega puhvri. 17% peatustest jäi Otepää ja Puka paikkondadesse ning nendesse on jalgsikäigu tee pikkus 1 km.

Puhvrite katvuse ja rahvastikuandmete põhjal on võimalik hinnata, kui paljudele inimestele jääb bussipeatus seatud normi järgi liiga kaugele. Normile mittevastavates piirkondades tuleks liinivõrgu planeerimisel kasutusele võtta rohkem peatuseid.

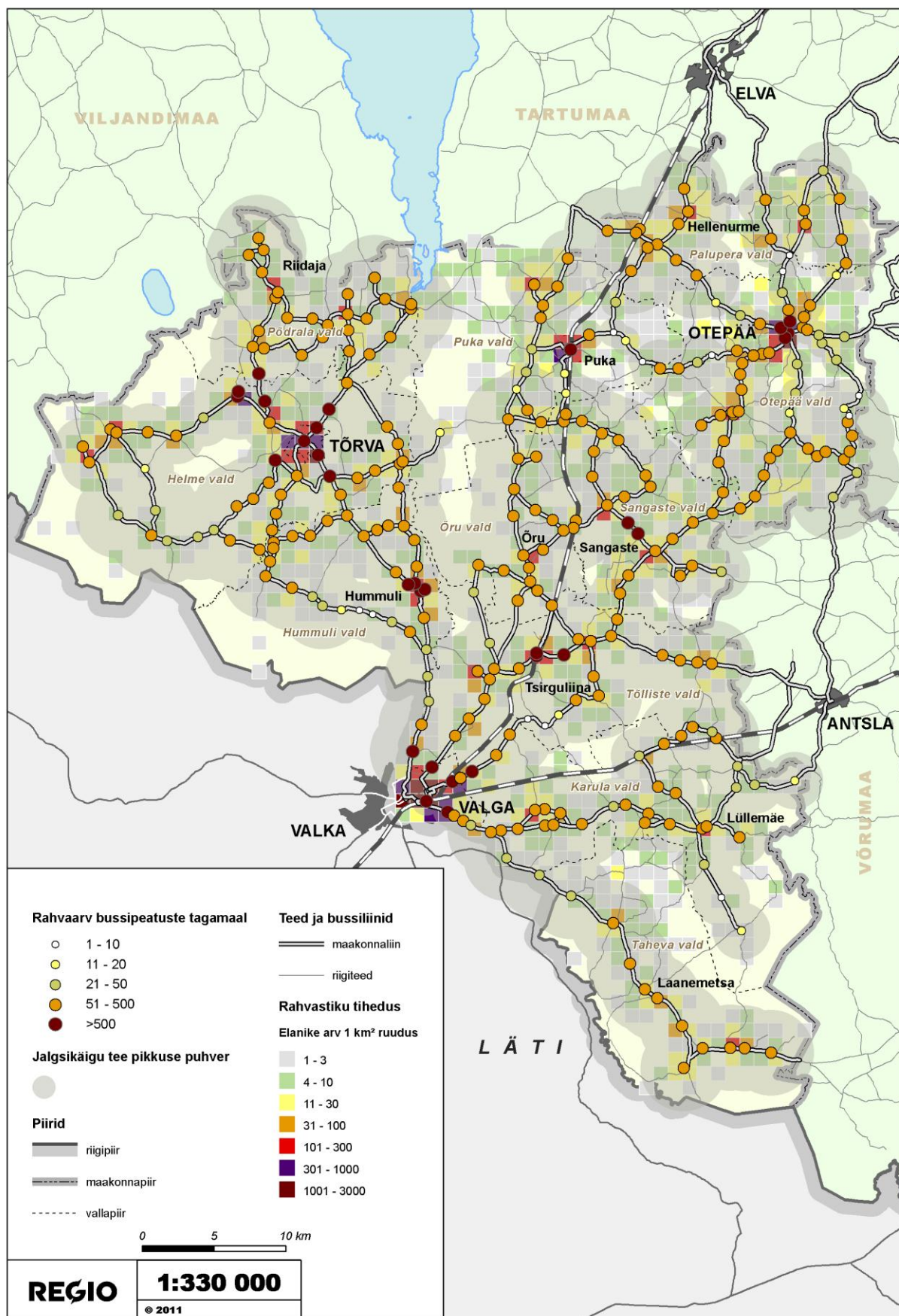
Jalgsikäigu tee pikkused koos rahvastiku andmetega on toodud välja jJoonis 18-21.

Puhvritega on kaetud 90% Valgamaa pindalast, katmata osale jääb ka asustatud alasid. Valga maakonnas elab kokku 33453 inimest ja väljaspool Valga, Tõrva ja Otepää linnu elab 14346 inimest.

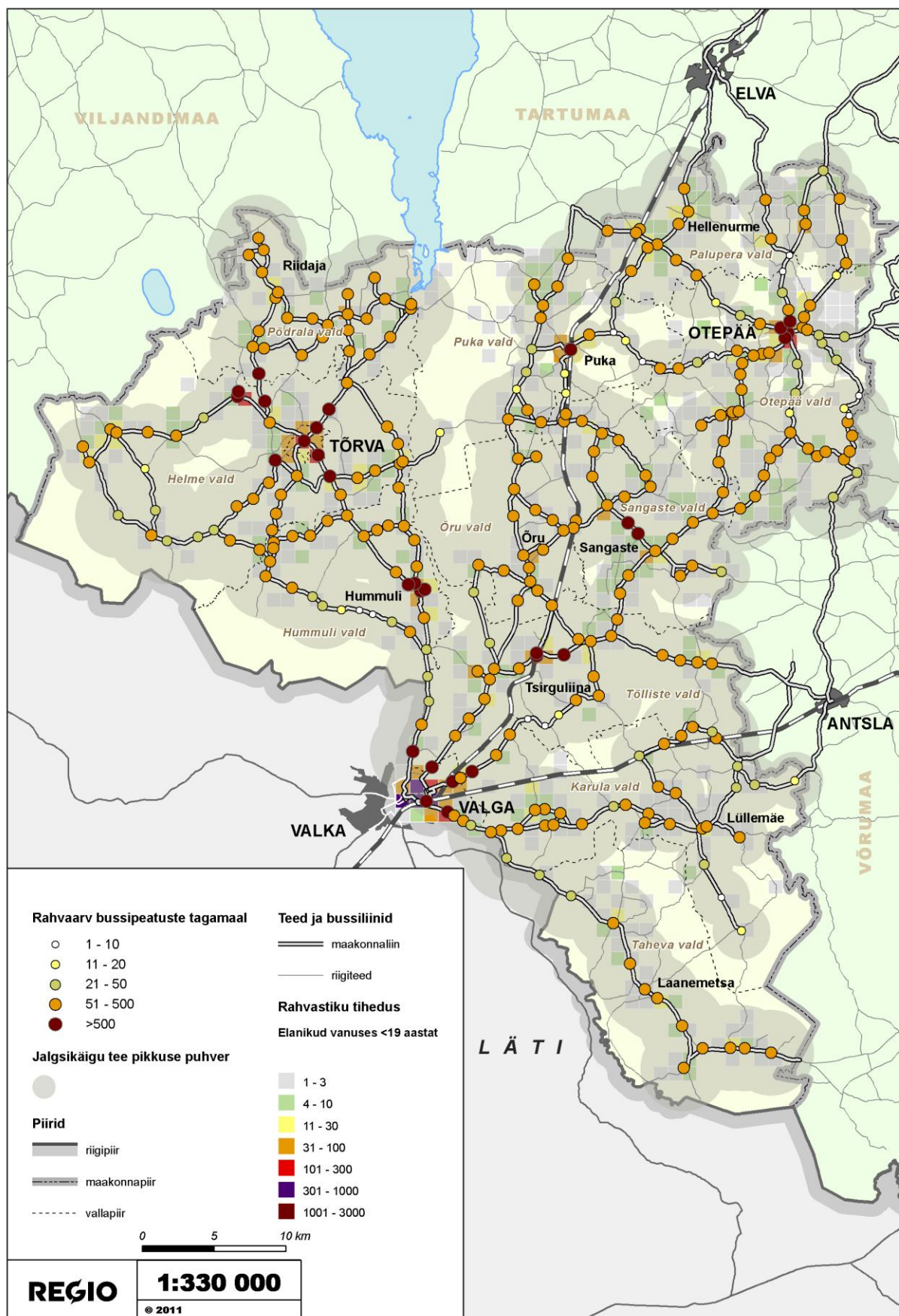
Peatustest lubamatult kaugele jääb 1204 elanikku, kellest 20% moodustavad alla 19 aasta vanused, 62% 20-64 aasta vanused ja 18% üle 65 aasta vanused inimesed. Valgamaa rahvastikust moodustavad peatusest liiga kaugel elavad inimesed 3,6% ning väljaspool linnu elavatest inimestest 8,4%.

Ühistranspordi juurdepääsetavuse normi täitmisega on enim probleeme Otepää ja Puka paikkondades, kus elanike arv on üle 1000 ning jalgsikäigu tee pikkuse normiks on seatud 1 km. Ka Aakre ja Koikküla paikkondades (Puka ja Taheva valdades), kus jalgsikäigu tee pikkuse norm on üle 1 km, jääb paljudele elanikele lähima käigus oleva bussipeatuse kaugus normile mittevastavaks.

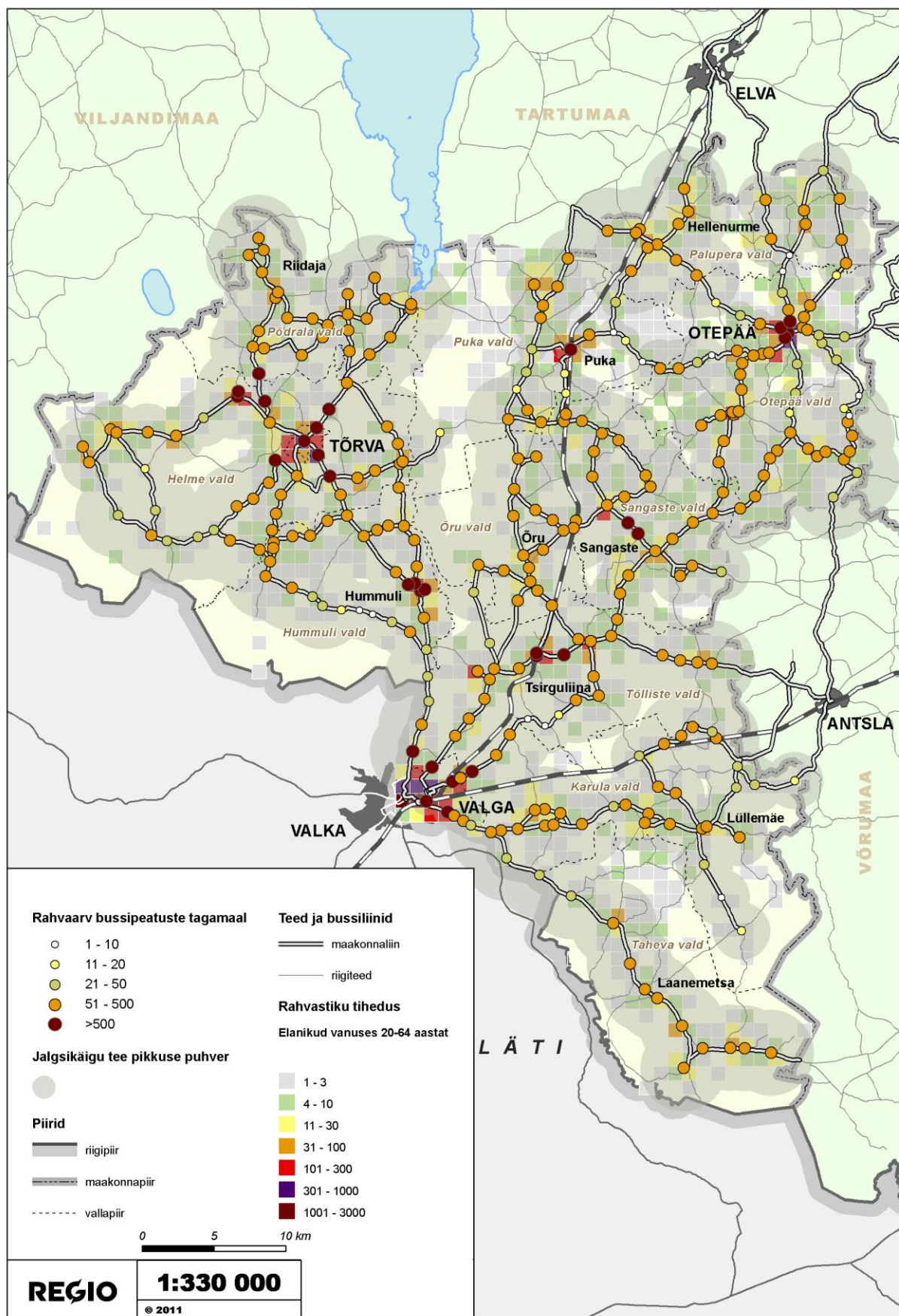
Piirkondi, kus ühistranspordile juurdepääsetavusega on probleeme, saab vaadelda ka sõltuvalt elanike vanusegrupist. Otepää ja Puka paikkondades on juurdepääsetavusega probleem igas vanusegrupis. Aakre paikkonnas jäävad jalgsikäigu tee puhvrist välja pigem 20-64 (Joonis 20. Kasutusel olevate maakonnaliinide peatuste tagamaa. Taustal 20-64 aastaste elanike arv 1 km² ruudus) ja üle 65 aasta vanused (Joonis 21. Kasutusel olevate maakonnaliinide peatuste tagamaa. Taustal üle 65 aastaste elanike arv 1 km² ruudus) ning Koikküla paikkonnas 20-64 aasta vanused elanikud (Joonis 20. Kasutusel olevate maakonnaliinide peatuste tagamaa. Taustal 20-64 aastaste elanike arv 1 km² ruudus).

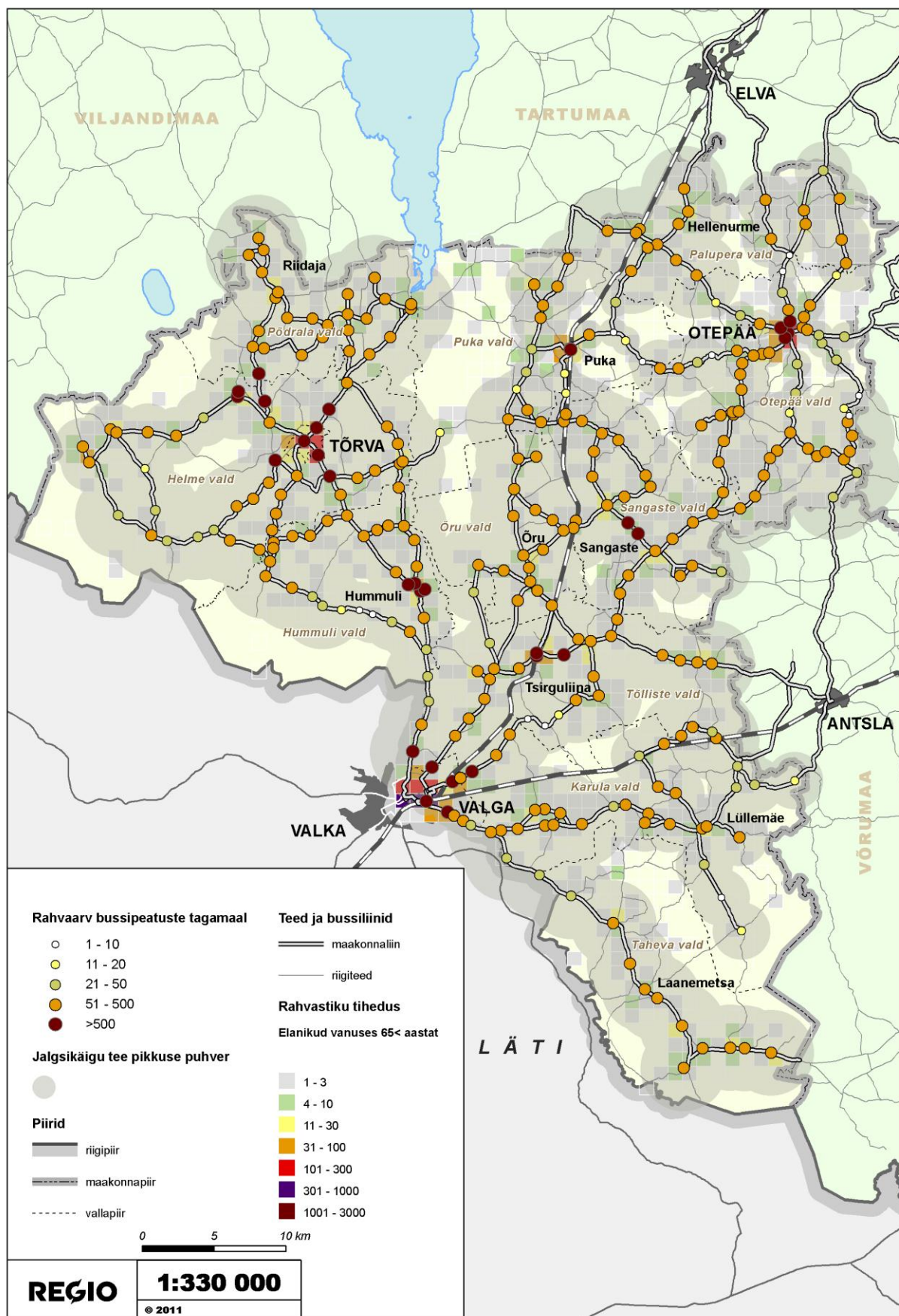
Joonis 18. Kasutusel olevate maakonnaliinide peatuste tagamaa. Taustal elanike arv 1 km² ruudus

Joonis 19. Kasutusel olevate maakonnaliinide peatuste tagamaa. Taustal alla 19 aastaste elanike arv 1 km² ruudus

Joonis 20. Kasutusel olevate maakonnaliinide peatuste tagamaa. Taustal 20-64 aastaste elanike arv 1 km² ruudus

Joonis 21. Kasutusel olevate maakonnaliinide peatuste tagamaa. Taustal üle 65 aastaste elanike arv 1 km² ruudus

3.4 Ühistranspordi käsitlemine maakonna ja omavalitsuste arengudokumentides

Internetist on kättesaadavad Valga maakonna ja valdade arengudokumendid (üldplaneeringud, teemaplaneeringud, arengukavad). Valgamaa ühistranspordi kitsaskohti ning arenguettepanekuid kajastatakse järgnevates dokumentides:

- Valga maakonna teemaplaneeringutes „Ruumilise arengu põhimõtted ja suundumused Via Hanseatica mõjualal“, 2007 ning „Maakonna sotsiaalne infrastruktuur 2009-2015“;
- Arengustrateegia Valgamaa 2013;
- Valgamaa noorsootöö arengustrateegia 2009-2020;
- Palupera valla, Taheva valla ning Valga linna Koolivõrgu arengukavades 2009-2013;
- Palupera valla üldplaneering;
- Sangaste valla arengukava 2008-2018.

Ühistranspordi puudutavad väljavõtted eelpool toodud dokumentidest on toodud lisas 5.

Kohalike omavalitsuste üldplaneeringutes üldiselt ühistranspordi ei käsitleta või märgitakse, et üldplaneeringuga uute bussiliinide avamist ja uute peatuste rajamist ette ei nähta. Ühistranspordi arendamisel lähtutakse ühistranspordi arengukavade, arvestades seejuures elanikkonna vajadusi. Üldplaneeringu realiseerimise käigus korrigeeritakse bussiühendust vastavalt arengukavale, arvestades seejuures elanikkonna vajadusi.

4. ÜHISTRANSPORDI KASUTUS PILETIINFO PÕHJAL

4.1 Piletimüügi andmete analüüs

Analüüsis kasutatud piletimüügi andmestik on perioodist 01.01.2011-31.07.2011. Piletite andmed pärinesid kokku 5 erinevast allikast – 3. liinigrupi ja 2. liinigrupi eelmüük. Seetõttu oli nende struktuur erinev ning tuli enne töötlust ühtlustada ja muuta ühilduvaks ÜTRISE andmebaasiga.

Piletite sidumine analüüsi vajaduste jaoks eristatud reisidega ei olnud automatiseeritav. Piletite järgi oli suhteliselt lihtne eristada liine, kuid reiside eristamine nõudis palju lisatööd. Eriti keeruline on olukord selliste reiside puhul, kus buss läbib ühe reisi kestel samanimelisi peatusi korduvalt. Nende eristamisel tuli arvestada piletimüügi kellaaegu, nädalapäevi ja peatuste läbimise järjekordi. Piletite sidumisel reisidega tuli võrrelda korraga peatuste läbimise suunda, sõiduplaani, kellaaegu ning nädalapäevi.

Kui piletid olid seotud reisidega, tuli siduda need ka sellel reisil läbitavate peatustega. Umbes veerand piletimüügisüsteemides kasutatavatest peatuste nimedest ei lange kokku ÜTRISE andmebaasis kasutatavate nimedega. Enamasti oli võimalik nimekuju järgi siiski leida sobiv kokkulangevus.

Piletimüügi andmete põhjal on analüüsitud bussipeatuste kasutust ning bussiliinide täituvust. Oluline on silmas pidada, et piletimüügi andmetest saadud reisijate arvud ei kajasta tasuta sõiduõigust omavate reisijate arvu bussis, mis näiteks õpilasliinide puhul võib moodustada suurema osa reisijate koguarvust.

4.1.1 Bussipeatuste kasutus

Piletimüügi andmed on üks tegur, mille põhjal on võimalik hinnata, kui otstarbekalt paiknevad bussipeatused.

Bussipeatused, millest sisenejaid ja väljujaid on summaarselt kogu käsitletud perioodi jooksul alla 20 on toodud Tabel 8.

Bussipeatused, millest sisenejaid ja väljujaid on summaarselt kogu käsitletud perioodi jooksul üle 1000 on toodud Tabel 9.

Enimkasutatavad on bussipeatused tõmbe- ning vallakeskustes ning asulates, kus on suur elanike arv. Vähekasutatavad bussipeatused paiknevad suhteliselt hajusalt üle terve maakonna. Bussipeatuse vähesel kasutatavusel põhjus võib tuleneda nii sellest, et peatust läbib vähe reise, kui ka sellest, et läheduses asub teine bussipeatus, kus buss peatub ja inimesed peale lähevad (näiteks Jõgeveste ja Jõgeveste kohalikud liinid, mis asuvad üksteisele väga lähedal, kuid erinevate teede ääres).

Tabel 8. Vähekasutatavad bussipeatused summaarse piletimüügi järgi.

BUSSPEATUS	SISENEJAD	VÄLJUJAD
Aedniku	0	0
Aitsra	4	13
Alaküla	5	5
Ametmäe	9	20
Anne	10	6
Anne osakond	10	8
Annimatsi	12	14
Antsi	2	1
Asumõisa	0	0
Atra	17	17
Hundi	3	0
Juusa	0	5
Jõgeveste kohalikud liinid	0	0
Kapermäe	2	7
Kase	0	0
Kesva	0	0
Kiinimäe	11	13
Kikati	5	9
Kikka	7	14
Kirbu	3	9
Kitse	0	0
Kontsu	0	0
Koobassaare	15	17
Kuigatsi teerist	4	8
Kuke	1	1
Kõrepi	0	0
Kährioru	0	0
Laanemetsa 2	0	0
Lepiku	17	16
Liivakse	8	9
Limbi	11	2
Looritsa	8	2
Luhe	9	19
Lüüsjärve	3	10
Majasoo	1	4
Metsoja	4	1
Munamäe	11	13
Musta	17	15
Mõtsniku	3	1
Mägiste	4	13
Männi	0	0
Märdi	12	14
Märi	1	0
Nõude	0	0
Nõude	0	0
Pilikse I	1	3
Pilikse II	4	4
Pilkuse	5	1
Purika	7	1
Pääbu	14	12
Rautina	0	3

Reinu	12	5
Riisali	5	0
Roksi	0	0
Ruusa	19	18
Siimu	0	10
Siinmaa	9	0
Sikstina	0	9
Suureküla	0	0
Zuldina	0	2
Taagepera metskond	0	0
Taga-Holdre	0	0
Tambre	5	5
Tasaste	9	1
Tasatse	0	0
Tuisu	7	10
Tülsu	0	0
Vidrike asula	2	12
Villemsilla	1	0
Vori	0	8
Võlgese	0	0
Väike-Väheru	1	0

Tabel 9. Enimkasutatavad bussipeatused summaarse piletimüügi järgi.

BUSSPEATUS	SISENEJAD	VÄLJUJAD
Valga bussijaam	36207	36168
Tõrva	22414	24039
Otepää	10138	11902
Tsirguliina	5888	6124
Hummuli	5617	5303
Linna küla	5469	5423
Kaagjärve	3444	2825
Hellenurme	3191	2706
Puka	3165	2984
Riidaja	2738	2625
Ala	2707	2977
Saksamatsi	2565	2687
Leebiku	2358	2076
Taagepera	2318	1128
Riiska	2302	2618
Sangaste	2214	2287
Lüllemäe	2094	2382
Laatre	1973	1845
Keeni	1927	1863
Karjatnurme	1913	1225
Palupera tee	1471	2309
Helme	1453	1880
Sooru keskus	1402	1342
Kaagjärve kool	1147	1019

4.1.2 Bussiliinide täituvus

Bussiliinide täituvust iseloomustab sõitjate koguarv reisidel ning korraga bussis olev maksimaalne reisijate arv reisi jooksul.

Käsitletaval ajaperioodil toimunud maakonnaliinide reise piletimüügi andmetest saab teada sõitjate koguarvu (Tabel 10). Reisidest 25%-l oli bussis kuni 5 inimest ning reisidest 83%-l oli bussis kuni 20 inimest. Enim kasutatavad reisirühmad (sõitjate arv 51-60) on toimunud järgmistel liinidel:

- Liin nr 20 (Tõrva-Taagepera-Valga), väljumisega 6:30 E-L
- Liin nr 23 (Valga-Tõrva-Pikasilla-Riidaja-Tõrva), väljumisega 14:10 E-P
- Liin nr 25 (Valga-Puka-Elva), väljumisega 6:50 E-L

Tabel 10. Sõitjate koguarv reisidel

SÕITJATE ARV	REISIDE ARV
1-5	4136
6-10	4126
11-20	5230
21-30	2017
31-40	593
41-50	128
51-60	21

Korraga bussis olev maksimaalne reisijate arv oli 44 (Tabel 11).

Reisidest 93 %-l oli maksimaalselt korraga bussis alla 20 inimese. 11 maakonnaliinil ja 2 vallaliinil ei olnud ühegi reisi puhul sõitjate maksimaalne arv bussis suurem kui 20. Need liinid on: 3, 4, 9, 26, 27, 28, 30, 36, 40, 73, 74, 75, 76. Nendest osadel liinidel, mis ei ole õpilasliinid, on otstarbekas reisijate vedu korraldada väikebussidega.

Kõige rohkem reisijaid oli korraga bussis liinidel 11, 18, 20, 31, 71, 72.

Tabel 11. Maksimaalne reisijate arv bussis

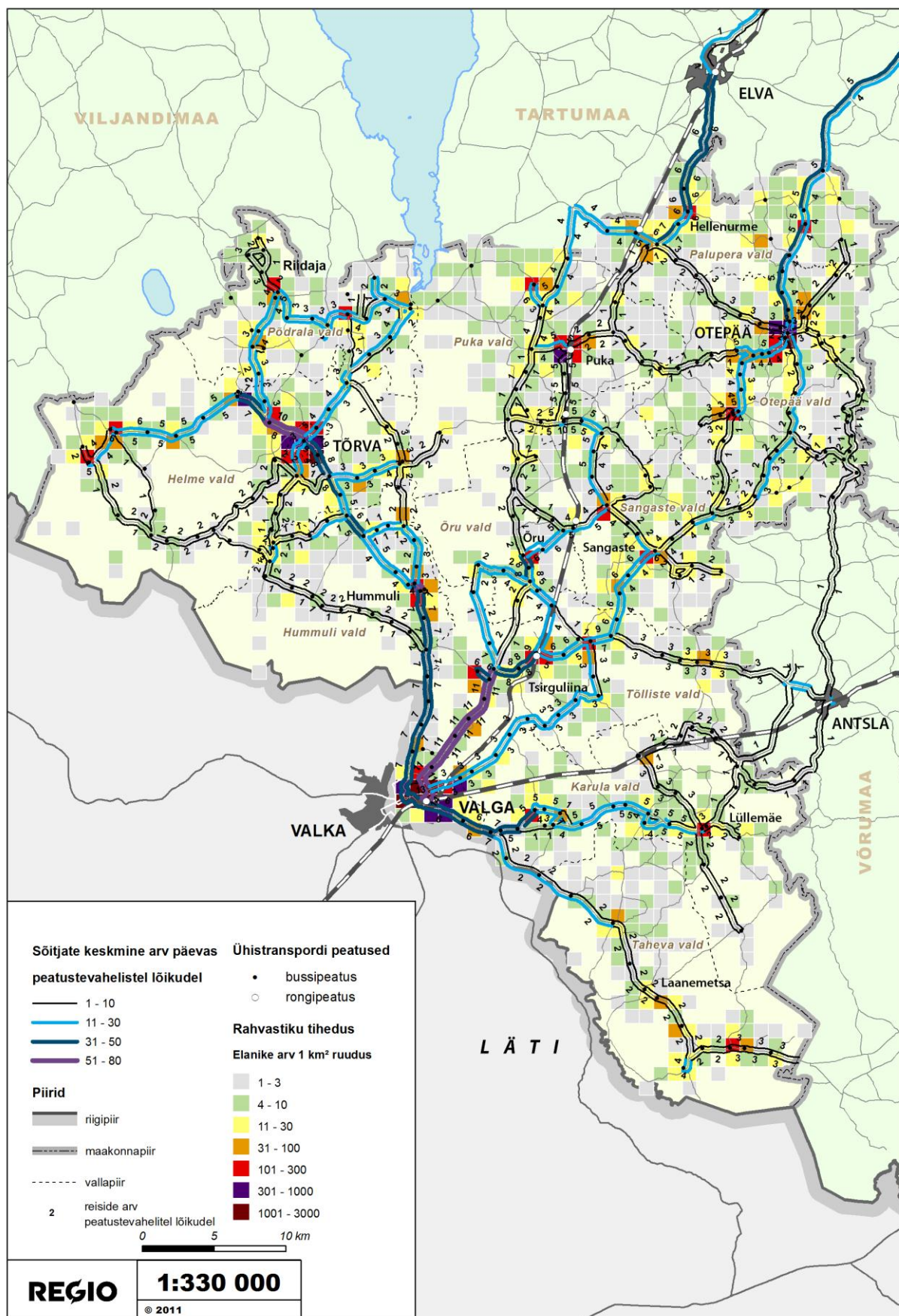
MAKSIMAALNE SÕITJATE ARV	REISIDE ARV
1-5	5657
6-10	5283
11-20	4274
21-30	923
31-44	114

4.1.3 Sõitjate arv peatustevahelistel lõikudel

Sõitjate keskmine arv päevas peatustevahelistel lõikudel on kujutatud Joonis 22. Keskmine reise arv päevas peatustevahelistel lõikudel on kujutatud musta numbriga.

Minimaalne sõitjate arv on 0 ning maksimaalne on 80. Enim on sõitjaid sellistel lõikudel, mida läbib palju reise ning enamasti on need lõigud koondunud tõmbekeskuste lähedusse. Keskmiselt on päevas kõige rohkem reisijaid Sooru teeristist Otepää-Valga maanteel kuni Valga bussijaamani. Palju reisijaid liigub järgmiste asulate vahel: Valga ja Lüllemäe, Valga ja Tsirguliina, Valga ja Sangaste, Valga ja Öru, Otepää ja Tartu, Hellenurme ja Elva, Valga ja Tõrva, Tõrva ja Riidaja, Ala ja Tõrva, Otepää ja Sihva. Nendel suundadel on ka enamasti keskmiselt üle kahe reisi päevas.

Sõitjate keskmine arv päevas on väike näiteks Antsla teeristist Tõlliste vallas Antslani, Laanemetsast Võru suunas ning Otepää ja Palupera kooli vahel. Samas on nendel lõikudel keskmine reise arv päevas 2 või rohkem.

Joonis 22. Sõitjate ja liinide keskmine arv päevas peatustevahelistel lõikudel.

4.2 Viimaste aastate reisijate arvu ja piletitulu analüüs

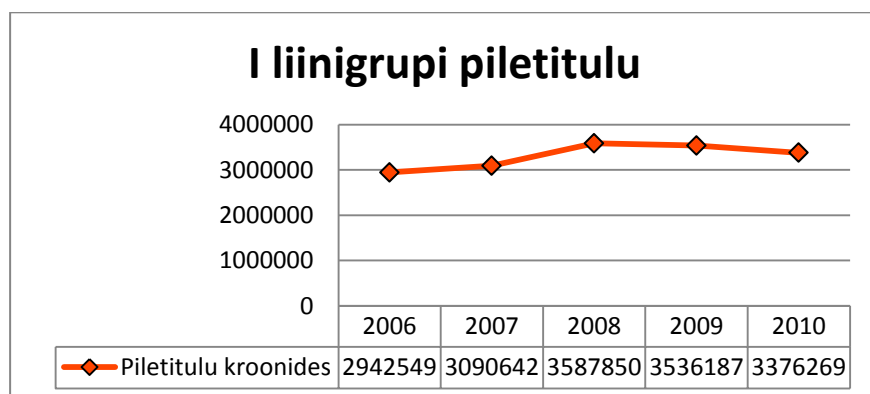
4.2.1 I liinigrupi andmed

Valga maavalitsuse poolt on koostatud aastate 2006-2010 kohta I liinigrupi (Valga ja Tõrva piirkond) liinide ja reise kaupa ülevaattetabel, kus on toodud piletiinfo põhjal piletitulu ning reisijate arvud (lisad 9 ja 10).

Tabelis on toodud ka maakonnaliinide nimekirjas olevad liinid, mis on käivitatud õpilaste veoks ning seal on tavareisijaid vähe. Tabelis on vaid pileti ostnute arv, tasuta sõitjad seal ei kajastu (eelkooliealised lapsed, õpilased, puudega isikud ja nende saatjad jne).

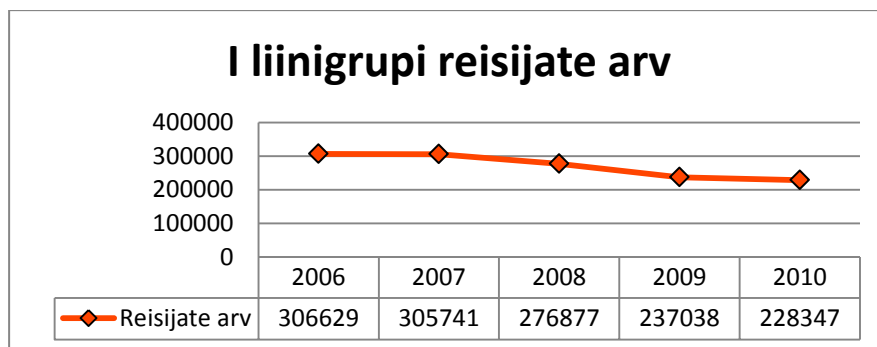
Reisijate arvu ning piletitulu muutumise võimalikke põhjuseid käesolevas analüüsis ei käsitleta, välja tuuakse reisijate arvude suuremad muutumiste trendid.

Piletitulu kasvas aastatel 2006-2008, millele järgnes langus. Aastal 2010 langes piletitulu peaaegu 5%, olles kogusummas siiski suurem kui aastal 2007 (Joonis 23).

Joonis 23. I liinigrupi piletitulu aastatel 2006-2010

Reisijate arvus seevastu on alates 2006. aastast toimunud pidev vähenemine (Joonis 24). Aastatel 2006-2007 oli reisijate arv suhteliselt samas suurusjärgus. Suurim langus oli 2009. aastal, umbes 15% 2008 aasta tasemest. Aastal 2010 langes reisijate koguarv veel ligikaudu 4%.

Joonis 24. I liinigrupi reisijate arv aastatel 2006-2010

Liinidel nr 3, 7, 9 ja 11, mis on sisuliselt õpilasliinid, on läbivalt kõige vähem reisijaid (alla 10 inimese aastas). Maakonnaliinidest on **väikseima reisijate arvuga** (kuni 50) kõigil viiel aastal liin nr 20 Tõrva-Taagepera, mis sõidab pühapäeviti väljumisajaga 7:50.

Suurim reisijate arv (10 000 ringis) on läbivalt samal liinil nr 20 Valga-Tõrva-Taagepera, reisidel 10:10 E-P ning Taagepera-Tõrva-Valga väljumisajaga 8:20 E-L.

Samuti on suhteliselt rohkem reisijaid just viimasel kolmel aastal olnud liinil nr 38 Otepää-Sihva-Sangaste-Valga väljumisajaga 7:50 E-L.

Kõige suurem reisijaarvu tõus 2009-2010 aastal on olnud umbes 2-kordne. See on õpilasliinidel nr 5 Taagepera-Linna-Riiska, väljumisajaga 16:20 ja nr 7 Hummuli kool-Alamõisa-Piiri-Hummuli väljumisajaga 16:00. Maakonnaliinidest suurim reisijaarvu tõus (u. 30%) 2009-2010 oli liinil 25 Valga-Õru-Puka väljumisajaga 18:15 E-L ning reis liinil nr 39 Valga-Sangaste-Vidrike-Otepää väljumisajaga 6:30 E-L.

Kahe viimase aasta võrdluses on **pooled reisid** (59 reisi 115-st) olnud **suhteliselt stabiilse reisijate arvuga** – reisijate arvu muutus on olnud alla 20%, enamus 10% piires.

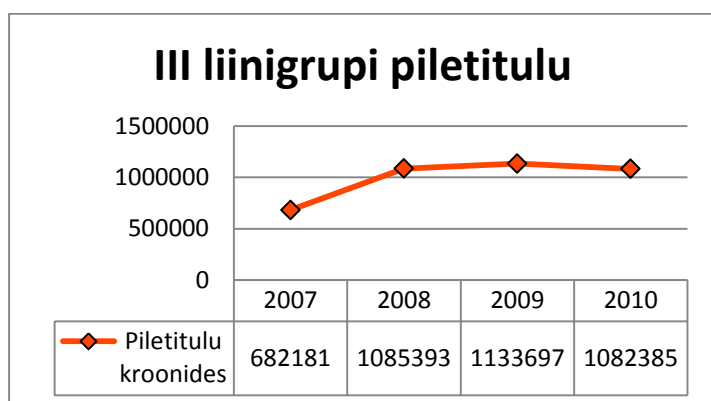
Mõningane **reisijaarvude kasv** 2009-2010 on toimunud 28-l reisil. 10%ne reisijaarvude kasv on olnud 11-l reisil, 10-20% kasvas reisijate arv 6 reisil ja üle 20% 11 reisil.

2010 **vähenes** reisijate arv 22 reisil. 20-30% vähenes reisijate arv 9-l reisil, 30-50% 5-l reisil ja üle 50% 8-l reisil.

4.2.2 III liinigrupi andmed

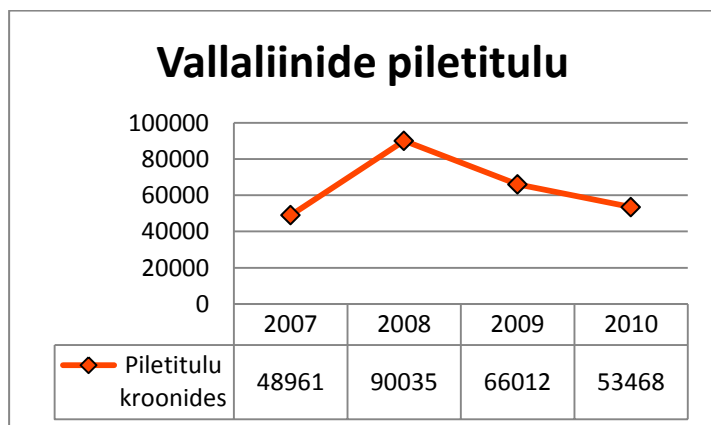
Otepää piirkonna (III liinigrupp) reisijate arvu ning piletitulu andmed on Valga maavalitsusel aastate 2007-2010 kohta. Lisades 11 ja 12 on toodud 19 reisi, mis sõidavad 4 erineval liinil ning eraldi tabelina kahe vallaliini 6 reisi piletitulu ning reisijate arvude andmed.

III liinigrupi piletitulu (Joonis 25) on sarnaselt I liinigrupiga järsemalt kasvanud aastal 2008, väike kasv on jätkunud ka 2009. aastal. Aastal 2010 on piletitulu vähenenud sarnaselt I liinigrupiga 5%.

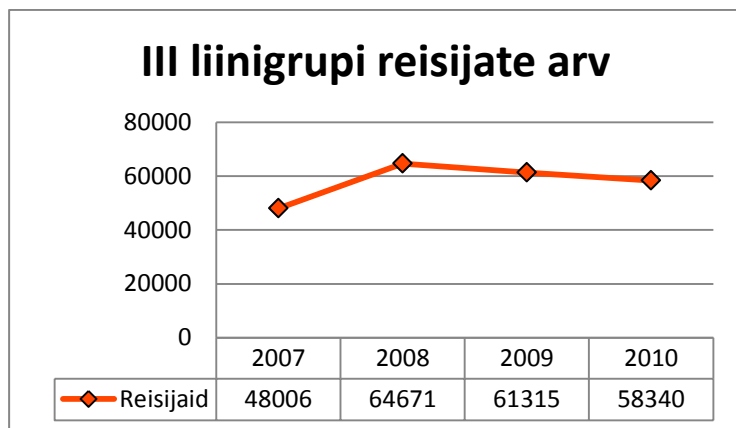
Joonis 25. III liinigrupi aastate 2007-2010 piletitulu

Vallaliinide nr 73 ja 75 piletitulu iseloomustab Joonis 26, millelt on näha samuti piletulu tõus aastal 2008 ning seejärel langus.

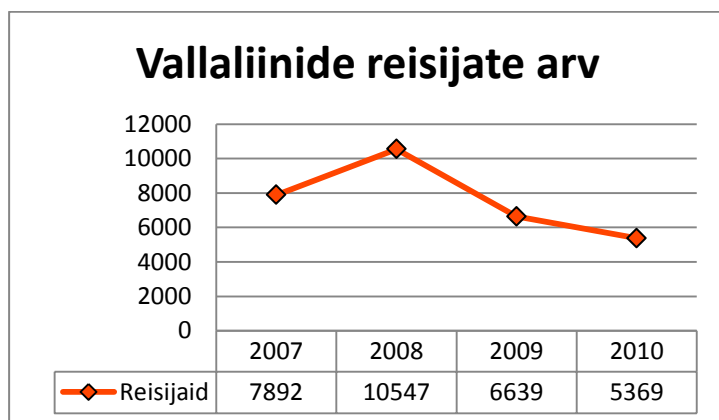
Joonis 26. Vallaliinide 73 ja 75 piletitulu aastatel 2007-2010.

III liinigrupi reisijatearvu (Joonis 27) muutused on mõneti erinevad I liinigrupi omadest, sest 2008 aastal on toimunud 26%ne reisijate koguarvu tõus. Aastatel 2009 ja 2010 toimus reisijate arvus vähenemine, 2010 aasta reisijate arv on siiski kõrgem kui 2007 aasta oma.

Joonis 27. III liinigrupi reisijate arv aastatel 2007-2010

Vallaliinide nr 73 ja 75 reisijate arv on samuti aastal 2008 kasvanud, langedes seejärel aastal 2009 järsult (Joonis 28).

Joonis 28. Vallaliinide 73 ja 75 reisijate arv aastatel 2007-2010.

III liinigrupi liinil nr 74 Otepää-Neeruti-Otepää väljumisajaga 7:20 L on läbivalt suhteliselt **väikseim reisijate arv** (lisa 11).

Suurima reisijate arvuga ning kaks viimast aastat suhteliselt stabiilsena püsinud on liin nr 71 Otepää-Pangodi-Kambja-Tartu, väljumisega 8:00 E-P.

2009-2010 perioodil oli kõige suurem **reisijaarvu tõus** (8 kordne) liinil nr 76 Otepää-Anne-Antsla väljumisega 8:00 K ning Antsla-Anne-Otepää väljumisega 10:30 K. 20% ulatuses on **kasvanud** veel viie Otepää suunalise reisi sõitjate arvud, enamus liinil nr 72.

Reisijate arvu vähenemine alla 15% on olnud peaaegu pooltel reisidel (kaheksal üheksateistkümnest).

Suurim reisijate arvu vähenemine (30-40%) toimus liinidel nr 74 Otepää-Neeruti-Otepää väljumisega 7:20 L ning nr 76 Antsla-Anne-Otepää väljumisega 10:30 E-T, N-L.

Vallaliinil nr 73 Otepää-Kääriku-Otepää väljumisega 6:40 E-P on toimunud aastal 2010 väike sõitjate arvu tõus. Vallaliinide 73 ja 75 reisijate arvud ja muutumiste suurusjärgud on toodud lisas 11.

5. KÜSITLUSUURING

5.1 Kohalike omavalitsuste esindajate arvamus

Selgitamaks välja Valgamaa kohalike omavalitsuste spetsialistide nägemust Valgamaa ühistranspordi korraldamisest, koostati koostöös Valga maavalitsusega kolmekümnest küsimusest koosnev küsimustik, mis edastati kõigile Valgamaa omavalitsustele.

Täidetud küsimustikud laekusid kõikidest omavalitsustest (13 tk). Arvestades küsitlejate palvet vastata võimaluse korral mitmel omavalitsuse esindajal, laekus Palupera ja Tõlliste vallast kummastki 2 küsitlust.

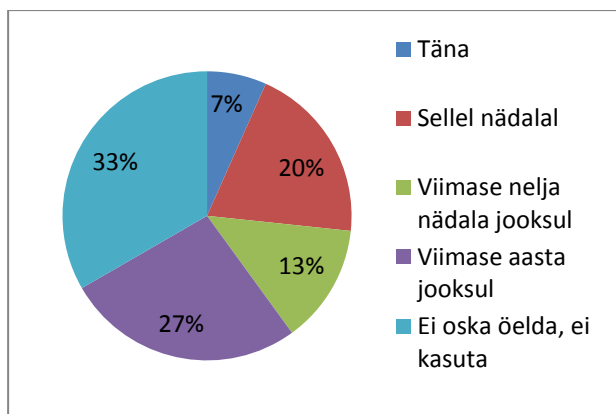
Ankeetküsitlus viidi läbi ajavahemikus 10.09-20.10.2011. Vastajateks olid kohalike omavalitsuste erinevate valdkondade esindajad.

Järgnevalt on kokkuvõtte 15 küsimustiku tulemustest. Valdade kaupa on välja toodud vastustest selgunud kitsaskohad ning ettepanekud.

5.1.1 Üldine kokkuvõtte küsitlusuuringu tulemustest

Üle poolte vastajatest (60%) puutub Valgamaa ühistranspordiga kokku kui kohalik elanik. 33% vastajaist puutub kõige sagedamini Valgamaa ühistranspordiga kokku kui selle valdkonnaga tegelev ametnik. Seitse protsenti vastajatest identifitseeris end kui piirkonda (tööle) käijat.

Enamus ankeeditäitjatest ise Valgamaa ühistransporti ei kasuta või on kasutanud vaid viimase aasta jooksul. Igapäevane ühistranspordikasutaja oli üks vastaja (Joonis 29).

Joonis 29. Viimati kasutati ühistransporti

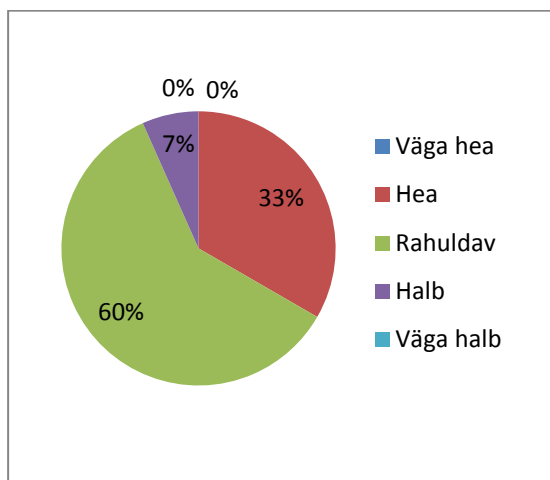
Valla- ja/või lähimasse tõmbekeskusesse (teenuskeskusesse) sõitvate **bussiaegade sobivust** vallaelanikele hinnati üldiselt rahuldavaks või heaks, vastavalt 41% ja 35% vastajatest. 18% vastajaist hindas ühendust vallakeskusega halvaks.

Maakonnakeskusesse sõitvate bussiaegade sobivust hinnati valdavalt heaks – 53% vastajaist. Võrdse osakaaluga (20%) anti halb või rahuldav hinnang. Väga hea hinnangu andis 7% vastajatest.

Jõudmaks erinevatesse **regionaalkeskustesse** (regionaalhaiglad, lennuterminalid, pealinn jne) hinnati olemasoleva liinivõrgu sobivust 46% ulatuses rahuldavaks, 27% ulatuses heaks, 20% halvaks, 7% väga halvaks.

Nädalalõpu (L-P) bussigraafikute sobivust hinnati 40% osas heaks, 40% osas rahuldavaks ning 20% osas halvaks.

Kokkuvõttes hinnati **kogu olemasoleva liinivõrgu** vastavust elanike vajadustele 60% osas rahuldavaks, 33% heaks ning 7% halvaks (Joonis 30).

Joonis 30. Kogu olemasoleva liinivõrgu sobivus

Bussipeatuste lisamise või ärajätmise kohta tehti peaaegu pooltel kordadel (46%) ettepanek peatuse lisamiseks, 27%-l vastustest arvati, et peatused on välja kujunenud kõige sobivamates kohtadel ja neid on piisavalt. 27% vastajatest ei osanud arvamust avaldada.

47% vastajatest pani kirja need kohad (asula/bussipeatus), mis vajaksid **nõudeliini**, 20% vastajatest arvas, et vajadust nõudeliini järele ei ole ning 33% vastajatest arvamust ei avaldanud.

Suletud liinide või peatuste osas tuli taastamise ettepanekuid 40%-lt vastajailt, 33% vastajaist arvas, et taastamist ei vaja üksi suletud liin või peatus. 27% arvamust ei avaldanud.

Kümnes omavalitsuses (79% vastajatest) sõidab **õpilasliinidel** peale õpilaste ka teisi vallaelanikke. Öru vallal puudub eraldi õpilasliin, õpilaste transport Öru Algkooli ja Tsirguliina Keskkooli on korraldatud maakonnaliiniga nr 8. Karula vallas ei kasuta vallaelanikud õpilasliine. Sangaste vallas märgiti, et õpilasliine kasutatakse teiste vallaelanike poolt mitteametlikult ja vaid osadel liinidel.

Pooltel juhtudel on õpilasliinid teiste liinidega ajaliselt lihtsasti sobitatavad ning mitte üheski vallas ei konkureeri õpilasliin teiste maakonnasiseste liinidega.

Rongiliikluse osas hinnati parimaks reisirongiliiklust Riia suunal – 34% vastajatest andis hinnanguks „hea“, 58% „rahuldav“ ning 8% hindas halvaks. Tallinna suuna vastavad protsendid olid 23%, 69% ning 8%. Võru suunal puudub hetkel rongiliiklus üldse ja sai seega eranditult väga halva hinnangu ning märgiti, et vajadus vastava liikluse järgi on olemas.

Bussi ja rongi **ühispeatuste** loomise kohta avaldas arvamust 67% vastajatest. Juba sisuliselt toimivate ja ka selleks sobivate ühispeatustena toodi välja Tartu suunal Palupera, Puka, Mägiste, Keeni, Tsirguliina, Valga peatused ning Võru suunal Väheru peatus. 40%-l juhul tehti ettepanek, et bussiliinide graafikute koostamisel peaks arvestama rongide graafikuga.

Vastajate hinnangul **arvestatakse praeguse liinivõrgu juures** eelkõige koolilastega, seejärel tööealise elanikkonna, pensionäride ja eelkooliealiste lastega. Arvatakse, et pigem peaks eelkõige arvestama tööealise elanikkonnaga, seejärel koolilaste, pensionäride ja eelkooliealiste lastega.

5.1.2 Küsitlusuuringust selgunud kitsaskohad ning ettepanekud valdade kaupa

Lisas 6 on järgnevalt väljatoodud kitsaskohad ja ettepanekud ka ülevaatekaardil, et paremini leida ruumilisi seoseid.

HELME VALD

Hetkel olemasolevat liinivõrku üldiselt muuta pole vaja. Hetkel Helme vallas olemasolev variant on optimaalne ning sellest variandist hõredamat liinivõrku ei kujutata ette. Bussiaegade sobivust sõiduks **valla-, tõmbe- ja maakonnakeskustesse** hinnatakse headeks.

Valla õpilasliinid on ühildatud maakonnaliinidega ning õpilasliinidega sõidavad ka teised elanikud.

Reisirongiliiklust hinnatakse nii Tartu-Tallinn kui Riia suunal rahuldavaks.

Soovitakse siiski paremat ühendust Tartu kui **regionaalkeskusega**, seda eriti peale 18:00 tagasitulekuga¹. **Lisa regulaarliine** soovitakse Võru linna ja piirkonnaga, mis praegu üldse puudub, samuti tihedamat ühendust Viljandiga. Neid ühendusi soovitakse ka nädalavahetuse graafikutes.

¹ Tõrva-Tartu suunal väljuvad Tõrvast bussid järgnevalt: liin nr 313 kell 5:55 (sellele ei jõua ükski maakonnaliin), liin 300 kell 8:15 (2 maakonnaliini), liin 320 kell 16:30 (3 maakonnaliini), liin 369 kell 17:40 (1 maakonnaliin); Tartu-Tõrva suuna liin 369 kell 11:30, liin 300 kell 12:50, liin 346 kell 19:50. Paremat ühendust Tartuga soovitakse ka Hummuli vallast. Siin peaks üle vaatama maakonnaliinide graafikud, et tekiks rohkem ümberistumise võimalusi

Vallaelanike sõiduvajaduste paremaks lahendamiseks pannakse ette, et maakonna äärealadel võiks olla transpordi liikumine tagatud põhimõttel hommik, lõuna, õhtu. Hetkel on mitmetes kohtades see tagatud hommik-õhtu või hommik-lõuna.

Liinil Valga-Hummuli-Jõgeveste-Ruusa-Tõrva (liin nr 29) võiks olla liiklus tagatud praeguse kahe korra asemel kolmel korral päevas.

Bussipeatused võiks **ära kaotada** külates, kust majapidamised on lakanud olemast ja bussipeatused on muutunud pigem nn nõudepeatusteks metsamarjade hooajal.

HUMMULI VALD

Valla- ja tõmbekeskusesse sõit ei ole kõigil valla külade elanikel võimalik (eriti Jeti küla). Ühendused Valga ja Tõrvaga on siiski päris head.

Bussiaegade sobivust **maakonnakeskusesse** sõiduks hinnatakse heaks.

Õpilasliinid on teiste liinidega lihtsasti sobitatavad ning neil sõidavad ka teised elanikud.

Reisirongiliiklust hinnatakse nii Tartu-Tallinn kui Riia suunal heaks.

Soovitakse paremat ühendust Tartu kui **regionaalkeskusega** – Tõrva kaudu hommikul Tartusse ja rohkem otseliine Tartuga.

Nädalavahetuse bussigraafikuid loetakse üldiselt headeks, Tartusse võiks pühapäeval läbi Hummuli sõita vähemalt 2 bussi – üks hommikul, teine õhtul².

Vallaelanike sõiduvajaduste paremaks lahendamiseks oleks vajalik Jeti küla piirkonnast kas **lisa regulaarliini** sõitmaks Valgasse ja Hummulisse või **nõudeliin** Jeti-Käärikmäe. Soovitatakse kunagist liini Valga-Jeti-Tõrva³.

Soovitakse, et Tallinna kaugliini bussid peatuksid Hummuli peatuses⁴.

KARULA VALD

Bussiaegade sobivust sõiduks **valla-, tõmbe- ja maakonnakeskustesse** hinnatakse headeks. Valla õpilasliinid on ühildatud maakonnaliinidega, õpilasliinidega teised elanikud ei sõida. Nädalalõpu bussigraafikuid loetakse headeks.

Reisirongiliiklust hinnatakse nii Tartu-Tallinn kui Riia suunal rahuldavaks.

Regionaalkeskustesse pääsemiseks tuleb Valgas ümber istuda, kuna valda ei läbi ükski kaugliin (Võru suund).

Bussi ja rongi jaoks **ühispeatus** on sisuliselt olemas Väheru külas.

² Praegu käib ainult õhtul – liin 369, kell 17:20 Hummulist

³ Praegune liin nr 26 sõidabki Valga-Jeti-Tõrva, lisaks on õpilasliin nr 7

⁴ Tallinnasse suunduvatest liinidest peatuvad Hummulis liin 170 kell 6:45, liin 78 kell 7:15, kell 8:15, kell 12:35, kell 16:15, liin 177 kell 13:15, kell 18:15. Tallinnast saabuvatest liinidest nr 177 kell 10:35, kell 14:20, liin 78 kell 12:18, kell 17:33, kell 19:48, kell 21:32, liin 170 kell 20:05.

Vallaelanike sõiduvajaduste paremaks lahendamiseks soovitatakse Raavitsa külla lisapeatust⁵ ning võimalik **nõudeliini** vajadus oleks Koobassaare, Valtina, Lusti piirkondades. Tehti ettepanek muuta liini nr 31 (Valga-Rebasemõisa-Valga) – praegune üks marsruudi osa Lüllemäe-Koobassaare-Lüllemäe-Rebasemõisa. Võiks olla: Lüllemäe-Koobassaare-Rebasemõisa-Lüllemäe, õhtul tuleks vastupidi ringiga tagasi. Siis saaksid Rebasemõisa inimesed parema ühenduse⁶.

Bussiaegades osas soovitatakse mõnel puhul kellaajad üle vaadata, pealelõunased bussid peaks sättima koolitundide lõpu järgi.

OTEPÄÄ VALD

Bussiaegade sobivust sõiduks **valla- ja tõmbekeskustesse** hinnatakse rahuldavaks. Puuduseks tuuakse, et buss sõidab ainult hommikul ja õhtul, aga võiks tihemini sõita, et inimesel ei kuluks näiteks arsti juures käimiseks terve päev.

Suurimaks probleemiks Otepää valla ühistranspordi osas on liikumine **Võru ja Viljandi-Pärnu** suunal. Otepää noored mehed täidavad sõjaväekohustust suuremal hulgal just Kuperjanovi pataljonis, mis teatavasti asub Võrus ja sinna sõitmine ühistranspordiga on võimalik ainult läbi Tartu või Valga. Samuti ei ole võimalik liikuda Otepäält Rõngu suunas ning sealt edasi Viljandisse või Pärnusse.

Bussiaegade sobivust sõiduks **maakonnakeskusesse** hinnatakse halbadeks, põhjusena tuuakse välja, et maakonnasiseste busside ajad muutuvad tihti. Side **regionaalkeskustega** on rahuldav.

Nädalavahetuse bussigraafikuid hinnatakse halvaks.

Õpilasliinid on teiste liinidega lihtsasti sobitatavad ning neil sõidavad ka teised elanikud.

Reisirongiliiklust hinnatakse Tartu-Tallinn suunal heaks ning Riia suunal rahuldavaks ning soovitatakse tulevikku arvestavalt rongiliiklusele rohkem tähelepanu pöörata.

Bussi ja rongi jaoks **ühispeatus**, mis mõjutaks Otepää valda, oleks Paluperas. Sel juhul oleks vajalik ka bussiliin Otepää-Paluperas-Otepää.

Vallaelanike sõiduvajaduste paremaks lahendamiseks soovitatakse **taastada liinivõrk Otepää-Valga** nii, et kodanikud saaksid käia nt tööl, väljumisega hommikul (2 võimalust) ja õhtul samuti 2 väljumist. Samuti liin, mis läks Otepäält Tõrvasse ning sealt edasi Pärnusse, selle vastu tuntakse huvi ja eriti aktuaalne on see suvisel perioodil.

Lisa regulaarliinide vajadus, vähemalt 2-3 korda nädalas, on äärealadel, näiteks Koigu küla, mida saaks ka Võrumaa liinidega ühildada. Sinna piirkonda soovitatakse **taastada liin Otepää-Truuta-Anne-Koigu-Vidrike-Otepää**.

⁵Vajab täpsustamist, sest sellest peatusest ei sõida mööda ilma peatumata ühtegi bussi. Liinid 18 ja 28 peatuvad Raavitsas

⁶Ettepaneku mõte jääb ebaselgeks, kuidas liini ümbersuunamine teist teed kaudu parandab Rebasemõisa paremat ühendust. Koobassaare peatust ei läbi ühtegi teist liini peale nr 31, mis aitaks Rebasemõisa inimestel paremini liikuda. Pigem saaksid selle marsruudimuudatusega liikuma Karkküla ja Madsa inimesed

PALUPERA VALD

Bussiaegade sobivust sõiduks **valla- ja tõmbekeskustesse** hinnatakse üldiselt heaks. Vallal on 2 tõmbekeskust – Elva ja Otepää. Otepää suunas liikudes Hellenurmest ja Paluperast on bussiliiklus harv, Elva suunal on liiklus väga hea ja ajad sobivad, Nõunist liikumine on hea.

Bussiaegade sobivust sõiduks **maakonnakeskusesse** hinnatakse heaks, kuid Palupera valla tõmbekeskuseks (ja üheks regionaalkeskuseks) on pigem Tartu, millega võiks parem ühendus olla. Tallinna jõudmiseks peab palju ümber istuma – Paluperast ja Hellenurmest minejad peavad Tallinnasse saamiseks istuma ümber Elvas ja siis ka Tartus.

Nädalavahetuse bussigraafikuid hinnatakse heaks.

Õpilasliinid ei ole teiste liinidega lihtsasti sobitatavad ja seetõttu kasutavad lisaks õpilastele õpilasliini vaid üksikud teised elanikud.

Reisirongiliiklust hinnatakse nii Tartu-Tallinn kui Riia suunal rahuldavaks ning arvatakse, et kaks rongi Tartu-Tallinna suunal on ilmselgelt vähe. **Võiks taastada** kunagise pealelõunase rongi mõlemal suunal.

Vallaelanike sõiduvajaduste paremaks lahendamiseks soovitatakse **lisaliine** Hellenurme-Palupera-Otepää suunale, mis ühtlasi sobivad ka rongiaegadega.

Palupera jaama juurde või lähedale on vajalik bussi ja rongi jaoks **ühispeatus**, raudteejaam vajab korralikku parklat busside sissesõiduks Otepää-Rõngu maanteele.

Lisapeatusena vajaksid Palupera kooli sõitjad sissesõitu Palupera ristikst Palupera kooli peatusse.

Päidla-Räbi piirkond sooviks võimalust Otepäele saada (kooli, tööle, arstile), praegu on see väga keeruline. Siin oleks võimalik ka **nõudeliini** rakendada.

PUKA VALD

Bussiaegade sobivust sõiduks nii **valla-, tõmbekeskustesse** kui ka **maakonna- ning regionaalkeskustesse** hinnatakse halvaks. Põhiprobleemina tuuakse välja Valga-Tartu-Valga liinil puuduv sissesõit Puka alevikku, samuti tuuakse välja lähiliinide vähesust, bussiaegade vähest sobivust jõudmaks hommikuks Valgasse ja õhtul tagasi. Soovitakse taastada Antsla-Tallinn sõiduliin (peatus Puka raudteejaam).

Nädalavahetuse bussigraafikuid hinnatakse halvaks, soovitatakse panna sõitma väikebussid.

Õpilasliinidel sõidavad ka teised elanikud, aga õpilasliinid ei ole ajaliselt teiste liinidega lihtsasti sobitatavad.

Reisirongiliiklust hinnatakse Tartu-Tallinna suunal rahuldavaks, rongiajad hinnatakse kehvaks.

Bussi ja rongi jaoks on olemas **ühispeatus** Puka raudteejaamas.

Vallaelanike sõiduvajaduste paremaks lahendamiseks pannakse ette **lisa regulaarliini** avamist marsruutidel Valga-Kuigatsi-Puka-Tartu ning Pikasilla-Puka-Tartu ja tagasi.

Nõudeliini vajadus oleks järgmistel piirkondadel: Aakre-Puka; Komsu-Puka; Pikasilla-Puka; Soontaga-Puka. Nõudeliin võiks olla siis kas Tartu-Elva-Otepää-Palupera-Komsu-Puka-Rahvamaja-Valga või siis tagasi Tartu.

Taastamist vajavad Valga-Tartu liinil sissesõit Puka raudteejaama ning kaugliin Antsla-Tallinn (edasi-tagasi) peatusega Pukas.

PÕDRALA VALD

Bussiaegade sobivust sõiduks **valla- ja tõmbekeskustesse** hinnatakse heaks, kuid teenindamata on Vanamõisa küla, seda osaliselt väga halbade teeolude tõttu.

Sidet **maakonnakeskusega** loetakse halvaks, kuna otseühendus on ainult ühe bussiliini näol, teistel kordadel tuleb sõita Tõrvas ümberistumisega.

Regionaalkeskustesse jõudmiseks tuleb enamasti kasutada ümberistumist Tõrvas, erand on ainult Pikasilla, kust on võimalik saada otse Tartusse ja Pärnusse. Sellist ühendust hinnatakse rahuldavaks.

Nädalavahetuse bussigraafikuid hinnatakse rahuldavaks.

Valla õpilasliinidel sõidavad ka teised elanikud, kuid liinid ei ole teiste liinidega lihtsasti sobitatavad.

Vallaelanike sõiduvajaduste paremaks lahendamiseks soovitatakse kas **nõudeliini** või **suletud liini taastamist** Vanamõisa külasse, bussiliiklus võiks toimuda kaks korda nädalas.

SANGASTE VALD

Bussiaegade sobivust sõiduks nii **valla-, tõmbekeskustesse** kui ka **maakonnakeskustesse** hinnatakse headeks. Probleemiks on aga peamaanteedest eemal asuvad külad – Restu, Pringi ja Sarapuu küla. Parema bussiliikluse korraldamiseks on ettepanekud Keeni, Mäeküla (Ande) ja Sangaste piirkondade kohta.

Ühendust **regionaalkeskustega** peetakse halvaks. Sangaste valla ühestki piirkonnast ei ole võimalik otseliinidega sõita Võrru ja Viljandisse. Vaja on ümber istuda Valgas, Antslas või mujal. Märgitakse ära, et ühe päeva jooksul Tallinnas käia ja asju ajada pole võimalik – nii buss kui rong jõuavad alles 11-12 Tallinnasse ja kõige hilisem tagasisõitmise võimalus on juba 13-14 paiku (et jõuda Tartust Sangastesse väljuva bussi peale).

Nädalavahetuse bussigraafikute puudusena tuuakse väljapühapäevast liialt hõredat liiklust. Liini nr 312 Valga-Otepää-Tartu hommikune buss (7:30 Valgast) ning Tartu-Otepää-Valga kümnene buss võiksid sõita ka pühapäeviti. Pühapäeva õhtul Tartusse, Viljandisse, Vana-Antslasse ja mujale koolidesse suunduvate õppurite tarvis on vajalikud võimalikud hilised bussiajad.

Õpilasliinid ei ole teiste liinidega lihtsasti sobitatavad, sest nende marsruudid on erinevad ning neil sõidavad osadel lõikudel ka teised elanikud (mitteametlikult).

Reisirongiliiklust hinnatakse Tartu-Tallinna suunal heaks, Riia suunal halvaks. Tartu suuna kellaajad on sobivad, Valga suuna esimene aeg pole sobilik – keset päeva (Pukast 11:00) ja Riia rong on juba poole tunni eest lahkunud⁷. Õhtune rongiaeg on sobilik Tartust lahkumiseks.

Bussi ja rongi jaoks on olemas **ühispeatused** Mägistes ja Keenis – sellest piisab.

Bussi- ja rongigraafikud võiks omavahel kokku ajada järgnevalt: rongi aeg varasemaks, et jõuaks Riia rongile ümber istuda. Sellele rongile võiks jõuda liiniga nr 25 (Elva-Puka-Valga), mis väljub praegu Pukast 10:50. Siis saaks teha liinipikendused Sangastesse, siis oleks võimalik selle rongi ja bussi ühendamisega saada Tallinnast ja Tartust Sangastesse kella 12-ks (praegu saab Tartust Sangastesse kas kella 8.15-ks või 14-ks).

Arvatakse, et tõenäoliselt on otstarbekam, kui Valgasse suunduv rong ning Valgasse suunduv buss kohtuvad Mägistes (mitte Keenis), siis saavad saabuval inimesed bussiga Keeni keskusesse ning vastupidi.

Vallaelanike sõiduvajaduste paremaks lahendamiseks pannakse ette veel rida konkreetseid ettepanekuid:

- Liin 25 käib praegu T, N, L Puka-Kuigatsi-Keeni-Sangaste-Keeni-Valga kella 11 ajal ja kella 13 paiku tagasi. Seejuures tagasi sõidab buss Keenist üle Ande. Muudatusettepanek koosneb 2 osast:
 - 1) pikendada ka E, K, R käivat liini edasi Sangasteni (nagu teistel päevadelgi) nii, et nii Pukast tulek kui minek oleksid mööda Võru-Viljandi maanteed (läbib peatust Pikaantsu).
 - 2) T, N, L sõitev buss võiks Pringi peatusest keerata vasakule ning minna läbi Ande peatuse Keeni ja sealt edasi Sangastesse.

Sellisel juhul oleks 3 plussi:

- 1) Pringi ja Keeni vahelt Sangastesse tulnud sõitjad saaks bussiga koju (praegu peavad Keenist jala edasi minema);
- 2) Ande inimestel oleks võimalus tulla Keeni ja Sangastesse (praegu on ainult võimalus saada koju, mitte aga keskusesse tulla);
- 3) paraneks Keeni-Sangaste vaheline liiklus.

Samas ei saa T, N, L liini panna üle Ande käima, kui Pikaantsu inimestel E, K, R poleks võimalust alevisse saada. Juhul, kui see muudatus teha, oleks vaja tähistada ka Vori peatus ning muuta see ning Sikstina, Ande ja Siimu peatused kahesuunaliseks.

- Pühapäeva hommikune liin nr 39 Valga-Sangaste-Keeni-Vidrike-Otepää võiks olla 10 minutit varasem – sellisel juhul saaks soovi korral istuda ümber Otepää-Tartu bussile, mis pühapäeviti väljub kell 8.00.

⁷ Analüüsi hetkel jõuab Pukast 10:59 väljuv Valga suuna rong Valgasse 11:34 ning Riia rong väljub 11:40. Seega on võimalik jõuda ühelt rongilt teisele.

- Võiks olla bussiühendus läbi Restu ja Pringi külade – praegu pole sealt võimalik keskusesse bussiga saada (va koolibuss õpilastele).
- Võiks olla regulaarliin, mis ühendaks Valga- ja Võrumaad. Lisaks olemasolevale võimalusele veerand tunniks Antslasse sõita, oleks see võimalus käia bussiga Sangastest Kuldresse ja Antslasse või Võrru tööle (ning vastupidi). Oluline on, et see liin kulgeks mööda Võru-Viljandi maanteed. Valga-Antsla bussid käivad ju küll, aga need ei läbi Sangaste valda. Sangaste valla rahvas suhtleb Võrumaaga aga läbi Kuldre ja Vana-Antsla (kutsekool), mitte üle Tagula.
- Võimalik, et **taastamist vajaks** E-N, L Tartu-Otepää-Valga buss, mis väljus Tartust kell 18.00. Parem väljumisaeg oleks 18.30 - siis jõuaks töötajad töökohast bussijaama. Liini poleks vaja R ja P, sest siis sõidab 18.30 Antsla buss.
- **Nõudeliini** vajadus võib olla Pringi ja Restu külade kandis.
- **Lisapeatusest** oleks vaja tähistada Pringi ja Vori. Pringi peatus on tähistatud Arula teel. Vajalik oleks selle ümbertõstmine Viljandi maanteele. Keeni ja Kuigatsi kandi inimesed on teinud vallavalitsusele kirjaliku ettepaneku **lisada bussipeatus** (kasvõi nõudepeatus) Sangaste surnuaia ette.

TAHEVA VALD

Bussiaegade sobivust sõiduks **valla-, tõmbekeskustesse** ning **maakonnakeskusesse hinnatakse** pigem halvaks. Asja parandaks, kui Valgasse oleks võimalik sõita ka kella 12-13 paiku.

Regionaalkeskuste Tartu ja Tallinnaga ühendust peetakse halvaks, osaliselt tingivad selle ka valla kauge asend ning mitmed ümberistumised.

Nädalavahetuse bussigraafikuid hinnatakse rahuldavaks. Soovitakse, et liin nr 376 Tõrva-Valga-Võru sõidaks ka pühapäeviti.

Valla õpilasliinid on ühildatud maakonnaliinidega ning õpilasliinidega sõidavad ka teised elanikud.

Reisirongiliiklust hinnatakse Tartu-Tallinna suunal rahuldavaks, Riia suunal heaks.

Vallaelanike sõiduvajaduste paremaks lahendamiseks soovitakse liini Tõrva-Valga-Võru sõitu ka pühapäeviti ning arvatakse, et Lutsu ja Ringiste külad vajavad tõenäoliselt **nõudeliini**. Tsirgumäe küla rahvas ja sinna tööle (SA Taheva Sanatoorium) sõitev rahvas sooviks, et bussiliin Võru-Pärnu (liin nr 291) sõidaks sisse ka Tsirgumäe külla.

Bussipeatused on välja kujunenud kõige sobivamates kohtadel ja neid on piisavalt.

TÕLLISTE VALD

Bussiaegade sobivust sõiduks **valla-, tõmbekeskustesse** ning **maakonnakeskusesse** hinnatakse rahuldavaks. Välja on toodud, et Tsirguliina aleviku ühendused on tunduvalt paremad, kui ülejäänud valla piirkondade omad. Soovitakse bussiliini Valgasse sõiduks ka

päeval ajal (9:00-13:00)⁸. Samuti võiks tihendada graafikut Valgast Laatresse ja tagasi⁹. Kõige halvem on liiklus Tagula külla.

Ühendust **regionaalkeskustega** hinnatakse rahuldavaks.

Nädalavahetuse bussigraafikuid hinnatakse halvaks, busside graafikud on liiga hõredad. Pannakse ka ette, et turupäeval (laupäeval), kui maakonnakeskusesse sõidab rohkem rahvast, võiks hommikune buss olla suuremate kohtade arvuga.

Valla õpilasliinid on ühildatud maakonnaliinidega ning õpilasliinidega sõidavad ka teised elanikud.

Reisirongiliiklust hinnatakse nii Tartu-Tallinna kui ka Riia suunal rahuldavaks. Päevased rongiajad on ebasobivad. Pühapäeval võiks minna rong kella 20:00 paiku Tartu poole, see oleks tudengitele sobiv. Samas tõdetakse, et rongiliiklust ei peaks tihendama, kui bussiliiklus Valga ja Tartuga on tihedam.

Bussi ja rongi jaoks **ühispeatustena** nähakse Tsirguliina bussijaama ja Sangaste raudteejaama.

Vallaelanike sõiduvajaduste paremaks lahendamiseks soovitakse **lisa regulaarliine** Tagulasse ja Laatresse. Pannakse ette, et vajaduse korral peaksid bussid tegema **nõudepeatusi** (näiteks Rampe peatuses).

Pakutakse välja, et rongide asemel võiksid olla ka väikesed rongibussid, mis oleksid ökonoomsed ja kiired (väljumisega õhtul peale 18:00 Tartust Valgasse).

TÕRVA LINN

Bussiaegade sobivust sõiduks **tõmbekeskustesse** hinnatakse rahuldavaks, sõidugraafik võiks tihedam olla.

Bussiaegade sobivust sõiduks **maakonnakeskusesse** loetakse heaks.

Ühendust **regionaalkeskustega** hinnatakse rahuldavaks. Tõrva-Tartu, samuti Pärnu suunas võiks liiklus tihedam olla.

Nädalavahetuse bussigraafikuid hinnatakse rahuldavaks ja sobivateks.

Õpilasliinid on ühildatud maakonnaliinidega ning õpilasliinidega sõidavad ka teised elanikud.

Soovitakse, et kõik kiirbussid peatuks Riiska peatuses (Tõrva linna piiril).

⁸ Vajaks täpsustamist, millisest piirkonnast

⁹ Vajaks täpsustamist, missugusel kellaajal või millist reisi oleks vaja tihendada, sest praeguste graafikute järgselt on päeva jooksul võimalik Valgast Laatresse ja tagasi sõita olenevalt nädalapäevast kümnekonna reisiga

VALGA LINN

Bussiaegade sobivust sõiduks **tõmbekeskustesse** ning **maakonnakeskusesse** hinnatakse rahuldavaks. Halvaks peetakse Valga ja Otepää ühendust. Otepäält võiks buss jõuda enne tööpäeva algust Valgasse ja pärast tööpäeva lõppu suunduda tagasi.

Ühendust **regionaalkeskustega** hinnatakse heaks. Pärnu suunal on ühendus tihedam (eriti suvel), Valgast Tallinnasse võiks buss jõuda enne kella 9:00 ja väljuda Valgasse pärast kella 18:00.

Tehakse ettepanek, et ka Valga linnaliinid võiks olla paremini seotud maakonnaliinidega. Näiteks linnaliinid võiks olla pikendatud järgnevate asulateni: Sooru, Tsirguliina, Kaagjärve, Hummuli. Tulevikus võiks Valga linnaliinid pikeneda ka Läti territooriumile.

Nädalavahetuse bussigraafikuid hinnatakse rahuldavaks. Pärnu ja Otepää suunal võiks olla tihedam graafik.

Reisirongiliiklust hinnatakse Tartu-Tallinna suunal halvaks ning Riia suunal rahuldavaks. Vajalik oleks reisirongiliiklus Võru suunal. Tallinna-Tartu-Valga suunal peaks jõudma üks rong enne tööpäeva algust Valgasse. Vajalik on Riia-Valga-Tartu-Tallinn kiirliini avamine. Sooviks on ka Riia-Peterburi reisirongiliikluse taastamine läbi Valga.

Bussi ja rongi jaoks **ühispeatused** Valga linnas on vaja välja arendada. Võimalusel koos Läti Valkaga.

Välja arendamist vajaks ühistranspordi taristu (terminalid). Valgas ja Valkas peaks olema võimalik saada mõlema piirkonna kohta ühistranspordialast informatsiooni.

ÕRU VALD

Bussiaegade sobivust sõiduks **valla-, tõmbekeskustesse** ning **maakonnakeskusesse** hinnatakse heaks. Siiski tuuakse välja, et Tsirguliina alevikus perearstikeskuses käimisel on tagasisaamisega raskusi (üks buss väljub liiga vara, teine alles 15:30 paiku).

Ühendusi **regionaalkeskustega** loetakse heaks, kõik sihtpunktid on võimalikud ühe ümberistumisega.

Nädalavahetuse bussigraafikuid hinnatakse heaks.

Õru vallal puudub eraldi õpilasliin. Õpilaste transport Õru Algkooli ja Tsirguliina Keskkooli on korraldatud maakonnaliiniga nr 8.

Reisirongiliiklust hinnatakse nii Tartu-Tallinna kui ka Riia suunal rahuldavaks, peale raudteeremonti jäi Õru valla territooriumile 3 raudteejaamast alles 1, sealt saab ilma ümberistumiseta sõita Tartu-Tallinna suunal ja Valgasse, Riiga saab ümberistumisega, kuid Võrru ei saa üldse.

Praegu kattub ainult ühe bussi graafik (Tallinn-Valga rong Valga suunas) rongigraafikuga¹⁰, ainuke mõeldav **ühispeatus** võiks olla Keeni raudteepeatuses. Valga-

¹⁰ Raudtee peatuses klapi analüüsi hetke graafikute järgselt 6 erineva bussireisi ja rongi graafikud (kokku bussilt rongile ja vastupidi). Täpsustamist vajab, missugune liin „ei klapi“.

Tartu ja Tartust Valgasse sõitvad otsebusid võiks ka Puka alevikus sees käia, praegu tuleb kõndida 3 km kaugusele Puka teele.

5.2 Muud arvamused ja ettepanekud

Valga maavalitsus edastas uuringu täitjale ka teisi maavalitsusse laekunud ühistranspordialaseid ettepanekuid.

Tõstatunud on mure rahvusvaheliste liinidega suunal Tartu-Riia. Mitmetel rahvusvahelistel liinidel on Eesti sisene piletimüük piiratud ja ei ole võimalik näiteks Valka (Läti) piirkonna elanikel osta piletit Tartust Valgani. Samas on Valga piirlinn ja koos Läti Valkaga moodustavad nad ühtse piiriülese kaksiklinna.

Vajalik oleks näiteks Ecolines liini peatumine Valgas, kuna see annaks võimaluse jõuda Tartust enne tööpäeva algust nii Valgasse kui Valka. Lahenduseks oleks anda luba piletimüügiks Valgasse, arvestades tema piiriäärset asetust või teise variandina avada piiriülene peatus Valkas ja müüa pileteid sinna.

Lisas 7 on toodud väljavõtte Edelaraudtee AS poolt 2011 aasta mais Valga maavalitsusele saadetud ettepanekutest, mis lähtuvad põhimõttest, et rongi- ja bussiliiklus toimivad ühtse süsteemina. Välja on toodud hulk bussiaegade muudatusi bussiliinide kaupa, et ühispeatustes oleks võimalik ümberistumine bussilt rongile ja vastupidi. Muudatused on välja pakutud ainult bussiaegadele, eeldades, et rongigraafik jääb samaks.

Lisas 8 on toodud väljavõtte ühe aktiivse kodaniku ettepanekutest ühispeatustes bussiaegade ja rongiaegade kokkusobitamise kohta.

Tehakse ettepanek, et kõikidele rongidele sõidaks Otepäält Palupera jaama (ühispeatus) ja tagasi buss. Valga-Tartu rong (0281) jõuab Palupera jaama kell 06:31. Siis oleks võimalik saada hommikuks Tartusse, sealt edasi Tallinna rongile ning Valga poolt tulijad saaks omakorda Otepäälle, Rõngusse, Paluperasse.

Samuti pakutakse sarnaseid bussiliine vastu ka teistele rongiliinidele: Tallinnast tulevale rongile (0210), mis jõuab Paluperasse 10:49 ning õhtul Valgast tulevale rongile (0213), mis jõuab Paluperasse 17:32 ning õhtusele rongile ümberistumisega Tartus (rongiliin 0280, jõuab Paluperasse 19:09).

Pakutud busside kellaajad ei klapi küll hetkel kehtiva rongigraafikuga, kuid bussigraafikute põhimõtted on hästi eristatavad.

6. ÜLEVAADE LIINIVÕRGU KITSASKOHTADEST JA MUUDATUSETTEPANEKUTEST

Käesolev analüüs on käsitletud Valgamaa ühistranspordivõrku ning analüüsinud selle toimimist eri aspektidest (reiside sagedused, sõitude ajad, ooteajad ümberistumiseks, võrdlus määrusega kehtestatud normidega, piletimüük ning kohalike omavalitsuste esindajate arvamus küsitlusuuringu põhjal). Seda kõike arvesse võttes saab välja tuua maakondliku ühistranspordi kitsaskohad ning koondada kokku töö käigus selgunud muudatusettepanekuid.

Liinivõrgu täielikuks optimeerimiseks ning uue liinivõrgu kujundamiseks on vajalik täpsem lisaandmetöötlus, GIS-andmebaasi loomine ja analüüs.

Missugused muudatused ning millises mahus on võimalik Valgamaa ühistranspordis läbi viia, sõltub ka kohalike omavalitsuste kohalike olude tundmisest, erinevate ühistransporti korraldavate asutuste koostööst, riiklike toetuste mahust ning vedajatega sõlmitavate lepingute tingimustest, mida otsustavad selleks volitatud ametiasutused.

6.1 Bussipeatuste kasutus

Bussipeatuseid, milles ükski käigus olev liin analüüsis käsitletud ajaperioodil ei peatu, on 8. Need on Kikka, Krupi, Motokeskuse, Pori, Rudina, Suve, Tõutsi, Vastsemõisa. Lisaks eelpool loetletud peatustele on ka selliseid peatuseid, milles peatuvad kaugliinid, kuid ei peatu ühtgi maakonna- või vallaliin. Nendeks peatusteks on Purtsi ja Pühaste Puka vallas ja Taagepera tee Helme vallas.

Nende peatuste lülitamine transpordivõrku on aktuaalne nagu näitab ka asjaolu, et analüüsi teostamise ajal, alates 01.09.2011 muudeti maakonnaliini nr 9 marsruuti ning see peatub igal tööpäeval ka Pori peatuses.

Motokeskuse ja Suve peatused asuvad Jaanikese küla juurde viival maanteelõigul. Neid peatuseid läbivad tegelikult kuni 8 korda päevas Valga linnaliini bussid, mida käesolevas analüüsis ei käsitleta. Lähim bussipeatus Jaanikese küla elanikele maakonna- või kaugliinide kasutamiseks on u. 800 meetri kaugusele jääv Jaanikese peatus.

Purtsi ja Pühaste peatuste liinivõrku lülitamine oleks vajalik seoses sealsete elanike liiga pika jalgsikäigu tee pikkuse tõttu bussipeatusesse. Otepää-Tõrva-Otepää liini kasutusele võtmine võimaldaks seda puudujääki lahendada ning tagada sealsetele elanikele parem ühendus tõmbekeskustega ning läbi nende regionaalsete keskustega.

Tõutsi, Krupi ja Kikka peatused Ilmjärve-kontsu maanteel Otepää vallas tuleks lülitada liinivõrku, et tagada sealsete külade elanikele juurdepääsetavus. Selles piirkonnas on elanike arvu poolest 3 km jalgsikäigu tee pikkus peatusesse ning see ei lähe vastuollu soovitusliku normiga. Samas jääb valdav osa asustusest Ilmjärve-Kontsu maantee ligidusse ning elanikele lähim bussipeatus jääb kuni 2,5 km kaugusele. Parim võimalus peatuste liinivõrku lülitamiseks oleks muuta vallaliini nr 75 marsruuti.

Taagepera tee, Rudina ja Vastsemõisa peatuste kasutusele võtmine on küsitav peatuste ligiduses vähesel rahvaarvu või teiste peatuste läheduse tõttu.

Valga maakonnas on 72 bussipeatust, mida on kasutanud maakonna- või vallaliinidesse sisenemiseks või väljumiseks kuni 20 inimest ajavahemikus 01.01-31.07.2011 (Tabel 8). Nende peatuste alles hoidmine sõltub nendega seotud kulutustest. Samas näitab tihe peatuste paiknemine teenuse kvaliteeti. Elanikel on mitmekesisem valikuvõimalus endale sobiv peatus leida. Lisaks näitab tihe peatuste asetus ka head sobivust jalgsikäigu tee pikkuse normiga.

Mitme peatuse kasutust aitaks parandada liinide marsruutide ümber korraldamisega.

Vajadus on tihedamalt kasutada **Palupera kooli** peatust. Kooli sõitjad vajaksid seda liinide puhul, mis mööduvad Palupera ristist. Täpsustamist vajab, mis suunalt oleks reisijaid enam Palupera kooli peatusesse. Elva suunal sõitjatele sobiks kooli ajaks Palupera lisapeatus liinile nr 25 Elva-Puka-Valga väljumisega E-L 07:50 (kooli juures u 08:10) ning Valga-Puka-Elava väljumisega 15:15 (kooli juures u 16:40).

Vajalik on ka Puka alevikku sissesõit ja **Puka** peatuse sagedasem kasutus Puka tee peatuse asemel. Näiteks võiks seda kasutada liini nr 319 Valga-Tartu-Valga kõikidel reisirajadel. Paraneks ühendus nii Valga kui Tartuga hommikul kui ka õhtusel ajal.

Taheva vallas liinile nr 291 Võru-Varstu-Valga-Tõrva-Kilingi-Nõmme-Pärnu võiks lisada ka peatuse **Taheva sanatoorium** – sissesõit Tsirgumäe külasse.

Tõlliste valda lisapeatus liinile nr 78 Tallinn-Viljandi-Valga-Antsla õhtusele (Valgas 20:05) bussile oleks Rampe peatuses

Lisapeatustest Sangaste vallas oleks vaja tähistada **Pringi** ja **Vori**. Pringi peatus on tähistatud Arula teel – vajalik oleks selle ümbertõstmise Viljandi maanteele. Keeni ja Kuigatsi kandi inimesed on teinud vallavalitsusele kirjaliku ettepaneku luua uus bussipeatus (kasvõi nõudepeatus) **Sangaste surnuaia** ette.

6.2 Olemasoleva liinivõrgu põhiprobleemid ning muudatusettepanekud

Alljärgnevalt on valdade kaupa välja toodud põhilised liinivõrgu kitsaskohad ning muudatusettepanekud, mis selgusid reisirajade sageduste, sõitude aegade, ümberistumiste ooteaegade, normatiivide võrdlusest, piletimüügi andmetest ning kohalike omavalitsuste esindajate arvamustest.

Nii ühispeatuste rongi- ja bussiaegade kui ka maakonna- ja kaugliinide bussiaegade võrdlusel selgunud muudatusettepanekud on tehtud peamiselt nendele maakonnaliinidele, mis „hilinevad” kuni ühe tunni raames. Samas on bussiaegade sidusust võimalik sujuvamaks muuta ka selle läbi, et muuta pikemaid ooteaegasid lühemaks. Väiksemates keskustes, ühispeatustes võiks optimaalne ooteaeg olla mitte rohkem kui 15 minutit, suuremates tömbekeskustes mitte rohkem kui pool tundi. Neid selliseid liinide ooteaegade muudatusettepanekuid käesolevas töös välja toodud ei ole.

Samuti oleks otstarbekas ühildada ka teatud olulisemate maakonnaliinide ooteajad omavahel. Maakonnaliinide omavahelisi bussiaegade muudatusi on alljärgnevalt välja toodud vaid paar-kolm võimalust, mis ilmnemise kõige selgemalt.

HELME VALD

Paljudest peatustest (nt Karjatnurme, Ala, Taagepera, Holdre, Helme, Savi) on sõiduaeg maakonnakeskusesse Valgasse üle tunni aja. See on tingitud ka valla kaugest asukohast Valga suhtes. Otseühendus Valgaga puudub valla põhja ja loodeosast (Linna küla, Taagepera metskond, Ala, Võlgese, Taga-Holdre. Helme paikkonna peatustest on ebapiisav sõitude arv maakonnakeskusesse (Savi, Võndi, Salve, Limbi)

Ala-Taagepera paikkonnast puudub otseühendus vallakeskuse Tõrvaga. Kuke, Side, Veski, Salve ja Limbi peatustest on ebapiisav sõitude arv Tõrvasse.

Liinil nr 29 Valga-Hummuli-Jõgeveste-Ruusa-Tõrva võiks olla liiklus tagatud praeguse kahe korra asemel kolmel korral päevas.

Soovitakse paremat ühendust Tartuga, Tartusse väljub Tõrvast 4 bussi ja tagasi saab 3 bussiga. Osad kaugliinid võiks sõitma panna ka pühapäeval.

Kohendamist vajavad maakonnaliinide graafikud, et Tõrvas oleks võimalikult paljudelt bussidelt võimalus ümber istuda Tartu suunalistele bussidele (mõlemas suunas). Vastavad ettepanekud on välja toodud Tõrva linna all.

Pühapäevase Helme-Tartu suunalise liikluse parandamise üheks variandiks oleks, kui Tartumaa kaugliin nr 300 Karksi-Nuia-Tõrva-Pikasilla-Elva-Tartu sõidaks ka P (hommikul Tartusse, lõuna ajal tagasi).

Lisa regulaarliine soovitakse Võru linna ja piirkonnaga, mis praegu üldse puudub, samuti tihedamat ühendust Viljandiga. Neid ühendusi soovitakse ka nädalavahetuse graafikutes.

HUMMULI VALD

Soovitakse paremat ühendust Tartuga. Tartusse võiks pühapäeval läbi Hummuli sõita vähemalt 2 bussi. Lisaks olemasolevale õhtusele ajale ka hommikul.

Hummuli peatuses võiksid peatuda ka Tallinna suunduvad kaugliinid (näiteks nr 78).

Kohendamist vajavad maakonnaliinide graafikud, et Tõrvas oleks võimalikult paljudelt bussidelt võimalus ümber istuda Tartu suunalistele bussidele (mõlemas suunas). Vastavad ettepanekud on välja toodud Tõrva linna all.

Liini nr 26 graafiku tihendamine

Hummuli valla elanike paremaks teenindamiseks seoses tõmbekeskuste ja maakonnakeskusesse ligipääsetavusega oleks tarvis tihendada liini nr 26 Tõrva-Koorküla-Valga graafikut, mõlemas sõidusuunas. Liin on suunal Valgast Tõrvasse (saabumise aeg 7:50) käigus hommikusel ajal ja vastupidises suunas (saabumine Valgasse 18:20) õhtusel ajal. Otstarbekas oleks lisaliin lõunasel ajal. See liin aitaks kaasa ka Jeti küla ühenduse parandamisele, mille vajadus selgus küsitlusuuringu tulemustest

KARULA VALD

Küsitlusuuringu tulemustest selgus, et soovitakse liini nr 31 Valga-Rebasemõisa-Valga marsruudimuudatust. Praegune üks marsruudi osa Lüllemäe-Koobassaare-Lüllemäe-Rebasemõisa võiks olla järgmine: Lüllemäe-Koobassaare-Rebasemõisa-Lüllemäe, õhtul tuleks vastupidi ringiga tagasi. Siis saaksid Rebasemõisa, Karkküla ja Madsa inimesed parema ühenduse.

Lüllemäe ühendusel Valgaga on toodud mitmes kohas välja puudusi – ebapiisav sõitude arv, liiga pikk sõiduaeg. Samas sõidavad seda marsruuti liinid 18, 31 ja 36 mitmes erinevas variandis. Erinevad marsruudid tuleks üle vaadata ja võimalusel lihtsustada. Ka Lustimõisa, Kikati, Koobassare ning Valtina peatused saaks liinide 18, 31, 36 optimeerimisel parema ühenduse.

Kuna Karula vallal on hea ühendus Antsla linnaga, siis võiks liini pikendada Võruni või avada lisaliin Antsla-Võru suunal.

OTEPÄÄ VALD

Otepää paikkonna ühendus nii maakonnakeskuse kui teiste tõmbekeskustega on ebapiisav nii sõitude arvude kui sõiduaegade poolest. Samuti vajavad üle vaatamist bussiajad, mida saaks rongiaegadega ühildada.

Otepää paikkonna paremale ühendusele aitaksid kaasa Edelaraudtee poolt tehtud ettepanekud (täpsemalt lisa 7) bussiaegade muutmise osas. Need muudatused puudutavad liini nr 72. Bussiaegade muudatused võimaldaksid ühispeatustes paremaid ümberistumise võimalusi.

- Liin nr 72 ümberistumise võimalus Elvas - liini Otepää-Elva väljumine peaks olema 40 min hilisem, et jõuaks ära oodata 18:57 Elvasse jõudva Tartu rongi
- Liini nr 72 ümberistumise võimalus Elvas-liini Otepää-Elva hommikust aega muuta 20 min varasemaks, et buss jõuaks enne 06:42 väljuvat Tartu-Tallinn rongi Elvasse (praegu saabub buss Elvasse 06:50)

Kaugliinide ja maakonnaliinide bussiaegade omavahelise võrdluse (lisa 2) alusel on võimalik teha järgnevad muudatused:

- Muuta liini nr 73 Kääriku-Otepää saabumisega 10:50 T,R 15 minutit varasemaks, siis jõuab ümber istuda Tartu-Otepää-Valga bussile nr 312 väljumisega 10:45 R,L.
- Muuta liini nr 73 Otepää-Kannistiku-Kääriku väljumisaega 17:15 E-R 10 minutit hilisemaks, et jõuaks ümber istuda Narva-Jõhvi-Mustvee-Tartu-Otepää bussilt nr 630 (R).
- Muuta liini 39 Otepää-Vidrike-Sangaste-Valga väljumisega 13:10 E-L aeg 20 minutit hilisemaks, siis jõuab ümber istuda liinilt nr 112 Tallinn-Tartu-Otepää-Kääriku-Sangaste-Antsla.

- Muuta liini 39 Otepää-Vidrike-Sangaste-Valga väljumisaega 17:10 E-L 15 minutit hilisemaks, et jõuaks ümber istuda Narva-Jõhvi-Mustvee-Tartu-Otepää bussilt nr 630 (R).
- Muuta liini nr 72 Tartu-Elva-Otepää saabumisega 16:55 E-L aeg 20 minutit varasemaks, siis jõuab Valga bussile liin nr 312 väljumisega 16:45 E-P.
- Panna käima lisaliinid Otepää-(Hellenurme)-Palupera-(Rõngu)-Palupera-(Rõngu)-(Hellenurme)-Otepää, mis jõuaksid Paluperasse nii Tartu-Tallinn kui Valga suunalistele rongidele. Paraneks ühendus Tartu, Tallinnaga, Valgaga ja vastupidi oleks võimalik sõita Otepäele. Liinide võimalikud variandid kirjeldatud täpsemalt lisas 8 „Bussiaegadest Palupera ühispeatustes”. Liin parandaks ka Palupera valla reisijate liikumisvõimalusi.

Otepää-Tõrva-Otepää lisaliin

Tõmbekeskuste paremaks ühendamiseks peaks käigus olema Otepää-Tõrva-Otepää liin. See võiks kulgeda läbi Palupera ühispeatuse, mis võimaldaks nii Otepäält kui ka Tõrva poolt sõitjatel kasutada ka rongiliiklust. See ühendaks maakonnaliinide võrguga ka Purtsi ja Pühaste bussipeatused Puka vallas, milles praegu ükski maakonnaliin ei peatu.

Lisaks tõmbekeskuste paremale ühendamisele parandaks see liin ka **maakonnakeskusesse ligipääsetavust**, sest nii Otepääl, Paluperas kui ka Tõrvas saab ümber istuda Valgasse sõitvatele otseliinidele.

Teiste regionaalkeskustega parema ühenduse loomiseks tuleks Otepää-Tõrva-Otepää liini graafik ühildada ka Tõrva-Pärnu ning Tõrva-Viljandi kaugliinidega.

Vallaliini nr 75 muudatus

Otepää valla otseliinid maakonnakeskusega peaksid ajaliselt võimalikult hästi sobituma kogujaliinidega, mis vallast inimesed Otepäele tooksid. Praegu jõuab liin 75 Otepää-Vidrike-Anne-Otepää Otepäele kell 8:10. Liin nr 38 Otepää-Valga väljub aga 7:50. Vallaliin nr 75 võiks sõita varasemal ajal ja iga päev. Otseliini hilisemale ajale nihutamine ei oleks mõistlik, sest Otepäele tööle minejad jõuaksid kohale liiga hilja.

Kogujaliin Otepää-Neeruti-Makita-Nõuni-Otepää

Käigus võiks olla kogujaliin marsruudil Otepää-Neeruti-Makita-Nõuni-Otepää. Praegu käib liin 71, mis teenindab Otepää-Tartu maantee ääres elavaid elanikke, kuid ühendus läbi Neeruti on ebapiisav. Seal sõidavad üks kord päevas vaid Tartu maakonnaliinid 906 ja 908. Ka Palupera valla elanike meelest on ühendus Elvaga parem kui Otepääga ja lisaliini tekitamine aitaks seda olukorda parandada.

Kui seda liini laiendada läbi Päidla-Räbi-Hellenurme, siis oleks ka Palupera valla idaosa paremini ühendatud vallakeskusega ja Otepääga.

Taastada **liinivõrk** Otepää-Valga, kaks väljumisaega hommikul ja õhtul samuti 2 väljumist. Liini vajaks ka Otepää-Rõngu suund ning Võru ja Viljandi suunad.

Taastada liin Otepää-Truuta-Anne-Koigu-Vidrike-Otepää (2-3 korda nädalas).

PALUPERA VALD

Maakonnakeskusega otseühendust omavatest bussipeatustest on sõiduaeg üle 1 tunni. Selle põhjuseks on valla kaugel asukoht Valga suhtes. Parim võimalus Valgaga hea ühenduse saavutamiseks oleks läbi Palupera ühispeatuse või läbi Otepää. Palupera ühispeatuste ooteaegade vähendamine ning rongiaegade sobitamine maakonnaliinidega parandaks Palupera valla elanike ühendust maakonnakeskusega.

Edelaraudtee poolt tehtud ettepanekud (täpsemalt lisas 7) bussiaegade muutmise osas:

- Luua liinilt 72 Otepää-Elva (väljumisega 17:45 E-R) ümberistumise võimalus Paluperas. Selleks tuleks muuta liini, lisades Palupera peatuse ning muuta ka bussiaegu 40 minutit varasemaks. Sel juhul on võimalik Otepää bussilt ümber istuda Tartu-Tallinn rongile, mis väljub Paluperast 17:32.

Praegu on Palupera vallas käigus ka Tartumaa korraldatud maakonnaliin 905, 906, 908, 926, millega on elanikel võimalus saada Otepäele. Nende liinide puhul on vaja teha võrdlus Otepäält Valga suunas liikuvate maakonnaliinidega.

Otepää valla all on kirjeldatud lisaliinid Otepää-(Hellenurme)-Palupera-(Rõngu)-Palupera-(Rõngu)-(Hellenurme)-Otepää, mis jõuaksid Paluperasse nii Tartu-Tallinn kui Valga suunalistele rongidele. Need võimaldaksid Palupera valla elanikele paremat ühendust maakonna- ja regionaalkeskustega. Samuti on Otepää valla all kirjeldatud liini Otepää-Neeruti-Makita-Nõuni-Otepää, mille puhul võiks kaaluda ka marsruuti läbi Päidla, Räbi ja Palupera.

PUKA VALD

Edelaraudtee poolt tehtud ettepanekud (täpsemalt lisas 7) bussiaegade muutmise osas:

- Liini nr 25 Elva-Puka-Valga pühapäevase bussi väljumisega 18:15 muuta 20 min hilisemaks, et Pukas oleks võimalus ümber istuda 19:19 Tartust tulevalt rongilt Kuigatsisse, Keenisse, Örusse sõitjail. Ümberistumiseks sobiks ka Mägiste peatus.

Parandamaks Aakre, Kumsi, Pikassilla ning Soontaga, Kuigatsi piirkondade ühendust Pukaga ning selle kaudu Otepää, Valga ja Tartuga, tuleks lisada kuni kaks lisaliini (2-3 korda nädalas):

- Otepää-Palupera-Aakre-Puka-Kumsi-Pühajärve-Otepää¹¹
- Puka-Pikassilla-Soontaga-Kuigatsi-Puka

¹¹ Võimalik, et on otstarbekas liita Otepää valla all toodud lisaliiniga Otepää-(Hellenurme)-Palupera-(Rõngu)-Palupera-(Rõngu)-(Hellenurme)-Otepää

Lisa regulaarliin marsruutidel Valga-Kuigatsi-Puka-Tartu ning Pikasilla-Puka-Tartu ja tagasi.

PÕDRALA VALD

Põdrala valla elanike ühendust Tõrvaga ja selle kaudu ka teiste keskuste saab parandada liinimuudatustega, mille ettepanekud on toodud Tõrva linna all.

Taastada suletud liin Vanamõisa külasse, bussiliiklus võiks toimuda kaks korda nädalas.

Maakonnakeskusesse puudub otseühendus kõikidest valla bussipeatustest. Kuna otseliine maakonnakeskusesse ei lähe, siis on oluline, et liinide 32 ja 23 puhul oleks ooteaeg Tõrvast Valgasse suunduvate liinidega väike. Valga-Riidaja suunaliselt on otseühendus on ainult 1 kord päevas, väljumisega Valgast kell 14:10. See liin sõidab läbi Põdrala valla ringiga Tõrvasse ning saabub sinna kell 16:05. Selle bussiga Tõrvasse saabujatel on Valga bussi peale ümberistumiseks ooteaeg 45 minutit.

Tööpäevadel on Otepääle võimalik kõige varasemalt jõuda kella 9-ks. Vajadus oleks ka varasema otseliini järgi.

SANGASTE VALD

Edelaraudtee poolt tehtud ettepanekud (täpsemalt lisas 7) bussiaegade muutmise osas:

- Kaaluda liini nr 24 reise Valga bussijaam-Valga bussijaam ja Valga-Keeni-Priipalu-Valga hommikuse väljumise kell 05:50/06:00 muutmist 35 min varasemaks, et Mägistes oleks võimalik ümber istuda 06:14 väljuvale Tartu-Tallinn rongile. Kui plaanida ümberistumise võimalus Keenis, tuleks bussiaega tõsta 25-30 min varasemaks.

Rongi ja bussiaegade võrdluse põhjal Palupera jaamas (lisa 1) on võimalik teha järgnevad muudatused:

- Muuta liini nr 25 Elva-Puka-Mägiste-Valga väljumisaega 10:00 E-L Elvast 10 minutit varasemaks, et sellelt bussilt jõuaks Mägistes ümber istuda 11:04 väljuvale Valga rongile. Samuti väheneks ooteaeg Viljandi-Tallinn (nr 78) bussile 30-lt minutilt 20-le minutilisele.

Valla poolt tehtud ettepanekud:

- Liin 25 käib praegu T, N, L Puka-Kuigatsi-Keeni-Sangaste-Keeni-Valga kella 11 ajal ja kella 13 paiku tagasi. Seejuures tagasi sõidab buss Keenist üle Ande. Muudatusettepanek koosneb 2 osast:

- 3) pikendada ka E, K, R käivat liini edasi Sangasteni (nagu teistel päevadelgi) nii, et nii Pukast tulek kui minek oleksid mööda Võru-Viljandi maanteed (läbib peatust Pikaantsu).
- 4) T, N, L sõitev buss võiks Pringi peatusest keerata vasakule ning minna läbi Ande peatuse Keeni ja sealt edasi Sangastesse.

Sellisel juhul oleks 3 plussi:

- 4) Pringi ja Keeni vahelt Sangastesse tulnud sõitjad saaks bussiga koju (praegu peavad Keenist jala edasi minema);
- 5) Ande inimestel oleks võimalus tulla Keeni ja Sangastesse (praegu on ainult võimalus saada koju, mitte aga keskusesse tulla);
- 6) Paraneks Keeni-Sangaste vaheline liiklus.

Samas ei saa T, N, L liini panna üle Ande käima, kui Pikaantsu inimestel E, K, R poleks võimalust alevisse saada. Juhul, kui see muudatus teha, oleks vaja tähistada ka Vori peatus ning muuta see ning Sikstina, Ande ja Siimu peatused kahesuunaliseks.

- Pühapäeva hommikune liin nr 39 Valga-Sangaste-Keeni-Vidrike-Otepää (saabumisega Otepäele 08:00) võiks olla 10 minutit varasem. Sellisel juhul saaks soovi korral istuda ümber Otepää-Pangodi-Kambja-Tartu bussile nr 71, mis pühapäeviti väljub kell 08.00.
- Liini nr 312 Valga-Otepää-Tartu hommikune buss (07:30 Valgast) ning Tartu-Otepää-Valga (10:00 Tartust) buss võiksid sõita ka pühapäeviti.
- Pühapäeva õhtul Tartusse, Viljandisse, Vana-Antslasse ja mujale koolidesse suunduvate õppurite tarvis on vajalikud võimalikud hilised bussiajad.
- Võiks olla bussiühendus läbi Restu ja Pringi külade (nõudeliin). Praegu pole sealt võimalik keskusesse bussiga saada (va koolibuss õpilastele).
- Võiks olla regulaarliin, mis ühendaks Valga- ja Võrumaad. Oluline on, et see liin kulgeks mööda Võru-Viljandi maanteed.
- Võimalik, et taastamist vajaks E-N, L Tartu-Otepää-Valga buss, mis väljus Tartust kell 18.00. Parema väljumisaeg oleks 18.30 – siis jõuaks töötajad töökohast bussijaama. Liini poleks vaja R ja P, sest siis sõidab 18.30 Antsla buss.

TAHEVA VALD

Valla poolt tehtud ettepanekud:

- Liin nr 376 Tõrva-Valga-Võru võiks sõita ka pühapäeviti.
- Soovitakse, et Valgasse oleks võimalik sõita ka kella 12-13 paiku

Liin nr 5, mis on sisuliselt õpilasliin, on ainuke maakonna bussiliin Taheva vallas ja sellega sõidavad ka teised elanikud. Liini graafikud on väga pikkade vahedega. Taheva vallast Valgasse jõuab tööpäeva hommikul esimene liin kell 07:25. Sellest järgmine liin

jõuab kohale 15:15. Pärastlõunal lähevad bussid Valgast tagasi kell 13:00 ja 18:15. Sõidugraafik vajaks tihendamist ühe lõunase liini abil.

Nõudeliin Ringiste ja Lutsu külast Taheva vallas

Taheva vallas toimub bussiliiklus ainult mööda Valga-Võru maanteed. Selle tee äärde on ka koondunud valdav osa asustusest. Ainult Ringiste ja Lutsu küla jäävad liinivõrgust eemale. Neid külasid läbival teel ei sõida praegu ükski bussiliin ja ka jalgsikäigu tee pikkus lähimatesse bussipeatustesse (Karula ja Koikküla) ei vasta määrusega sätestatud normile. Seega oleks tarvis nõudeliini, mis teenindaks Ringiste ja Lutsu küla elanikke ning võimaldaks neile ligipääsu vallakeskusesse või maakonnakeskusesse suunduvale liinile ümberistumist.

TÖLLISTE VALD

Nädalavahetuse bussigraafikuid tuleks tihendada

Kuna Tsirguliina aleviku ühendused on tunduvalt paremad, kui ülejäänud valla piirkondade oleks vaja parandada Tagula ja Vilaski külade ühendust vallakeskusega.

TÕRVA LINN

Kaugliinide ja maakonnaliinide bussiaegade omavahelise võrdluse (lisa 3) alusel on võimalik teha järgnevad muudatused:

- Muuta liini nr 29 Tõrva-Valga Bussijaam väljumisaeg 08:10 E, K, N, L 15 minutit hilisemaks, siis jõuab ümber istuda Karksi-Nuia-Tõrva-Pikasilla-Elva-Tartu bussilt nr 300. Buss jõuaks Valgasse sel juhul 09:15.
- Muuta liini nr 29 Valga-Jõgeveste-Tõrva väljumisaega 10 minutit varasemaks (praegu väljumine Tõrvast 16:20), siis jõuab sellelt bussilt ümber istuda kahele bussile: nr 78 Antsla-Valga-Viljandi-Tallinn ning nr 320 Tõrva-Tartu (mõlemal Tõrvast väljumisaeg 16:30).
- Muuta liini nr 12 Linna küla-Tõrva 17:20 väljumisaega 10 minutit varasemaks, siis jõuab ümber istuda liinile nr 78 Tallinn-Viljandi-Valga.
- Kaaluda liini nr 32 Tõrva-Helme-Riidaja-Härma-Tõrva väljumisaja 11:35 E-K, R, P muutmist 35 min varasemaks. Sel juhul jõuaks selle ringi pealt Valga-Antsla bussile nr 78. Varasema väljumisaja puhul aga ei jõuaks enam Tartu bussilt 369 Helme-Riidaja-Härma-Tõrva suunale, küll aga muutuks ooteaeg bussilt nr 77 Tallinn-Viljandi-Karksi-Nuia 40-le minutile.

Valla poolt tehtud ettepanekud:

- Tartu ja Pärnu suunas võiks liiklus tihedam olla.

- Soovitakse, et kõik kiirbussid peatuks Riiska peatuses (Tõrva linna piiril):
 - Liin 291 Võru-Varstu-Valga-Tõrva-Kilingi-Nõmme-Pärnu
 - Liin 70 Tallinn-Võhma-Viljandi-Karksi-Nuia-Tõrva-Valga
 - Liin 77 Valga-Tõrva-Karksi-Nuia-Viljandi-Võhma-Tallinn
 - Liin 346 Tartu-Tõrva-Pärnu

VALGA LINN

Edelaraudtee poolt tehtud ettepanekud (täpsemalt lisas 7) bussiaegade muutmise osas:

- Liini nr 18 väljumist pühapäeviti kell 11:30 Valgast Antsla suunas nihutada 15 minutit hilisemaks, et võimaldada kell 11:34 saabuvalt Tallinna rongilt ümberistumist. See muudab küll Tallinn-Viljandi-Karksi-Nuia bussilt tulijatel ooteaja 50-le minutile.
- Muuta liini nr 5 Valga bussijaam-Hargla pühapäevast väljumist 19:30 30 minutit hilisemaks, et võimaldada ümberistumist 19:54 saabuvalt Tartu rongilt. Taru bussilt ooteaeg pikeneb siis 40-le minutile.

Kaugliinide ja maakonnaliinide bussiaegade (lisa 4) ning rongide ja busside ühispeatuste (lisa 1) omavahelise võrdluse alusel on võimalik teha järgnevad muudatused:

- Muuta liini 18 Valga-Lüllemäe-Antsla väljumisaeg 11:30 P 15 min hilisemaks, et jõuaks Tartu rongilt 11:34 selle bussile. See muudab küll Tallinn-Viljandi-Karksi-Nuia bussilt tulijatel ooteaja 50-le minutile.
- Muuta liini 18 Valga-Lüllemäe-Antsla väljumisaeg 12:10E-L 10 min hilisemaks, siis jõuab liinilt 369 Tartu-Tõrva-Valga ümber istuda. Liinilt 312 Tartu-Otepää-Valga ümberistumise ooteaeg pikeneb 40-le minutile.
- Muuta liini 29 Valga-Jõgeveste-Tõrva väljumisaeg 12:10 E,K,N,L 10 min hilisemaks, siis jõuab liinilt 369 Tartu-Tõrva-Valga ümber istuda. Liinilt 312 Tartu-Otepää-Valga ümberistumise ooteaeg pikeneb 40-le minutile. Ooteajad Tõrvas muutuvad 10 minuti võrra.
- Muuta liini 23 Valga-Tõrva-Pikasilla-Riidaja-Tõrva väljumisaeg 14:10 E-P hilisemaks 15 minutit, siis jõuab Tartu-Valga bussilt nr 319 ümber istuda.
- Muuta liini 31 Valga-Rebasemõisa-Valga väljumisaeg 15:00 P varasemaks 10 minutit, et ringi lõpus saabumisel Valgasse jõuaks liin 381 Valga-Tartu bussile. Ringi alguses ooteajad Tartu ja Tallinna bussidelt muutuvad lühemaks.

Omavalitsuse poolt tehtud ettepanekud:

- Lisaliin, mis sõidaks Valgast peale tööpäeva lõppu Otepäele.
- Nädalavahetusel võiks olla tihedam graafik Pärnu ja Otepää suunal.
- Valgast Tallinnasse võiks buss jõuda enne kella 9:00 ja väljuda Valgasse pärast kella 18:00

- muuta liini nr 70 Valga-Tõrva-Karksi-Nuia-Viljandi-Võhma-Tallinn väljumisaeg 06:30 kaks tundi varasemaks või panna käima lisaliin (otseliin).
 - Muuta liini 78 Tallinn-Viljandi-Valga väljumisaega 17:45 E-P tund aega hilisemaks.
- Muuta liini nr 38 Otepää-Sihva-Sangaste-Valga väljumisega 07:50 varasemaks 20 minutit, siis jõuaks 08:40 Valgasse (enne tööpäeva algust).

ÕRU VALD

Rongide ja busside ühispeatuste (lisa 1) omavahelise võrdluse alusel on võimalik teha järgnevad muudatused:

- Muuta liini nr 40 Otepää-Puka-Keeni-Valga väljumisaega 16:00 varasemaks 10 minutit, siis jõuab Keenis Raudtee peatusest Tartu suuna rongile 17:09.

Omavalitsuse poolt tehtud ettepanekud:

- Tihendada liini nr 25 Valga-Puka-Elva nii, et Tsirgulinast (Perearstikeskusest) oleks tööpäevadel võimalik Õruse poole lahkuda 12:00-14:00

6.3 Rongiliikluse muudatusettepanekud

Arvatakse, et kaks rongi Tartu-Tallinna suunal on ilmselgelt vähe. Võiks taastada kunagise **pealelõunase rongi** mõlemal suunal.

Valga linna ja Karula valla elanike jaoks oleks oluline reisirongiliiklus Võru suunal.

Tallinn-Tartu-Valga suunal peaks jõudma üks rong enne tööpäeva algust Valgasse.

Vajalik on Riia-Valga-Tartu-Tallinn kiirliini avamine, kuna praeguste rongiliinidega kestab sõit Riist Tallinna üle 8 tunni.

Võiks kaaluda ka Riia-Peterburi reisirongiliikluse taastamine läbi Valga.

7. KOKKUVÕTE

Eeltoodud uuring hõlmas Valga maakonna inimeste ühistranspordi vajaduste välja selgitamist, olemasoleva liinivõrgu kaardistamist ja ühistranspordivõrgu kitsaskohtade esitamist ning muudatusettepanekute koondamist.

Olemasoleva liinivõrgu analüüsis kaardistati bussi- ja rongipeatused ning busside maakonnaliinide, vallaliinide ja kaugliinide ühendused.

Koostati ülevaade ühistranspordiühendustest bussipeatuste ja tõmbekeskuste vahel ning võrreldi rongi ja bussiliinide graafikuid ühispeatustes.

Maakondlikku ühistransporti võrreldi teenindustaseme soovituslike normidega. Vaadeldi sõitude arvu ja sõiduaega valla- ja maakonnakeskustesse ning jalgsikäigu tee pikkust bussipeatustesse. Vaadeldi ka seoseid ühistranspordi kirjeldavate näitajate ja teenindatava elanikkonna paiknemise ja vanuselise jaotuse vahel.

Ühistranspordi kasutust analüüsiti ka piletimüügi info põhjal. Selle jaoks koguti kokku ja ühtlustati erinevate vedajate andmed ja seoti peatuste andmebaasiga. Leiti sõitjate keskmised arvud peatustevahelistel lõikudel ja igal reisil. Esitati viimaste aastate I ja III liinigrupi reisijate arvud ja piletitulu.

Viidi läbi küsitlusuuring Valgamaa kohalike omavalitsuste spetsialistide seas ning koondati kokku selle käigus saadud arvamused ja ettepanekud.

Analüüsi tulemusena koondati kokku põhiprobleemid ja muudatusettepanekud edasiseks ühistranspordikorralduseks.

Analüüsi koostajad loodavad, et kogutud andmed, korrastatud statistika ja esitatud soovitusel on tellijale abiks järgnevate aastate ühistranspordi korraldamiseks Valga maakonnas.

8. ÜLEANTAVAD MATERJALID

Ühistranspordiuuringu tulemusena antakse Tellijale üle:

- aruanne *MS Word-i ja pdf-failidena CD-l*:
 - Valga_yhistranspordiuuring.docx / .pdf
 - Lisad.docx / .pdf
- ühes eksemplaris välja trükituna.

Aruande koostasid:

- Anne Kokk (projektijuht)
- Külli Pirksaar (projektijuht)
- Õie Nikkel (geoinformaatik-kartograaf)
- Aarne Luud (geoinformaatik)

AS Regio

Detsember, 2011